Poštarina plaćena u gotovom.

Sveta Cecilija

SMOTRA ZA CRKVENU GLAZBU S GLAZBENIM PRILOGOM. GLASILO CECILIJINA DRUŠTVA U ZAGREBU

GOD. XXVII. JULI, AUGUST 1933. SV. 4.

Sadržaj:

ČLANCI:

Strana

Dr. Antun Goglia: Učitelji violončela u Zagrebu i njihovi učenici muzičari 105
Kosta P. Manojlović: Muzika i njen razvoj u Bugarskoj 111
Branko Birt: Prije izdanja novoga „Hrvatskoga crkvenoga pjevnika" 116
Franjo Dugan st.: Orgulje stolne crkve u Djakovu 118
Franjo Dugan st.: Nekoje zanimljive orgulje 121
Prof. Đuro Zv. Čop: Benediktinska opatija u Sekavi 122
O. B. M.: Bilješke k crkvenim pučkim pjesmama u Bosni i Hercegovini 124

IZ HRVATSKE GLAZBENE PROŠLOSTI:

Fra Augustin Kristić: Nekoliko znamenitih „regens chori" („ko-išta") za otomanske vlasti u Bosni 127
Emilije Laszowski: Orguljaši i orgulje u Sv. Jani 128

HRVATSKE PUČKE POPIJEVKE:

Dvije ivanjske popijevke iz Pokuplja 128

NAŠI DOPISI . . . . 129—131

GLAZBENA LITERATURA . . . . 131—133

RAZNE VIJESTI: . . . . 133—135

VIJESTI CECILIJINA DRUŠTVA . . . . 135—136

NEK JE SVAŠTA . . . . na omotu

GLAZBENI PRILOG:

O. Kamilo Kolb: Zdravo budi Kraljice 13
Franjo Luževič: Evo nas k oltaru 16

Table des matières.

Dr. Antun Goglia: Maîtres de violoncelle à Zagreb et leurs élèves-violoncellistes, p. 105. *Kosta P. Manojlović:* La musique et son développement en Bulgarie, p. 111. — *Branko Birt:* Avant l' édition du nouveau "Livre de cantiques croates", p. 116. — *Franjo Dugan st.:* Les orgues à la cathédrale de Djakovo p. 118. — *Franjo Dugan st.:* Quelques importantes orgues, p. 121. — *Prof. Đuro Zv. Čop:* L' abbaye bénédictine à Seckau, p. 122. — *O. B. M.:* Notes sur les cantiques populaires en Bosnie et Herzégovine, p. 124. — *Fra Augustin Kristić:* Quelques célèbres "regens chori" pendant le gouvernement oltoman en Bosnie, 127. — *Emilije Laszowski:* Organistes et les orgues à Sveta Jana, p. 128. — *Rudolf Taclik:* Deux cantiques à Saint Jean de Pokuplje, p. 128. — Correspondances, p. 129.—131. — Littérature musicale, p. 131.—133. — Nouvelles diverses, p. 133.—135. — Nouvelles de la „Société de Sainte Cécile", p. 135.—136. — Faits divers (voir la couverture). — Supplément musical de *O. Kamilo Kolb* et *Franjo Luževič.*

Sv. Cecilija

SMOTRA ZA CRKVENU GLAZBU S GLAZBENIM PRILOGOM. GLASILO CECILIJINA DRUŠTVA U ZAGREBU

SV. 4. JULI, AUGUST 1933. GOD. XXVII.

Učitelji violončela u Zagrebu i njihovi učenici muzičari.

Dr. Antun Goglia — Zagreb.

(Nastavak).

Iza Kavića nije se mnogo godina nijedan Oertlov učenik posvetio muzici. Oertl je u to vrijeme odgojio mnogo dobrih violončelista diletanata, koji su zapremali visoke društvene položaje, te u Zagrebu i provinciji mnogo svirali kao solisti, u komornoj muzici i orkestru te time mnogo doprinijeli, da se kod nas tako lijepo razvila muzika. Spominjem ove: pok. Josipa Bana, odvjetnika u Varaždinu; pok. Adolfa Benčića, tajnika kr. hrv. slav. dalm. zem. vlade; Gustava Felbingera; Eugena Müllera, vijećnika kr. banskog stola; Ernesta Simma, privatnog činovnika sina pok. učitelja glazbene učione Hrv. Glazb. zavoda Emanuela Simma; (on je neko vrijeme svirao u hrv. zem. kazalištu); Rudolfa Šegu, kr. profesora, koji je preko četrdeset godina bio član ravnateljstva Hrv. Glazb. zavoda i koji mnogo propagira komornu muziku; pok. Lavoslava Tkalčića, trgovca glazbalima, pok. Davida Segena, kr. sveučilišnog profesora, pok. Milana Smrekara, odsj. savjetnika kr. zem. vlade; Josipa Schneidera, rav. učitelja u Zagrebu i pok. Hermana Schneidera agronoma.

Tek učenik **Žiga Štern-Sternegg** odabrao si za zvanje muzičku struku. Rodjen u Zagrebu, polazio je glazbenu učionu Hrv. Glazb. zavoda od g. 1876. do 1880. Violončelo učio je kod Oertla, a flautu kod učitelja Vinka Dalibe. „Uz to je već za mladih godina bio izvrstan pianista te je već za rana podučavao u tom glazbalu. Bio je vrlo glazbeno nadaren, pa je već kao učenik počeo skladati manje stvari (plesovi, koračnice). Na učeničkoj produkciji dne 26. VII. 1880. svirao je Štern vlastitu kompoziciju „Proljetni zvuci".

Svršivši nauke nastanio se u Velikoj Kaniži kao učitelj muzike, a naročito klavira i violončela. Dana 14. i 15. XI. 1885. priredio je u hrv. zem. kazalištu dva koncerta, u kojima je medju inima svirao svoju skladbu za violončelo solo „Varijacije na temu pjesme Luna, luna..." Stern umro je u Vel. Kaniži oko g. 1920.

Njegov drug bio je **Mirko Waisz,** rodjen u Zagrebu g. 1867. Uz gimnaziju polazio je glazbenu učionu od god. 1876. do 1882. te je kao odličan učenik već u trećoj godini nauke svirao na učeničkoj produkciji dne 26. VII. 1879. „fantaziju iz opere Marco Spada" op. 68. od E. Lee-a. I na kasnijim učeničkim produkcijama nastupao je kao solista i u komornoj muzici, a osobito se istaknuo na koncertima Hrv. glazb. zavoda od 28. II. i 19. XII. 1881., na kojima je velikim uspjehom izveo: F. Servais: „Concert militaire" op. 18. i Oertl: „Fantazija iz opere Lucia de Lamermoor".[23]

Nakon svršene mature polazio je Waisz jedno vrijeme sveučilište, no kasnije se je sasma posvetio glazbi. U godinama 1884. 1885. bio je član prvog hrvatskog diletantskog

[23] Vidi: dr. A. Goglia: Hrv. Glazb. Zavod" str. 55.

kvarteta",[24] a često je nastupao kao solista. Sudjelovao je podjedno u diletantskom orkestru Hrv. Sokola u Zagrebu i bio je član redovitog gudačkog kvarteta tog orkestra.[25]

Kasnije otišao sa bratom Aurelom (Waisz-Bielinski), violinistom u London, gdje se je bavio podučavanjem u violončelu, a onda se preselio u Boston, gdje je za vrijeme svjetskog rata umro.

Dr. Antun Goglia, rodjen je na Rijeci dne 7. III. 1867. Uz srednjoškolske nauke polazio je glazbenu učionu Hrv. Glazb. zavoda od g. 1879. do 1885. Učiteljem violončela bio mu je Oertl, a teoriju i harmoniju učio kod učitelja A. Stöckla. Za vrijeme nauka opetovano je nastupao kao solista na učeničkim produkcijama, a svirao i u učeničkom orkestru. Bio je član diletanskog orkestra hrv. Sokola u Zagrebu, a svirao u više privatnih komorno-muzičkih udruženja. Nakon svršenih pravnih nauka posvetio se Goglia sudačkom staležu, ali je ipak prvih godina javno nastupao kao solo-violončelista u Karlovcu, tako na koncertu Hrv. pjev. društava „Zora" dne 24. II. 1892. gdje je svirao: H. Röwer: „Introduction et Allegro brillant" op. 6., a sa kasnijom opernom pjevačicom Leonijom Brückl: Serenadu od G. Brage. Vrativši se u Zagreb, posvetio se posvema komornoj muzici, koja se i dan danas gaji u njegovom domu. On je jedan od osnivača „odbora za unapredjenje komorne glazbe u Zagrebu", koji je vrlo uspješno djelovao od god. 1897. do 1918.[26]

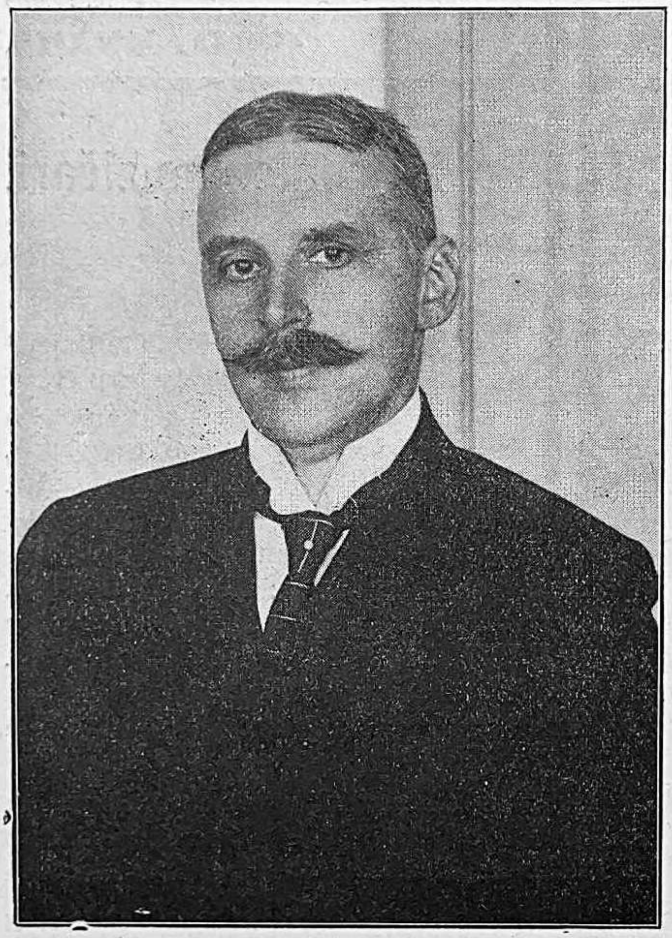

Dr. Antun Goglia.

Goglia je od god. 1898. član ravnateljstva Hrv. Glazb. zavoda, pa je bio društvenim tajnikom od god. 1898. do 1910., školskim nadzornikom od g. 1907. do 1910.; od god. 1924. potpretsjednikom dok nije god. 1931. izabran pretsjednikom tog društva. Na glavnoj skupštini društva dne 28. X. 1927. izabran je začasnim članom. Goglia je opetovano saradjivao kod osnivanja društvenih orkestara. Tako je g. 1909. zajedno sa Vj. Klaićem i dr. Kuharom osnovao diletantski gudački orkestar, koji žalibože nije bio dugog vijeka, jer članovi nisu pokazali onu ustrajnost i uzajamnost, koja je nužna za takova poduzeća, a uz to su se članovi često mijenjali, jer su nekoji od njih kao činovnici bili premješteni iz Zagreba. God. 1921. bio je zajedno sa drom Ivom Dragancem i dr. Š. Kuharom pokretačem društvenog orkestra, čiji je i danas izvršujući član.[27] Od god. 1926. do god. 1931. bio je pročelnikom tog orkestra, a kad se je na toj časti zahvalio, izabrala ga glavna skupština društvenog orkestra povodom deset godišnjice osnutka orkestra dne 9. XI. 1931. začasnim pročelnikom. Sada živi u mirovini kao kr. banski savjetnik. Goglia se mnogo bavio i muzikologijom pa je napisao ovo: „Hrvatski Glazbeni zavod 1827.—1927." (Sv. Cecilija g. 1826. i 1927.); „Gjuro Eisenhuth" (Sv. Cecilija g 1926. str. 37.); „Vjekoslav Klaić i diletantski orkestar hrv. Sokola u Zagrebu" („Sv. Cecilija" god. 1928. str. 167 i dalje); „Komorna muzika u Zagrebu (Sv. Cecilija god. 1929. i 1930.) i „Ivan pl. Zajc, o stotoj godišnjici njegovog narodjenja" (Sv. Cecilija

[24] Vidi: dr. A. Goglia: „Komorna muzika u Zagrebu" str. 10. i B. Širola: „Pregled povijesti hrv. muzike" str. 232.

[25] Vidi: dr. A. Goglia: „Vjekoslav Klaić i dilet. orkestar hrv. Sokola u Zagrebu" str. 1. i 7.

[26] Vidi: dr. A. Goglia: „Komorna muzika u Zagrebu" str. 40. 54. i B. Širola: „Pregled povijesti hrv. muzike" str. 208.

[27] Vidi: dr. A. Goglia: „Hrv. Glazb. Zavod" str. 85. 94. 112. 117. 119. 123.

god. 1931. i 1932.). Ove rasprave izašle su i u posebnim otiscima. Osim toga napisao je ove životopise muzičara: „Ivan Oertl, prvi učitelj violončela u hrv. glazb. zavodu" (Sv. Cecilija 1926. str. 20); „Antun Oršić" (Sv. Cecilija 1928. str. 30.) i „Franjo Pokorni" (Sv. Cecilija 1928. str. 87.).

Juro Tkalčić upisao se god. 1882. u Oertlovu školu za violončelo te se sasma posvetio muzici. O njemu ću opširnije progovoriti kasnije medju profesorima državne muzičke akademije u Zagrebu.

Interesantno je, da je hrv. spisatelj **Antun Gustav Matoš** (1873.—1914.) takodjer bio ponajprije Oertlov, a kasnije Geygerov učenik, a polazio je glazbenu učionu od g. 1887. do 1893. — Već onda je drugovao sa Jurom Tkalčićem, a kasnije su zajedno boravili u Parizu. On je marljivo učio violončelo tako, da je već naskoro javno nastupao u ensemblima i izvedbama komorne muzike. Na učeničkoj produkciji dne 11. II. 1893. svirao je Andante iz koncerta G-dur op. 65 od G. Goltermanna. U Beču, gdje je počeo učiti veterinu bavio se takodjer sa violončelom. Kad je g. 1894. uzet u vojsku kao prosti vojnik te kad je radi disciplinskog prekršaja došao u pritvor, pobježe iz vojske u Beograd, gdje je kao čelista bio član pozorišnog orkestra. Dne 17. VII. 1897. piše iz Beograda profesoru Vladoju Dukatu, da je do maja 1896. svirao u pozorištu, ali da je morao istupiti, jer su mu snizili plaću na 50 D. mjesečno. Do „proljetos" imao je još stalne dohotke kod vicekonsula Jovannovicha, s kojim je dva do tri puta nedjeljno svirao komornu muziku.

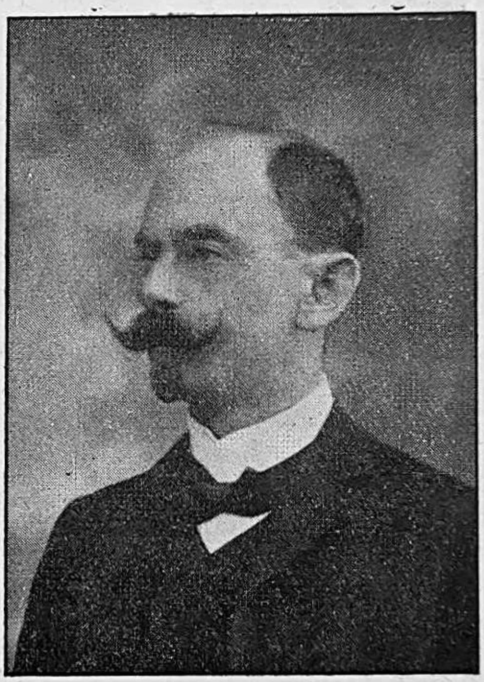

Bogomir Kačerovski.

Radi tih slabih prilika putuje Matoš u München, a kasnije u Francusku. Kad ga je Juro Tkalčić našao u Parizu, nije se Matoš više bavio sa violončelom.

Još spominjem Oertlovog učenika **Stjepana Kuglera,** koji je polazio muzičku učionu od g. 1880.—1883. On je kasnije polazio budimpeštanski konservatorij, gdje je učio violončelo kod profesora Szuka i Poppera. Na ferijama kad bi dolazio u Zagreb često je svirao kod mene. Bio je vrlo talentiran te imao sjajnu tehniku i ritam. Oko g. 1895. angažiran bi kao solo čelista u orkestru Tonhalle u Zürichu. No bio je slabog zdravlja te je doskora umro.

Kako sam jur spomenuo, umro je učitelj I. Oertl dne 8. XII. 1889., a na njegovo mjesto imenovan je **Josip Eisenhuth,** koji je tu službu vršio do konca mjeseca septembra 1891., kad je provedena reorganizacija glazbene učione Hrv. Glazb. zavoda. Kod te reorganizacije imenovan je god. 1891. za redovitog učitelja violončela i kontrabasa **Hinko Geyger.** Geyger rodio se u Jaroslavi god. 1871. te svršio bečki konservatorij, gdje mu je bio profesorom Ferdo Hellmesberger (rodj. 1863.) — Već prve godine svoje službe svirao je velikim uspjehom na koncertu Hrv. Glazb. zavoda dne 23. X. 1891. koncertni komad „F. Servais: „Souvenir de Spa" velika fantazija op. 2.

Uz učiteljsku službu bio je namješten za solo čelista u opernom orkestru hrv. nar. kazališta. Kao izvrstan čelista priredjivao je u Zagrebu i provinciji samostalne koncerte, na kojima je kasnijih godina sudjelovala i njegova kćerka Antonija udata Eichhorn, sada profesorica klavira na državnoj muzičkoj akademiji u Zagrebu. Geyger je služio u Zagrebu do god. 1906., kad je primio mjesto solo violončeliste kod pučke opere u Beču. Umro je god. 1920. On je bio dobar nastavnik te je podučavao po metodi bečkog konservatorija. Odgojio je mnogo dobrih violončelista, od kojih su se nekoji posvetili glazbi.

Spominjem **Bogomira Kačerovskoga,** koji se rodio god. 1873. u Litomišlu. Pučku školu, nižu realku i učiteljsku školu svršio je u Petrinji, gdje je kod svog oca dobio prva počela o muzici. Zatim je učio kod kapelnika V. Heydricha harmoniju i orgulje a kod njegove žene klavir. Već u Petrinji počeo se baviti violončelom, pa je svirao na koncertima i crkvi, a uz to je vodio pjevački zbor preparandista. Kad je umro gradski kapelnik Hajek, obavljao je Kačerovski više mjeseci službu organiste u župskoj crkvi sv. Lovrinca. Nakon svršene preparandije polazio je od god. 1893. do 1896. glazbenu učionu Hrv. Glazb. zavoda, gdje je učio sveukupnu teoriju, orgulje, klavir, a kao glavni predmet violončelo, polazio je

i učionu za komornu muziku. Nakon položenog ispita iz kompozicije i orgulja položio je Kačerovski dne 22. VI. 1896. ispit zrelosti iz violončela izvrsnim uspjehom i dobio umjetničku diplomu. Na tom ispitu svirao je skladbe: Haydn, koncert D-dur op. 101. i Davidov: „Vodoskok" op. 20. God. 1894. uveden je u reorganiziranu glazbenu učionu „pravilnik za ispite zrelosti",[28] pa je Kačerovski prvi violončelista, koji je položio taj ispit.

Nakon toga dobio Kačerovski namještenje u gradjanskoj školi u Novoj Gradiški gdje je uz ostale dužnosti podučavao u višim razredima svjetsko pjevanje, a uz to obavljao orguljašku službu u župskoj crkvi. Na koncertima nastupao je sa djačkim zborom i kao solo-violončelista. God. 1898. nastupio mjesto u državnoj učiteljskoj školi u Sarajevu, gdje je započelo intenzivno njegovo muzičko djelovanje kao pedagoga, glazbenika i skladatelja. U školi predavao je sveukupnu teoriju glazbe, svjetsko i crkveno zborno pjevanje i upriličivao sole za crkvu. Svirao je u crkvama orgulje, a naročito kod školskih misa. Nekoliko godina bio je zborovodja hrv. pjevačkog društva „Trebević", a nastupao je kao solo-violončelista u koncertima „Muškog pjevačkog društva", hrv. kulturnog društva „Napredak", srp. pjev. društva „Sloga" te „Češke Besede", te po koncertima u ostalim gradovima Bosne te Hrvatske i Slavonije. Skladao je „Sevdalinke" za pjevanje i klavir, „Balkanski valčik" za klavir i orkestar (Izdala knjižara I. Studnička et Comp. u Sarajevu); „U Kolo"; 84 narodne pjesme za klavir sa podmetnutim tekstom (Izdala Bosanska vlada); „Orijentalni ples" za klavir i separatno za simfonički orkestar; „Nocturno" E-dur i „Legenda" D-mol za violončelo uz pratnju klavira i „Eugen" koračnica za tursku glazbu.

Dr. Ivo Draganec.

Osim toga komponirao je Kačerovski „Suite po narodnim motivima" za mješovite te muške zborove te sola uz pratnju orkestra; zatim „Cvijeće iz bosansko-hercegovačkih livada" i „Suitu narodnih pjesama Poklonstvo" za zbor i orkestar. Ove tri skladbe izvedene su u raznim svečanim koncertima u Sarajevu.

Osim toga učestvovao je kod komorne muzike i dirigirao gudačke orkestre.

God. 1917. vrati se Kačerovski u Zagreb kao nastavnik glazbe učiteljske škole. God. 1926. stavljen je u trajno stanje mira te sada živi u Zagrebu.

Medju Geygerovim učenicima valja spomenuti **Živka Tkalčića.** Rodjen je u Zagrebu dne 27. IV. 1881. Otac Lavoslav bio je diletant-čelista, iza kako je kod učitelja Oertla svršio učionu za violončelo. Živko polazio je glazbenu učionu osam godina od god. 1893.—1900., a učio je kao glavni predmet violončelo.

Dne 17. VI. 1901. položio je ispit zrelosti, kod kojeg je svirao: R. Volkmann: Koncert A-mol op. 33. Nakon toga svirao je šest godina u opernom orkestru zagrebačkog kazališta, a uz to se bavio komornom muzikom. Često je svirao i kod misa u crkvi sv. Katarine. U praznicima svirao je u kupališnim orkestrima kod nas i u Švicarskoj (Tarasp, Wegis, Gurnigelbad). Ostavivši Zagreb i kazalište zaputio se god. 1907. u Pariz, gdje je bio zaposlen u orkestrima dvije godine i gdje se sastao sa Jurom Tkalčićem. Nakon toga u velike ga razočarao New-York i tamošnje muzikalne prilike te je napokon prispio u London, gdje i sada već (oko 25 godina) boravi, oženio se i osnovao kućanstvo. U Londonu našao je čelistu Josipa Stana, s kojim je dobio razne angažmane, a uz to je bio zborovodja londonskih tamburaša.

Dvije godine prije rata sudjelovao je Živko Tkalčić u društvu „L' artistique Français", gdje je bio solo violončelista te uz ostalo svirao i skladbe hrvat. skladatelja Antuna Oršića (1878.—1920.).[29] Zadnjih 15 godina je član orkestra u londonskom prvorazrednom hotelu Carlston, a uz to svira i u radiju.

Josip Stano takodjer je učio kod Geygera kao redoviti učenik violončelo kao glavni predmet. Rodio se u Brodu na Savi god. 1879., a polazio je glazbenu učionu od g. 1891. do 1897. Više puta je kao učenik javno svirao na učeničkim produkcijama, tako na onoj

[28] Potanje o tom ispitu vidi: dr. A. Goglia: „Hrvatski Glazbeni Zavod" str. 76.
[29] Vidi: dr. A. Goglia: „Antun Oršić" (Sv. Cecilija god. 1928. str. 30.).

dne 27. V. 1893. svirao je Goltermanovu Sonatinu op. 32., a na onoj dne 19. XII. 1895. Bachov Adagio. Ispit zrelosti nije pravio. Iz Zagreba pošao je u Beč, gdje je polazio konservatorij i dalje učio violončelo. Godinu dana polazio je i praški konservatorij, gdje se je prilikom jednog koncerta upoznao sa glasovitim virtuozom na violončelu Davidom Popperom (1843.—1913.), koji ga je pozvao u Budimpeštu. Stano se tomu pozivu odazvao i boravio je tamo godinu i pol, gdje je svirao u orkestru i učio kod Poppera. Vrativši se u Beč našao ga je tamo ravnatelj glasovite englezke kupke „Margate", koji je angažirao glazbenike. Na preporuku ravnatelja konservatorija sklopi ugovor sa Stanom, koji je s njim otputovao u London, gdje je javno nastupio u mnogim koncertima i imao lijepih uspjeha. U Londonu oženi se sa kćerkom Lorda Welera. God. 1901. putuje u Carigrad i uz put pohadja roditelje u Brodu. Iz Carigrada pošao je u Bugarsku, gdje je u Sofiji obavljao uz solističku i pedagošku službu. Kasnije daje koncerte u Americi i Njemačkoj, naročito u Hamburgu te se napokon nastani u Lodzu. Za vrijeme rata bude zarobljen po Rusima i interniran u Omsku u Sibiriji. Nakon 9 mjeseci bude kao Hrvat pušten na slobodu ali boraveći u Sibiriji, dobio je klicu bolesti, od koje je kasnije i umro. Iz Sibirije pošao u Japan, gdje je davao koncerte. Pod konac rata došao je bolestan u Brod, pa je na nagovor liječnika pošao u Dubrovnik na liječenje. Vraćajući se kući umre god. 1918. u Sarajevu, gdje i pokopan.

Radoslav Prejac.

Iz predočenog vidi se, da je Stano bio pravcati „bohem". Njegov prijatelj Zlatko Derenčin šumarski nadsavjetnik sada u Brodu, koji je svršio školu violončela u glazbenoj učioni Hrv. Glazb. Zavoda (1885.—1890.), a kasnije učio još kod prof. Fabbria i bečkog profesora W. Jerala te mnogo i sada se bavi tim instrumentom, te mnogo se družio i muzicirao sa Stanom, kad bi dolazio u Vinkovce i Brod, daje o Stanu kao čelisti ovaj sud: Stano je bio talentiran muzičar i čelista, teške stvari nije svirao već je odabirao komade lakšeg genra za širu publiku. Tehnika mu je bila iztančana, a kantilena lijepa ako ne i odveć slatka".

Na svojim koncertima često je svirao kompozicije za violončelo od prerano umrlog glazbenika i skladatelja Antuna Oršića. Primjerice u koncertu u Vukovaru dne 5. XII. 1909.).[30]

Ivo Draganec dr. rodio se u Zagrebu 9. VII. g. 1885. Uz srednje škole polazio je glazbenu učionu te učio kod učitelja Geygera violončelo od god. 1894. do 1900. Kao djak producirao se javno na učeničkim produkcijama od 30. IV. 1897. (svirao: Strigi: Arioso i Uspavanka) i od 4. VI. 1898. (svirao: Szuk: Serenada). Posvetio se pravnim naukama i sada živi u Zagrebu kao odvjetnik. Svoj instrumenat još uvijek njeguje pa se bavi naročito komornom muzikom. Od god. 1919. član je ravnateljstva Hrv. Glazbenog zavoda te je jedan od osnivača društvenog orkestra, osnovanog god. 1921., a od god. 1931. je njegov pročelnik. Ujedno je član odbora hrvat. filharmoničkog društva.

Radoslav Prejac rodio se u Desiniću u Hrvatskom Zagorju god. 1878.

Njegov otac školski nadzornik Gjuro bio dobar orguljaš i violinista te je mnogo doprineo, da su se u Desiniću[31] vrlo povoljno razvile glazbene prilike. Glazbenik i glumac Gjuro Prejac mu je brat.

Glazbenu učionu Hrv. Glazb. zavoda polazio od god. 1895.—1903., ali ispit zrelosti nije položio.

Nakon apsolviranih nauka zadržavao se Prejac neko vrijeme u Rumunjskoj, a onda je god. 1904. pošao u Rusiju, gdje je ponajprije svirao u orkestru u Odesi, a kasnije u Krimu (Jalta, Gurzov) stupio u simfonički orkestar. Uz to nastupao je kao solista i u komorno-muzičkim priredbama. God. 1905. dodje u Moskvu, baš kad je buknula prva revolucija. Prvo vrijeme nije imao zaslužbe, no iza nekog vremena svira u operetnom orkestru. Tu stvori

---

[30] Podatke za taj životopis crpao sam iz izvješća Hrv. glazbenog zavoda, programa, te iz pisama Stanovog šogora g. Stančića, grad. činovnika u Brodu i g. Z. Derenčina.
[31] Vidi: dr. F. Bučar: „Zagorski orkestar u Desiniću". (Sv. Cecilija god. 1933. str. 15.).

odluku, da se posveti glazbenoj nastavi, pa da se jošte usavrši u glazbi i da steče kvalifikaciju polazio je dvije godine moskovski konservatorij, gdje mu je bio učiteljem violončela von Gleen, učenik Davidova. Na konačnom ispitu bio je prisutan direktor imperatorske tamboske muzičke škole Starikov te ga angažirao za tu školu kao učitelja violončela. U Tambosu bio je Prejac sve do g. 1917. Tu je bio veoma razvit muzički život, a davala su se mjesečno jedan do dva koncerta sa simfonijskim orkestrom, s kojim su nastupali i solisti te dva do tri komorno-muzička koncerta. Kod tih priredaba sudjelovali su ne samo domaći glazbenici nego i strani gosti. Na tim koncertima svirao je Prejac koncerte: K. Davidov: H-mol op. 5; A. Dvořak: H-mol op. 104., C. Saint-Saëns: A-mol, J. de Swert: D-mol op. 32. i razne sonate.

God. 1917. preuzeo je Prejac mjesto nastavnika za violončelo, komornu muziku i orkestralne vježbe u imperatorskoj muzičkoj školi u Čerkassk (Donska oblast), a ujedno je bio dirigent „simfoničkog orkestra donske vojske".

Kad su god. 1920. boljševici zauzeli Čerkassk, zatražio je odpust iz te škole te je onda kao solista i nastavnik glazbe bio po bolš. kulturnom prosvjetnom odjeljenju izaslan u razne krajeve Rusije. Intencija je bila, da se popularizira glazba.

No taj nomadski život, a i tamošnje prilike nisu prijale Prejcu, pa je nastojao, da se povrati u domovinu; što mu je uspjelo god. 1928.

Došavši u Zagreb afirmirao se kao violončelista u vlastitom koncertu, koji je priredio u velikoj dvorani Hrv. Glazb. zavoda dne 14. XI. 1928. Izvodio je ovaj program: J. de Swert: koncert D-mol op. 32.; Beethoven: Sonata A dur op. 69. i Grieg: Sonata A-mol op. 36.

Dne 12 II. 1930. priredjuje opet koncert na kojem je svirao: A. Dvořak: Koncert H-mol op. 104.; I. S. Rahmanjinov: Sonata op. 19. i G. Frescobaldi: Toccata. (Ocjena: „Novosti" 1930. br. 45.).

Čim je Prejac došao u Zagreb, primio je mjesto nastavnika violončela u muzičkoj školi Lisinski, koje mjesto i sada vrši, a kasnije je imenovan za nastavnika glazbe u II. klasičkoj gimnaziji. God. 1932. položio je pred povjerenstvom visoke pedagoške škole definitivni ispit za svoju struku. Prejac neumorno radi u svom zvanju, pa je ustrojio i djački orkestar, koji sa srednjoškolskim zborom svake godine priredjuje po više puta koncerte. Nadalje je g. 1932. osnovao u svom zavodu učenički tamburaški zbor.

Viktor E. Koščica, rodjen je 23. II. 1890. u Zagrebu. Prvu glazbenu poduku primio je od svog oca Franje, koji je apsolvirao glazbenu učionu Hrv. Glazb. zavoda i kao klarinetista mnogo godina bio član orkestra hrvatskog kazališta. Sa sedam godina počeo je učiti violinu, no već god. 1900. počeo je učiti violončelo kod učitelja Geygera. Glazbenu učionu polazio je deset godina. Zadnjih godina podučavao ga je profesor Umberto Fabbri, kod kojeg je dovršio svoje nauke i uspješno nastupio u javnim učeničkim produkcijama.

Od god. 1907. do 1932. bio je II. violončelista u orkestru zagrebačkog kazališta, kada je radi bolesti umirovljen. Pored toga bio je član zagrebačke filharmonije, hrvatskog klavirnog tria (H. Mihalović, Karlo Šulc, Koščica)[32] i filharmoničnog tria (Harfa, violina, violončelo). Kao solista često je nastupao u Zagrebu, u provinciji i u zagrebačkoj radio stanici. Kod tih produkcija pratila ga na klaviru njegova kćerka Evgenija, odlična pianistica, koja je u ranoj mladosti umrla. Skladao više skladba za violončelo.

(Nastavit će se).

---

[32] Vidi: dr. A. Goglia: Komorna muzika u Zagrebu (str. 22).

Muzika i njen razvoj u Bugarskoj.

Kosta P. Manojlović — Beograd.

Glavna pobuda ove publikacije, koja ima za temu „Muzika i njen razvoj u Bugarskoj", potiče ne samo iz muzičkog interesa nego, i još više, iz izvesnih istorijskih činjenica koje ukazuju kojim putem treba ići, da bi se ostvarili snovi vidovitih umova slovenskoga juga. Kad ovo kažem onda imam u vidu proročku viziju pokojnoga Stojana Novakovića „Nakon sto godina", objavljenu 1911.,[1] i govor pokojnoga Miše Cukića na stenografskom kongresu u Sofiji, septembra 1904. g. Vizija Stojana Novakovića, koja nosi datum: „Beograd, 15. maja 2011. godine", živi smo svedoci, nije fantastičan san jednoga zaslužnoga kulturno-nacionalnoga radnika nego, dobrim delom, i to samo posle sedam godina, ostvareno delo. I kada imamo u vidu peripetije kroz koje danas prolazimo, skoro da se zapitamo kao Novaković u 2011. g.: „Kakva li su to nazadna i varvarska vremena bila, i zar smo mi mogli živeti drugojače u ovim našim stranama nego što će živeti naši potomci 2011 godine?" Ili da evcciramo reč Miše Cukića, rečenu u Sofiji 1904. god.:

„Pre nepunih sto godina beše u Evropi preko pedeset samostalnih vojvodstava i kneževina — danas ih ima samo dve. Pre trideset i nekoliko godina slišćeno je u sred Evrope izmeđ Napulja i Hanovera pet samostalnih kraljevina – za nepun vek broj država u Evropi preko stotine spao je na devetnajest. Držim da posle pedeset godina neće ih biti ni petnajest, a da u tom broju neće ni Srbija ni Bugarska figurisati kao zasebne političke jedinice.

Isto onako kao što nam danas izgledaju nerazumljiva i čudnovata zavojštavanja u staroj Jeladi Šparte protiv Atine, Tive protiv Atine, Korinta protiv Megare; ili u srednjovekovnoj Italiji Florencije protiv Pizanske, one prve protiv Ravene, čas jednih čas drugih protiv Venecije Đenove ili Rima — tako, čini mi se, izgledaju velikom svetu naša trvenja i čudnovata i detinjasta i smešna".

Uz napomenu: da u hramu Jugoslavije, koji počiva na četiri stuba, gore danas samo tri zublje, dok četvrta još tinja kao iskra i van hrama, mi pristupamo našoj temi „Muzika i njen razvoj u Bugarskoj", u uverenju da time činimo samo dužnost pravih Jugoslovena. Da bi se jedna stvar volela treba je poznati. A voleti se može ono što nam je srcu blisko i što ima, možda, u sebi i elemente koji su sastavni deo i našeg duhovnog života. Kako je muzika umetnost koja nezna za granice, i kako bugarska muzika ima elemente istovetne ili slične našima, to počnimo od nje.

* * *

Balkanski Sloveni po dolasku u ove strane potpali su pod uticaj vizantijske kulture i hrišćanstva. Pagani, kakvi su bili u svojoj staroj postojbini, oni su, u toku vekova, sa prijemom hrišćanstva od Grka primili i deo njihove kulture. Kada su u VII veku Bugari, jedno od mnogih srednjo-aziskih tursko-tatarskih plemena, došli na Balkan, izmešali se sa tadašnjim slovenskim plemenima, koja su pokorili i nametnuli im svoje ime, ali su zato primili slovenski jezik, oni su došli u bliži dodir i sa Vizantijom, ratovali sa njom i pod Borisom (853.—888.) primili hrišćanstvo, koje je, ne bez jakih unutrašnjih kriza, postalo državnom verom. U to doba pada i akcija Sv. Kirila i Metodija, kojima pripada zasluga za učvršćenje hrišćanstva među balkanskim Slovenima kao i za stvaranje osnove za slovensku književnost. Za vreme njegova sina Simeona (893.—927.), Bugarska je imala svoj zlatni vek. Na osnovu starih bugarskih rukopisa ne može se utvrditi da li je i kakvo bilo stanje bugarske muzike, koja se, svakako, negovala i u Bugarskoj, naročito posle prijema hrišćanstva. Pretpostavlja se da je car Simeon, koji je mladost proveo u Carigradu pomagao i muziku, odnosno crkveno pevanje kako ga je sastavio Sv. Jovan Damaskin, a da je bugarska narodna melodija našla primenu i u neznabožačkom bogosluženju pre nego je Boris preveo Bugare u hrišćanstvo. Kao što je bio slučaj i kod ostalih hrišćanskih naroda, svakako da je bugarska narodna melodija uneta i u hrišćanstvo. U koliko? To je danas nemoguće reći; ali činjenica da postoji starobugarski crkveni napev, koji se sačuvao u Rusiji u mnogim pisanim spomenicima, opravdava težnju bugarskih crkvenih i muzičkih krugova da ceo problem ispitaju.

Pok. Smolenski pronašao je 1897. g. u Zografskom manastiru (bugarskom) u Sv. Gori jedan starobugarski oktoih iz XII. stoleća, i sledeći primer „Jelici vo Hrista", u obradi za muški hor od Dobri Hristova, kompozitora iz Sofije, uzet je otuda.

---

[1] Vidi Dr. Viktor Novak: Antologija jugoslovenske misli i narodnoga jedinstva, Beograd 1930. str. 588—98.

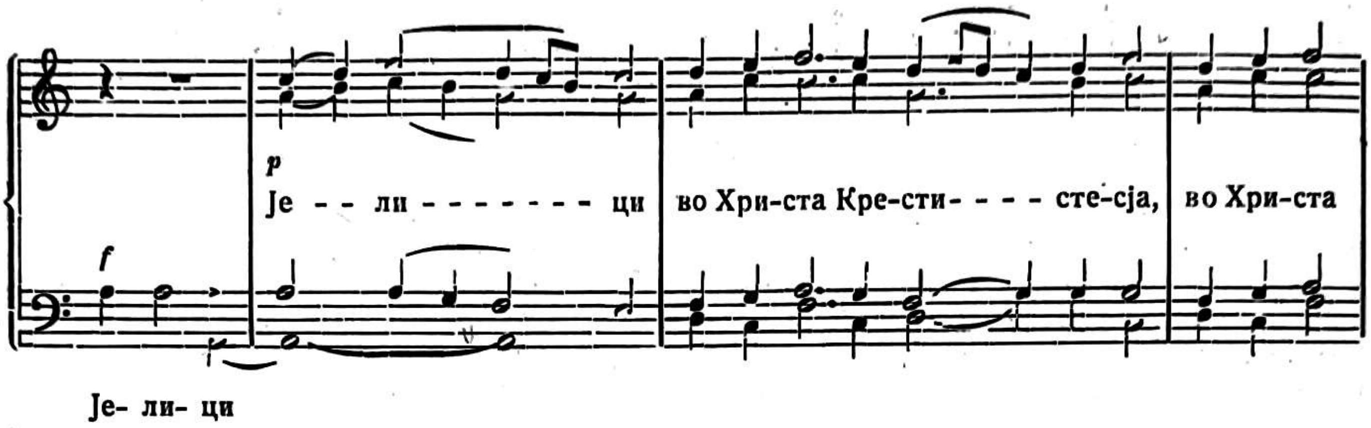

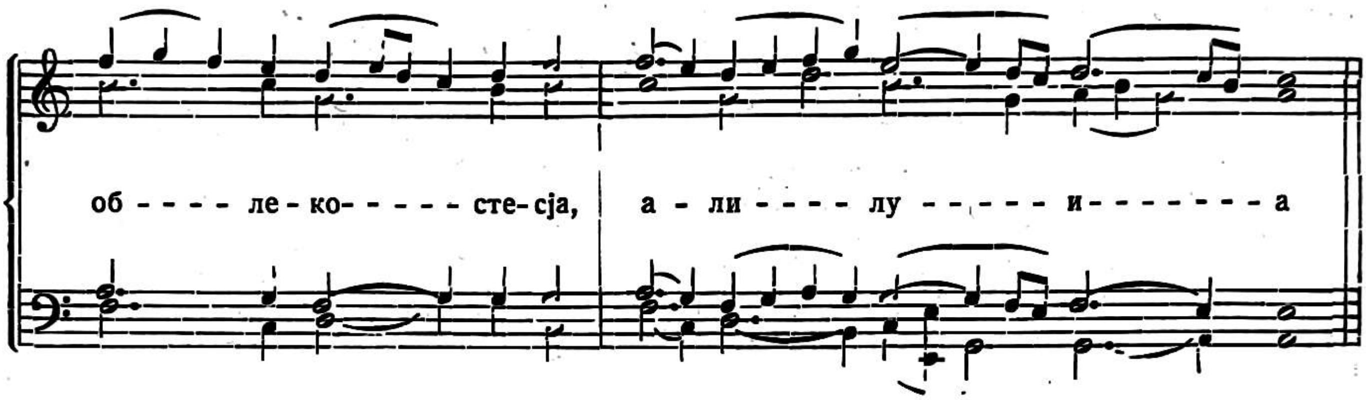

Iz knjige protojereja I. Voznesenskog „Tehnički sastav starobugarskog crkvenog pevanja“ (Kijev, 1891.), vidimo da je starobugarski crkveni napev prenesen na sever, posle propasti Bugarske u XV. veku, u Moldaviju a odatle u jugozapadnu a iz nje u Veliku Rusiju, usled čega ga nalazimo u modernim notnim rukopisima sa četiri linije iz XVI. XVII. i XVIII. stoleća.

Isto tako u „Учебный Ѡбиходъ нотнаго церковнаго пѣнія“, Moskva ѧѿпз, nalazi se na strani (пв) „Bog Gospod“ i „Blagoobrazni Josif“ po 2. glasu.

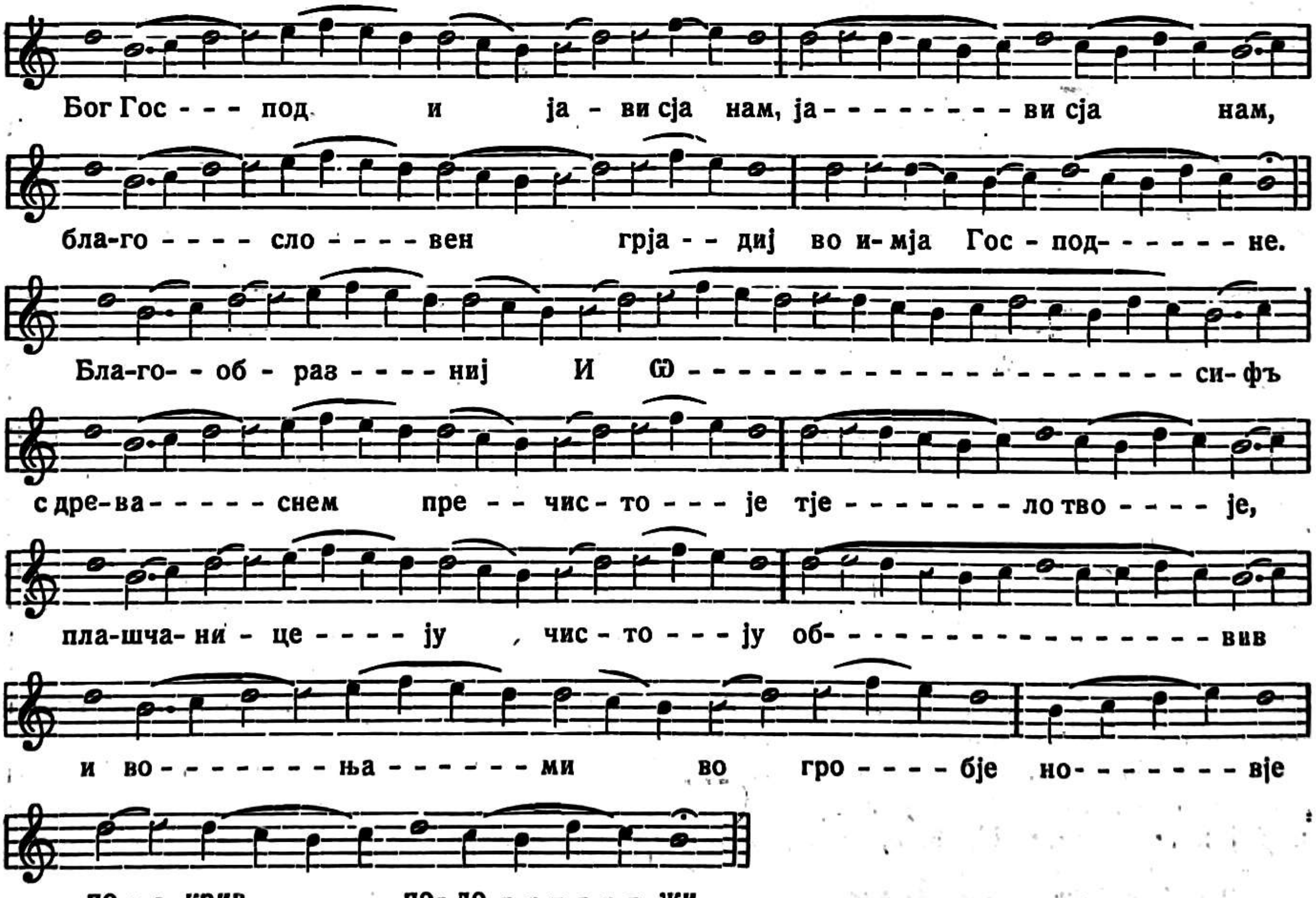

Godine 1905. izdao je u Petrogradu Anastas Nikolov „Večernje i Liturgiju", pod nazivom „Starobugarsko crkveno pevanje prema starim ruskim notnim rukopisima iz XVII. i XVIII. veka". Povodom ovoga izdanja pisac knjige „Rukovodstvo za praktično i teorijsko izučavanje istočne crkvene muzike", g. Petar V. Sarafov (Sofija 1913.), kaže na str. 13. sledeće:

„Kada sam se sreo sa prijateljima koji znaju zapadne notne znake, i zamolio ih da mi otpevaju po neki tropar iz osmoglasnika, po tom starobugarskom pevanju, ja nisam čuo ništa od bugarskog narodnog napeva u tome pevanju, kao što je slučaj sa srpskim crkvenim pevanjem u kome se jasno oseća srpski narodni napev. Srbi, kada su obukli crkveno pevanje u srpski narodni napev, zadržali su potpuno osam glasova, kako je to bilo u istočnom crkvenom pevanju, koji se kreću u dvema originalnim lestvicama, diatonskoj i hromatskoj, u kojima se pevaju i sve bugarske i srpske narodne pesme, dok se kod g. Nikolova u njegovom starobugarskom crkvenom pevanju u svih osam glasova čuje samo diatonska lestvica sa molskim karakterom. Po mome skromnom mišljenju starobugarsko crkveno pevanje iz XVII. i XVIII. veka g. Nikolova je istovetno vizantijsko pevanje koje ima elemente arapske muzike preko Jovana Damaskina i bugarske preko Kukuzelja. Ono je rđavo zapamćeno i podržavano od nekog ruskog muzikologa kome je to pevao, prema bugarskim crkvenim knjigama, neki nevešt Bugarin iz onoga vremena kada se želelo da podražava grčkom originalu, pa ga je stavio u ruske notne znake i nazvao „staro-bugarsko crkveno pevanje". To pevanje g. At. Nikolova lepo se sluša samo kada ga, po ruskom primeru, peva hor, a kada se peva jednoglasno po bugarski, kao što je slučaj sa istočnim crkvenim pevanjem, ono nije ništa lepo".

Iz zbornika A. Nikolova uzeta je i sledeća heruvimska pesma, koju je za mešoviti hor obradio Dobri Hristov.

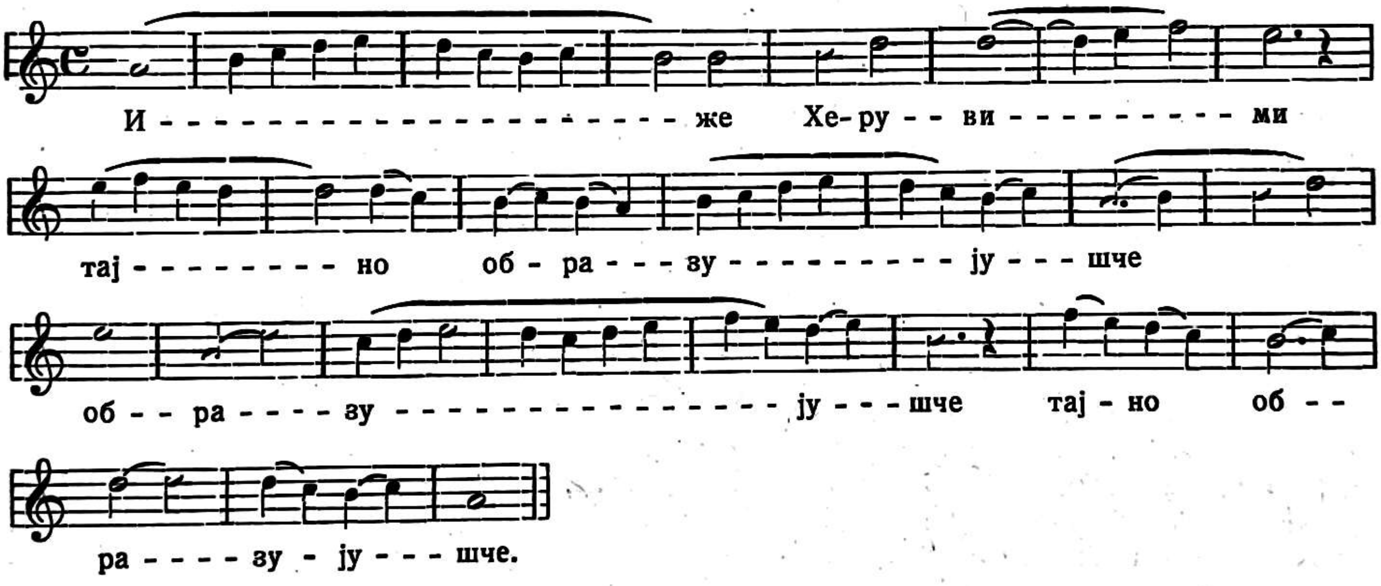

N. Kompanejski harmonizirao je „Dnes blagodat", po 6 glasu.

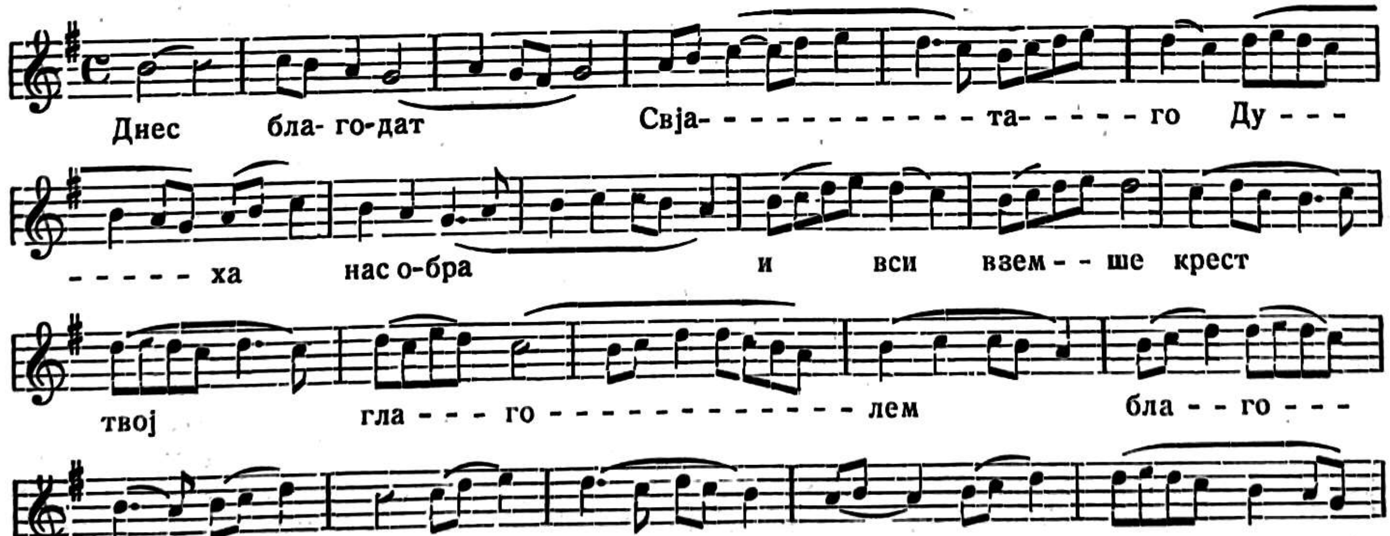

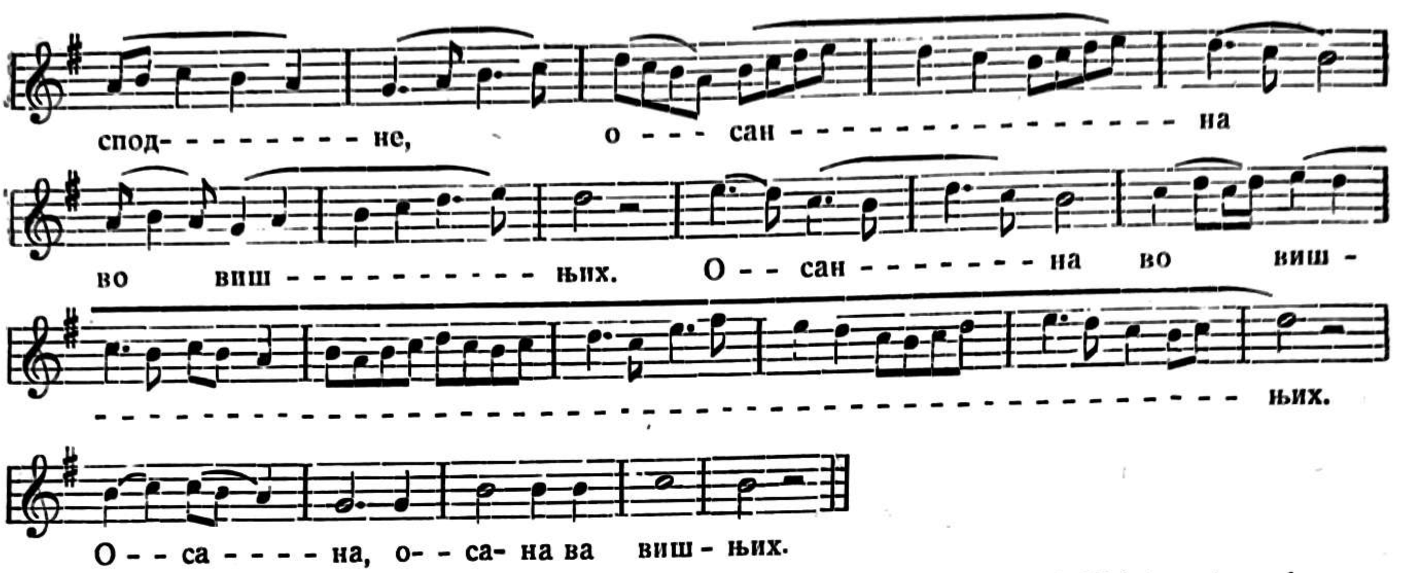

Ima i drugih primera ovoga pevanja. U svojoj „Liturgiji" Dobri Hristov ima harmonizirane sledeće melodije crkvenih pesama obrađene po starobugarskim motivima: Slava i ninje; Jedinorodni sine; Blažena; Svjat Bože; Milost mira; Hvalite. Ono što se primećuje kod zabeleženih i sačuvanih melodija starobugarskoga crkvenoga pevanja jeste činjenica da se ne nailazi na prekomerne intervale, kojih nema ni u ruskom napevu, dok srpski V. i VI. glas, naročito, obiluju prekomernim intervalima. U svakome slučaju, bugarski crkveni napev, u koliko je postojao, sačuvao se u nekim starim spomenicima, naročito u Rusiji. Ali u koliko je on, u današnjem obliku, veran prvobitnoj melodiji, teško je danas pozitivno govoriti; i kao što smo naveli, i sami bugarski muzikolozi nisu u ovome pogledu složni.

Svakako da je grčko ropstvo 1018.—1157. g. omelo kulturni razvoj i da su mnogi spomenici iz toga perioda uništeni. Šta više, nema podataka o muzici ni iz perioda posle grčkog ropstva kada je Bugarska opet postala slobodna država. Jedini je dokumenat spomenuti oktoih iz XII. v. koji je Smolenski našao na Atonu.

Kada je turska sila pobedila Srbe i Bugare, i sve narode na Balkanu, nastalo je jedno dugo — petvekovno ropstvo: političko — pod Turcima i duhovno pod Grcima. I bugarski crkveni napev ustupio je mesto napevu vizantijskom, što ne znači samo grčkom, jer su na njemu — pevanju istočne crkve — radili svi pravoslavni narodi.

Sam Jovan Damaskin, teoretičar osmoglasnog pevanja, bio je iz Sirije — dakle, nije bio Grk. Tek 1847. g. Nikolaj Trandifilov, Slivnenac izdaje u Bukureštu „Цвѣтособранie" i „Воскресникъ" u kojima se nalaze sve crkvene pesme, prevedene sa grčkog prvi put na slovenski, i zabeležene muzički sa neumskim znacima, shodno praksi u vizantijskoj istočnoj crkvi. Trandafilov je napisao i teoriju muzičku i objasnio neumske znake. Iz gornjeg izlaganja je jasno, što tvrdi i P. Sarafov, da su Bugari, od kad su primili hrišćanstvo 862. pa do 1847. g., pevali u crkvi podražavajući crkvenu muziku istočne crkve u koju su, što je sasvim prirodno, unosili i svoje elemente, te je usled toga i postao i bugarski napev o kome smo govorili. Osim N. Trandafilova, u XIX. v. javljaju se Angel Ivanov i Todor Ikonomov kao radnici na području crkvene muzike.

U periodu pre oslobođenja od Turaka u Bugarskoj, kao i kod nas, postojala je narodna muzika. Seljani su pevali narodne pesme i svirali na kavalu i gajdama. Bugari koji su bili u inostranstvu došli su u dodir sa zapadnom muzikom, i sa zapada doneli i izvesne muzičke instrumente. Tada su postale izvesne patriotske pesme čije su melodije stranog porekla. Zna se da je u Šumenu, pri turskom garnizonu, bio jedan lekar, Poljak, odličan violinista, koji je poučavao Bugare sviranju i stvorio mali orkestar. Šumen u kulturnom pogledu igra veliku ulogu jer je u njemu dat i prvi pozorišni komad, u jednoj kafani, 15. VIII. 1856. Učitelj Sava I. Dobroplodni postavio je na scenu komediju „Mihal", a 12. XII. 1856. data je u Lomu „Mnogostradalnata Genoveva" od Krstju Pišurke. Osnivanje prvog orkestra pripisuje se D. Vojnikovu, u Šumenu, a njemu pripada i zasluga za stvaranje i organizovanje bugarske pozorišne trupe. Prvu pretstavu dao je Vojnikov u Braili 29. XII. 1866., a zatim i u drugim mestima Bugarske i Rumunije. Jednoj pretstavi u Bukureštu prisustvovao je i tadanji rumunski knez. Jasno je da su ove pretstave i uspesi trupe imali ne samo umetnički nego, i još više, i patriotski značaj. Prvi hor, još u doba pre oslobođenja, osnovao je u Svištovu Janko Mustako ,

rodom iz Trjevna, a docnije i orkestar od nekoliko violina, violončela i gitare. Ovaj je orkestar svirao između činjeva. On je za četiri glasa sastavio „Opelo Hristovo", i na taj način javlja se kao prvi bugarski kompozitor.

Na razvoj muzike u Bugarskoj bio je od uticaja dolazak Rusa u vreme oslobodilačkih ratova. Tada se stvaraju i mnogi crkveni pevački horovi. To je uticalo i na stvaranje pevačkih i muzičkih društava od kojih su najznačajnija: Pevačko društvo u Plovdivu, Lira u Rusenu, Sedjenka u Silistriji, Kaval u St. Zagori. Muzičko društvo u Sofiji bavilo se priređivanjem koncerata stranih umetnika, i od interesa je znati da je na prvom konkursu, koji je ovo društvo priredilo, prvu nagradu dobio Ivan Zajc, za pesmu „Имахъ коня хранена".

U prvom periodu državnoga života po oslobođenju muzika je bila u rukama stranih kapelnika, koji su došli u Bugarsku najviše kao vojni kapelnici. Otuda Bugari ovu epohu, koja ide skoro do početka ovoga stoleća, i nazivaju „kapelmajstorskom". Između njih se naročito ističu: V. Kaucki, koji je harmonizirao i razradio narodne pesme u operi „Kamen i Cena", i K. Mahan, koji je duboko proniknuo u narodne muzike karakteristike. On je i pisac prvog muzičkog udžbenika i to na bugarskom jeziku, a on je i osnivač i urednik muzičkog lista „Kaval". Većina stranih muzičara bili su više praktičari a manje sposobne i spremne instrumentaliste. Između Bugara iz ove prve generacije muzičkih radenika treba spomenuti: Atanasa Paunova, koji je izdao prvi udžbenik o pevanju, kao i zbornik pesama školskih; Georgi Bajdanova, koji je izdao veliki udžbenik za muziku, a pisao, je i o raznim aktuelnim muzičkim pitanjima. On je uređivao i prvi bugarski muzički časopis „Gusle", koji je izašao u Plovdivu 1891.

U glavnom, muzički život u Bugarskoj do početka ovoga veka ogledao se u tako zvanim „literaturno-muzikalnim večerinkama", na kojima se izvodilo sve, a naročito horska muzika, manje orkestarska i solistička. Orkestri su bili dosta primitivni i sastojali su se iz: violine, gitare, drvenih duvača (naročito flaute), limenih.

Prva pozorišna trupa, posle oslobođenja, osnovana je u Plovdivu, prestonici tada Istočne Rumelije. Sama uprava pomogla je 1884. g. ovu akciju i oblasna skupština votirala je pomoć, za ono vreme vrlo veliku, u iznosu 20.000 groša. U Sofiji, prestonici vazalne kneževine, pozorišne su prestave počele tek 1888. g. od trupe koja je igrala u cirkusu na Kamčiku, a docnije u sopstvenom pozorištu od dasaka, zvanom „Osnova", koje je bilo na mestu gde se sada nalazi monumentalna zgrada N. Pozorišta. Uskoro je sledovala i pomoć M. Prosvete 3000 leva, dok skupština votira 10.000 leva.

Kada se 1890. g. trupa podelila u dva dela, jedan je deo pošao da gostuje u provinciju, a septembra iste godine osnovala se „Stoličnata dramatično operna trupa" sa direktorom Dragomirom Kazakovim. U ovu je trupu ušao jedan deo članova pozorišta „Osnova" kao dramski otsek. Jači polet osetio se dolaskom prvih domaćih snaga, koje su se vratile sa muzičkih studija u inostranstvu. To su bili: Kazasov, Ivan Slavkov i Angel Bukurešliev. Njihov prvi koncert dan je 8. XII. 1890. pred punom dvoranom Vojnog kluba. Taj ih je koncert zbližio i tom se prilikom rodila ideja za stvaranje opere. Na taj se način stvorila prestonička dramsko operska trupa. Pored pevača Kazakova i Slavkova angažovano je i nekoliko stranaca — Čeha (Olga Dobšova, Ana Kratohvilova i Jaroslav Hašek). Dirigent je bio Bukureščlijev. Krajem avgusta sastavljen je dramski deo trupe — bilo je 12 članova — i prva pretstava dramska data je 6. X. 1890. („Ižinija"). I scena i sala bili su osvetljeni lampama a miris plina i dim osećali su se. 9. X. daje se Gogoljeva „Ženidba", sa velikim uspehom. Pretstave su davane do 1. I. 1891. u drvenom pozorištu „Osnova", a od 1. I. u dvorani „Slavjanske besede", u kojoj su 2. I. 1891. počele i pretstave operskog dela trupe sa programom iz raznih opera.

Uskoro su se trupe potpuno odvojile. Jedan od razloga odvajanja je i činjenica da su operske pretstave davale više prihoda od dramskih. Po povratku iz provincije, dramska trupa nazvala se Prestonična bugarska dramska trupa „Slza i smeh". Na prestavama od 22. IV. i 4. III. 1892. vidimo da vojna muzika svira između činova. Opera je prestala da radi oktobra 1892. g., a njen direktor Kazakov bude izabran 2. I. 1893. za direktora pozorišta „Suza i smeh". Te godine idu mlađe snage na studije u inostranstvo: Basil Kurkov u Beč, Panajet Pipkov u Milano, a iz Petrograda se vraća Radul Kaneli. Te godine Kazakov pokušava da država prizna trupu kao državnu, ali bez uspeha.

(Nastavit će se).

Prije izdanja novoga „Hrvatskoga crkvenoga pjevnika“.

Branko Birt — Zagreb.

(Nastavak).

Cecilijanska ideja iz Njemačke došla je i k nama. Kad se pako Cecilijanski pokret god. 1907. razmahao kod nas, klerici mu postaju pristaše i propagiraju ga. God. 1912. izdaju knjižicu: „Hrvatski korali“ ili pučke hrv. crkvene pjesme. Izdaje „Vijenac“, glazbeno društvo u nadb. sjemeništu zagrebačkom“. Klerici daju time svoj doprinos za preporod hrvatske pučke crkvene popijevke.

Pjesmarici je naslov „Hrvatski korali“ po primjeru Nijemaca, koji tako zovu svoje pučke crkvene pjesme, a stvarni je razlog tome nazivu u značajci, koja je zajednička i rimskome koralu i ovim pučkim pjesmama, a to je: pjesma u narodnom crkvenom duhu.

Dne 23. VI. 1912. za pretsjednika Petra Gjipala predložio je Vinko Žganec izdanje crkvene pjesmarice. Prijedlog je prihvaćen i za tu stvar izabran posebni odbor. Pjesmarica je nakon dva mjeseca izašla iz štampe u 2000 primjeraka. Najviše truda oko pjesmarice uložio je Vinko Žganec. On ju je priredio za tisak, a g. prof. Fr. Dugan pregledao je cijeli rukopis i o njemu se pohvalno izrazio. Izdanje je na korist Cecilijanskoj ideji, koja teži za uvedenjem pučkog crkvenog pjevanja.

Većina pjesama za pjesmaricu uzeta je iz Cithare (1757.) i iz glazbenih priloga „Sv. Cecilije“. Pjesme su namijenjene puku i mladeži. Mnoge naše lijepe pjesme potisnute su u zaborav, a uvedene kojekakve tuđinske. Vjenceslav se Novak već mnogo trudio da svojom zbirkom harmoniziranih napjeva, — od kojih su neki uvršteni i u „Hrv. koralima“ — iz „Cithare“, ukloni te tuđinske, a „Vijenčeva“ pjesmarica ima također tu svrhu, a i zadaću da popularizira Cecilijansku ideju.

U zbirci su misne pjesme, adventske, božićne, korizmene, uskrsne, spasovske, svetotajstvene, za crnu misu i pjesme marijanske. Dodan je koralni Tedeum i responzorija. Iz „Cithare“ uzeto je 35 pjesama, od kojih je većina štampanih u harmonizacijama prof. Fr. Dugana u prilozima „Sv. Cecilije“, a druge u harmonizaciji Vjen. Novaka. U pjesmarici su kao izvorne 2 pjesme Mirka Novaka, 2 Fr. pl. Lučića, 1. V. Žganca i Fr. Dugana. Oko tekstova radio je dr. Čebušnik i prof. F. Rožić.

Pjesmarica je štampana jednoglasno s podloženim tekstom.

Davna želja i vapaj „Vijenčevih“ članova bio je, da i nepjevači nauče što više narodnih i umjetnih pjesama. I čim je pjesmarica izašla s oduševljenjem su uz pomoć g. V. Žganca naučili sve pjesme iz te pjesmarice. Čim je pjesmarica dotiskana, raspačano je 600 primjeraka; 90 primjeraka dao je „Vijenac“ svojim prošlogodišnjim članovima, a poglavarstvo je kupilo za nečlanove 51 primjerak. Kod raspačavanja darovali su društvu presvijetla gg. dr. Ljudevit Ivančan i Blaž Švindermann znatnu svotu, na kojoj im se posebno zahvalilo. Tako je uspješno išlo sa raspačavanjem iz početka, no poslije se zastalo. Razlog je bio, što nije izašla partitura, a neki organiste i učitelji nemaju priloga „Sv. Cecilije“, gdje je bila pratnja, a neki opet sami ne znaju pratiti. Trećima opet nijesu konvenirale pjesme, jer su bili odgojeni u sasvim drugom duhu. Tako u „Hrvatskoj prosvjeti“ g. 1912. str. 62—3., piše o „Hrvatskim koralima“ Mesop: „kraj importiranih njemačkih, talijanskih, madžarskih i t. d. jednom riječju nehrvatskih melodija iščezla je, ako ne sasvim, a ono u velikoj mjeri, iz hrv. kat. crkava stara hrvatska pučka crkvena pjesma“. I dalje veli: „da se pokušaji Cecilijanstva odbijaju radi naopakog shvaćanja crkvene glazbe i nesretne navike na necrkvenu glazbu.

U prijedlozima na I. redovitoj skupštini dne 31. X. 1915. predlaže č. g. Matija Ivšić, da „Vijenac“ na svoj trošak izda pjesmaricu, kojoj bi glavna zadaća bila, da se onima, koji vapiju za pratnjom korala napokon udovolji. Ističe važnost korala, u čemu ga potkrepljuje g. Steimetz navodeći jedan primjer sa praznika, kako je učitelj svirao na koru njemačke valcere, a upitan, zašto ne svira korale, odgovorio da kako će ih svirati, kad nema pratnje. — Ivšić misli na nakladu od 2000 primjeraka, koja bi iznosila 1000 kruna. Misli na tisak u Beču i to tako, da se najprije tiska II. dio (marijanske i svetotajstvene), a onda I. dio (misne i prigodne pjesme).

Na II. redovnoj skupštini 25. VI. 1916. pod pretsjedanjem Aleksandra Salingera, izvješćuje tajnik Guštin Martin: što se tiče prijedloga da „Vijenac“ izda o svom trošku pjesmaricu, stvar je prepuštena odboru „Sv. Cecilije“, koji toga nije prihvatio s razloga, što su članovi odbora društva „Sv. Cecilije“ počevši od g. prof. Fr. Dugana svi protiv toga, a „Vijencu“ bez njihove pripomoći nije moguće ostvariti tu ideju. Razlog otpora jest, što žele, da pjesmarica bude djelo što savršenije i dobro s obzirom na harmonizacije i tekst. Takovo djelo još sada je nemoguće. „Vijenac“ se obrati na g. V. Žganca, da izvijesti o stanju rukopisa pjesmarice, što ju kani izdati „Sv. Cecilija“. G. Žganec odgovara im: Za uredenje treba mnogo vremena. Velika je poteškoća sa glazbene strane, a i sa strane tekstova. Kod korala i ako je uloženo mnogo truda, ipak u tekstovima ima mnogo nedostataka. Misa ima premalo, pjesme trebaju preludije i postludije, koji kao i pjesme moraju biti umjetnički, a ne šablonski harmonizirani.

Razlog, zbog kojega je pao prijedlog „Vijenca“ „Sv. Ceciliji“ o toj pjesmarici, jest, što se „Sv. Cecilija“, koja je prije financijalno slabo stajala, sada već u tom pogledu znatno popravila, te može i sama da izda takovo djelo.

Da se nastojanje oko te stvari malo požuri, predložio je vlč. g. Žganec preč. g. Barlèu, da ide k Preuzvišenom i zamoli ga da odredi ljude, koji bi imali stvar što prije svršiti.

Na I. redovitoj skupštini 26. XI. 1916. pod pretsjednikom Josipom Orlićem nema govora o nikakvoj pjesmarici, ali na II. redovitoj skupštini dne 16. VI. 1917. za istoga pretsjednika izjavljuje tajnik M. Guštin, da su „Hrvatski korali“ rasprodani, a na njihovo mjesto stupa „Vijenčevo“ izdanje njihove „Pratnje“, koja je bila vrlo nužna, te prema tome brzo spremljena i zato ne baš bez svakoga prigovora. To izdanje jest: „Hrvatska crkvena pjesmarica“. Pratnja „Hrvatskim koralima“. Izdalo Glazb. Pjev. Društvo „Vijenac“. Zagreb 1917.“ Pjesmarica sadržaje pratnju svih

pjesama iz „Hrv. korala“. U njoj je 71 pjesma — za svako doba crkvene godine. Tako: 3 mise, 1 pjesma za pokojničku misu (ili kako hoće g. Žganec „prigodna“), 6 adventskih, 16 božićnih, 7 korizmenih, 6 uskrsnih, 1 spasovska, 2 svetotajstvene, 4 Presv. srcu Isusovu i 15 marijanskih. Od skladatelja zastupani su kao harmonizatori: Fr. Dugan sa 37, V. Žganec sa 8, Fra A. Canjuga sa 1, Mantuani sa 2, a kao izvorni Fr. pl. Lučić sa 5, O. K. Kolb, R. Taclık i M. Novak sa 3, Z. Špoljar sa 2, Fr. Dugan, Fra A. Canjuga, V. Žganec, Hladnik, Caecilius (K. Odak), Kostanjevac i V. Stahuljak sa 1. Izdana je u 1000 primjeraka (Cijena po primjerku 3·60 K.). Oglasi su razaslani, a odziv dobar, osobito iz Dalmacije, Primorja i Istre. Sâm o. B. Dr. Sokol za Dubrovnik naručio je 100 primjeraka!

Dne 4. XI. 1917. na I. redovitoj skupštini predsjednik Klarić Marko u pretsjedničkom izvještaju izjavljuje: Hrv. crkvena pjesmarica dosta dobro prolazi. Već je prodano 570 primjeraka! Gosp. J. Barlè mi je, veli Klarić, pokazao vladin otpis, kojim se ta pjesmarica preporučuje svim nižim i srednjim školama, a preparandijama se propisuje kao pomoćna knjiga za pjevanje. Već na glavnoj skupštini dne 12. V. 1918. izjavljuje tajnik da na skladištu ima samo još 40 pjesmarica. Dakle, izdanje ove pjesmarice dobro je uspjelo. Pogledajmo malo ocjene te pjesmarice!

U „Katoličkom listu“ 1917. na str. 237. o „Hrv. crkvenoj pjesmarici“ piše: „Glazb. pjevačko društvo „Vijenac“ u nadb. sjemeništu izdalo je pod ovim naslovom zbirku crkvenih pjesama sabranih, što u starijim prilozima „Sv. Cecilije“, do kojih je već teško doći, jer su mnogi već izgubljeni. Zbirka ima 100 stranica sa preko 70 pjesama, koje će narodu sigurno omiljeti, jer su to pjesme skladane u hrv. crkvenom dnhu. Osim toga su neke od tih pjesama prije kojih četiri stoljeća živjele u našem narodu, dok ih nisu istisnule tuđe i loše“. Preporuča pjesmaricu sa željom „neka već jednom zamuknu tuđe, a zaore naše hrvatske pjesme u svim našim crkvama“.

U istom listu na str. 325. gosp. F. H. u ocjeni „Hrv. crkv. pjesmarice“ piše: „Savjetnikom pri izboru pjesama bio je „Vijencu“ prof. Fr. Dugan. On je i najveći dio tih pjesama harmonizirao“. Ističe, kako neki te pjesme zovu „mrtvačkim pjesmama“. Za takve kaže: „Ti ljudi niti znadu, što je koral, a niti što je duh hrvatske pjesme. Tugaljivost jest osobina naše pjesme“. U obranu piše o mješavini naših ljudi i krajeva. Dalje piše: „Što hrvatski korali još nijesu svagdje našli potpuna odziva, razlog je tomu, što ne poznamo vrlina crkvene pučke pjesme. Uz to iskvarila nas je tuđinština, osobito nijemština, koja se decenijama uvlačila u naše crkve, te uhvatila dosta jaki korijen. Koral je u cijelom svijetu jednak i zato ga je Sv. Stolica i propisala za cijelu Crkvu. Duh opet hrvatske pjesme nešto je individualno, nešto osobno samo hrvatskom narodu. Ta osobina, koja je samo naša, kad se složi u jednoj pjesmi sa svojstvima korala, onda se pjesma zove „Hrv. koral“. — Samo takova smije biti hrvatska crkvena pjesma i nikada drugačija: hrvatsko i koralno spojeno u jedno!“

„Upravo danas u doba, kad sve čezne za svojim oslobođenjem u svakom pogledu, ova je pjesmarica dobro došla kao jedan jaki kamen zgradi našeg duševnog oslobođenja. Naš „Vijenac“ bio je sjedištem sastanaka naših preporoditelja prije 80 godina. Ova pjesmarica je dokazom, da srca naših klerika, članova „Vijenca“ i danas onako idealno plemenito hrvatski i crkveno osjećaju. Izdanje ove pjesmarice melem je za našu ojađenu dušu u ovo teško vrijeme, gdje nas sve nevolje i nedaće biju. Stoga neka čč. gg. klericima bude ovo djelo na čast i pobudu za daljnji rad, a od hrvatskoga naroda, čija su djeca, budi im zahvalnost“. Kao prednost ističe „što su u njoj zastupane pjesme i radovi samih naših hrvatskih skladatelja, koji su največom većinom djeca hrvatskog „Cecilijanskog društva“.

Urednik „Cerkvenega Glasbenika“ Stanko Premrl napisao je 1917. g. na str. 66. toga lista o „Hrvatskoj crkvenoj pjesmarici“ opširnu kritiku. Među ostalim piše: „Hrvatski korali so po svojih napevih zelo zanimivi: zdaj resuobnotužni, prijaznomili, enkrat daljše, drugič krajše tvorbe; glede ustroja so napevi lepo umerjeni, po duhu jako cerkveni. — Pri Hrvatih se je — kakor vidimo iz te pjesmarice — ohranilo primeroma veliko število pristno ljudskih cerkvenih melodij. Harmonizacija hrv. koralov je kar moč solidna. Pesmi koralne so prirejene v taki legi, da jih je mogoče pevati eno in štiri glasno“. Među novijim skladbama ističe Kolbove, Novakove, neke Taclıkove, Lučićeve i dr. Osobito mu se sviđaju neke, koje imaju u sebi dosta „slovenskoga“. Te su većinom u drugom izdanju otpale!

Gospodin Vinko Žganec u „Sv. Ceciliji“ g. 1917. na str. 119. u ocjeni „Hrvatske crkvene pjesmarice“ ističe težnju našeg cecilijanskog pokreta: da se uredi naše pučko crkveno pjevanje. Kao glavne nedostatke navodi: loše pjesme, loše pjevanje i nejedinstvo u pjevanju. Da su neki nedostaci već uklonjeni, može se zahvaliti radu Cecilijanskog društva u Zagrebu, koje se brinulo za valjano pučko crkveno pjevanje preko glazbenoga priloga „Sv. Cecilije“. „Vijenac“ da pomogne, sakupio je one pjesme, za koje glazbeni stručnjaci drže, da su iz naroda i za narod, te ih izdao u priručnoj knjižici „Hrv. crkv. pjesmarica“.

Ističe dalje da to nije ona pjesmarica, o kojoj se toliko govorilo u „Sv. Ceciliji“, (koja bi izašla poslije sudnjeg dana!) već iznosi samo dio dosadašnjih predradnja za obećivanu hrv. crkv. pjesmaricu koja bi imala postati kod nas definitivnom pučkom pjesmaricom — „kodeksom“ hrv. pučkih crkvenih pjesama. Bogoslovi su htjeli jedino da doskoče gorućoj potrebi, da se izda orguljaška pratnja poznatim „Hrvatskim koralima“. Ponovo ističe: „Mirne duše možemo istaknuti, da će ovom pjesmaricom biti u velikoj mjeri uklonjena ona tri nedostatka hrvatskog pučkog crkvenog pjevanja, što smo ih napred spomenuli: loše pjesme, loše pjevanje, nejedinstvo u pjevanju“.

Dalje kaže Žganec, da su u „Hrv. crkv. pjesmarici“ uzete pjesme, koje će naš narod sigurno zavoljeti zato, što su njegove i njemu poznate, a drugo, što su lijepe i prikladne za jednoglasno pučko pjevanje. „Mjerodavan treba, veli Žganec, da nam je narodni ukus! Često se kaže za naše pučke pjesme, da su „derača“, „mačje zavijanje“, „krika i vika“. Što dakle treba raditi? Žganec odgovara: „Treba da narod učimo pjevati najprije njegove pjesme“.

„Knjiga, što su je izdali naši bogoslovi pomoći će i tu kao izvrstan priručnik našemu narodu i onima, koji će ga vježbati u pjevanju. S druge je strane ova knjiga uvjet valjane pratnje pučkog pjevanja na orguljama“. Naglašuje: „Hrvatskom crkvenom pjesmaricom“ otvoren je put do jedinstvenog pjevanja u Hrvatskoj!“

„Glazbena obradba pojedinih pjesama poznata je našim čitaocima iz „Sv. Cecilije“, tek tu i tamo nalaze se neke promjene. Harmonizacija je stroga, elegantna, i u crkvenom duhu. Dominira njome ugodni glazbeni stil Franje Dugana, koji je svojom strogo izgrađenom ličnosti dao svoj individualni pečat svim pjesmama, tim više, što većina drugih suradnika potječe iz njegove glazbene škole“.

Završimo riječima pok. Milana Zjalića o toj pjesmarici: „Kod priredbe djela kumovao je prof. Fr. Dugan, a tu je odmah i garancija za valjanost djela“. (Milan Zjalić: „Hrvatska pučka crkvena popijevka“. U Samoboru 1918. Tisak Slavka Šeka, strana 33.).

„Hrvatske crkvene pjesmarice“ iz god. 1917. bilo je još vrlo malo na zalihi, samo još 40 primjeraka. I da naklada ne isteče, pobrinuo se odbor „Vijenca“ za novo izdanje.

Dne 4. XI. 1917. na prvoj redovitoj i glavnoj skupštini predložio je pretsjednik Marko Klarić, da „Vijenac“ ponovo izda „Hrvatske korale“. To je bio kao prvi prijedlog za izdanje nove pjesmarice. No 10. i 11. XII. i. g. sazvan je odbor, da se odluči, što će se izdati: „Hrvatski korali“ ili „Hrvatska crkvena pjesmarica“. Arhivar Ante Kuharić predlaže, da se dade štampati više tisuća primjeraka, a Matija Ivšić ga nadopunjuje veleći: neka se dade štampati 400 primjeraka, a pjesme neka odaberu gg. J. Barlè i prof. Fr. Dugan, te uz sjajnu vanjsku i unutarnju opremu s ilustracijama neka se ponovno izda stara pjesmarica popunjena novim pjesmama.

„Vijenac je zamolio „Zbor duh. mladeži“, da mu posudi novaca za izdanje nove pjesmarice. „Zbor“ je pristao, ali pod takvim uvjetima, da ih je „Vijenac“ morao otkloniti.

Odbor je učinio svoje, da nadoknadi staru pjesmaricu, ali ratna su vremena, skup materijal, sami bez „Zborove“ pomoći nisu mogli izdati, a „Zbor“ se eto stavio u takav položaj. No promijenilo se pretsjedništvo „Zbora“ i odbor „Vijenca“ ponovi svoj prijašnji prijedlog i molbu „Zboru“, na koji je sada pristao i obećao, da će posuditi novaca. Ali eto opet nove nesreće: razbolio se predsjednik M. Klarić, a kad u jednom društvu glava spava, spavaju obično i udovi. I na drugoj redovitoj skupštini dne 12. V. 1918., kada je Marko Klarić predavao pretsjedničku čast, rekao je: „Neka novi pretsjednik shvati izdanje pjesmarice kao vrlo nužno, a za opće dobro korisnu stvar, pak neka mu bude glavna stvar, da to što prije uredi“.

Za novog pretsjednika „Vijenca“ izabran je Vilim Huzjak. On na istoj skupštini, primivši čast odmah pita: što će biti s pjesmaricom? M. Ivšić, koji je također bio prisutan, savjetovao je, da se obrate za pomoć na g. J. Barlèa. Isti je gospodin već 15. V. 1918. izjavio, da će g. J. Barlè pomoći, koliko će trebati — tim više, što će proći još nekoliko godina, a da „Sv. Cecilija“ neće izdati svoju pjesmaricu. — samo neka se „Vijenac“ odluči o formatu pjesmarice i o tiskari.

G. Ivšić i pretsjednik obećali su pomoć kod pisanja nota i teksta za tisak.

Opet je nadošla zapreka u radu, jer je dojduće školske godine zavladala španjolska bolest, a smetale su i ratne prilike, te su predavanja započela mnogo kasnije nego obično.

Dne 27. XI. 1918. na prvom sastanku te školske godine izjavljuje pretsjednik Huzjak, da pjesmarica još ne može u tisak, jer nije još priredjen rukopis, a ni tiskare još ne primaju posla. Dne 15. XII. i. g. ističe pretsjednik rad odbora za pjesmaricu, ali i opravdava, zašto se s pjesmaricom još nije ništa učinilo. Katolička tiskara tražila je naime za 3000 primjeraka 12.000 K. Upravni bi odbor možda i pristao nato, ali ih je g. Barlè odgovorio, jer da je to preskupo. Uputio ih je na Beč, ali Beč im nije ni odgovorio. Tako su neprilike ponajprije sa rukopisom, a sada opet sa strane tiskara zadržale tok rada.

Sad je već i g. Ivšić napredovao sa rukopisom.

Dne 25. V. 1919. na odborskom sijelu tadanji pretsjednik č. g. Stjepan Jelovečki predlaže, da se izaberu dvojica, koji će voditi brigu i pregovore oko pjesmarice. Izabran je on i č. g. Mirko pl. Hranilović, tadanji potpretsjednik „Vijenca“. Č. g. Ričko Franjo predložio je, da se u pjesmaricu dodaju 2 pučke litanije, nekoliko „Tantum ergo“ i još neke pjesme; također lamentacije i muka G. N. I. K. Odbor je prihvatio gotovo sve, osim lamentacija i muku. Razvila se živahna prepirka glede nekih pjesama, kao „U slavu sv. Srca“ od Hladnika i sl., ali većina je bila uz mišljenje g. prof. Dugana, da u pjesmaricu uđe što više naših izvornih i domaćih crkvenih pjesama.

Dne 11. VI. 1919. odlučeno je da se od „Zbora“ posudi 2500 K i da se na pjesmarici označi da je izdana u spomen 80-godišnjice. Istoga dana potvrđen je ugovor, što ga je pretsjednik predložio odboru na potvrdu. (Svršit će se).

Orgulje stolne crkve u Djakovu.

Franjo Dugan st. — Zagreb.

Nema ih više. — Jednog dana se u Zagrebu pronio glas, da su izgorjele. — Nismo se mogli snaći i nismo mogli vjerovati, a ipak je bila istina.

Nekoliko zgodnih uspomena veže me s tim orguljama. — Dugo godina želio sam vidjeti đakovačku katedralu i čuti njezine orgulje, za koje su Slavonci znali govoriti, da su ljepše od zagrebačkih. G. 1909. oko božića bio sam premješten u Osijek „radi promjene zraka“, nastojanjem nekih ljudi. Čim je 1910. nastupilo proljeće, zaputio sam se sa svojim najstarijim sinom Franjom, kojem je bilo tada 9 godina, u Đakovo, da vidimo katedralu i dakako njezine orgulje. Došli smo jedne korizmene nedjelje u crkvu, divili se njenoj ljepoti i vedrosti, te slušali koralnu misu bez pratnje, jer je bila korizma. Pjevali su je koralisti u sanktuariju, gdje je bio smješten i harmonij. Poslije mise molio sam tadanjeg ravnatelja kora Trišlera, da mi pokaže orgulje. Bio je to jak čovjek i činilo mi se, da mu se teško išlo na kor. Malko mi je zavrtio kolo, kojim se tjerao crpeći mijeh i ja sam zasvirao par akorda na punim orguljama, na što je on prestao tjerati mijeh. — Gotovo! — Još je jedva imao toliko strpljivosti, da sam na brzu

ruku pročitao natpise registara i nekako si time nastojao upotpuniti dojam tih orgulja. Poslije podne slušali smo Vespere. Psalmi su bili 4-glasno prokomponovani (figuralno i homofono) uz pratnju orgulja. Pjevalo se dobro, pratnja je bila dosta jaka, te su se u skupnom zvuku pratnje dobro isticali reski registri Geigenprincipal 8', Voix celéste 8' pa i Fugara 4'. Organista je upotrebljavao i žaluzije, pak smo po svemu tomu dobili osjećaj, da su te orgulje bile modernijega duha od zagrebačkih, koje tada nisu imale ni Voix celeste ni žaluzija i nekih solo-registara, što su ih đakovačke imale.[1]

God. 1924. prigodom jedne proslave Preuzv. g. biskupa dra Antuna Akšamovića na samo Petrovo bio sam pozvan, da izvedem jedan koncert u đakovačkoj katedrali. Tom zgodom poveo sam svoga najmlađega sina Čedomila, koji je tada imao 9 godina, te sam izrazio želju, da na koncu programa on odsvira mali preludij i fugu u G-duru od Bacha. Prije koncerta morao sam udesiti jezičnjake, a poslije toga sam u sakristiji prao ruke. Mali je bio dakako korak po korak uz mene. Kad sam se pokrajnom lađom žurio na kor, poveo je preč. g. dr. Sokol maloga na kor između klupa, da ga ljudi vide. Na koru ga upitam: „No, jesu li te vidjeli"? „Jesu, jesu i šaptali su s jedne i druge strane: Živio, živio!" — Bio je sitan i malen, da nije mogao pravo ni sjedjeti na klupi, nego se samo naslonio na klupu da dosegne pedale, ali je svirao pedal-solo u šesnajstinama, da smo se svi divili. Evo: na orguljama đakovačke katedrale je Čedo prvi put javno nastupio i dobio možda zalet za daljnji vanredni napredak na orguljama, te je danas prem po struci pianist kao organist na vrlo visokom stepenu tehnike.

Još jedna poučna uspomena — putujući Orgelbauer!

Poslije god. 1920. dođe mi u Zagrebu poslije mise na kor neki stranac šepav na lijevu ili desnu nogu, predstavi mi se, da je iz Leipziga namještenik firme Wagner, koja da je na račun reparacija lifrala u Beograd jedne orgulje i poslala njega, da ih ispakuje iz vagona i onda montira. Na njegovu molbu ja sam mu pokazao uređaj zagrebačkih orgulja, a onda smo se rastali. G. 1927. bio sam opet pozvan da priredim koncert u Đakovu. Sudjelovao je i o. Kamilo Kolb. U Vrpolju dočeka nas biskupova kočija, a kočijaš će ravno prijatelju Kamilu: „Velečasni molim Vas, a je li ovim vlakom došao neki g. Dugonja"? Kamilo pokaže mene (figuru od samo 160 cm): „Evo ga"! i mi se odvezosmo uz smijeh nad „Dugonjom" u Đakovo. — Morao sam opet udešavati jezičnjake (svega ih je bilo 6 registara). Već sam ih 5 bio udesio i kao posljednji (šesti) udešavao sam Trompetu I. manuala. Bio sam tako reći gotov, samo još 8 najviših svirala je trebalo udesiti, kad mi jedna nikako nije htjela parirati. U taj čas pojavi se preda mnom onaj šepavi Orgelbauer. Ja sav izmoren poslom, u kojem nisam bio treniran, poveselim se ugledavši ga; a on će meni „Ich werde Ihnen schon helfen". Uzeo je u ruke batić i nije se mnogo mučio sviralom, koja je mene namučila: zabio je šipku za udešavanje tako duboko, da jezičac više nije mogao titrati. Tim je svirala učinjena neškodljivom, jer nije dala glasa. Baš tako je „naštimao" i ostalih 7 svirala. Orguljama to doduše nije moglo škoditi, jer se one šipke dadu opet izvući iz čizme: isto tako šutnja onih par najviših svirala nije tako reći ništa značila za sviranje punih orgulja, ali ja sam ostao zapanjen radi tolike nemarnosti, nesavjesnosti i površnosti, koja je tako rijetka kod orguljara. Kasnije sam čuo, da je po provinciji hodao od župe do župe i tu i tamo „popravljao" orgulje i svojim fušarenjem više njih nasamario. — Putujući Orgelbauer! — Sjetio sam se putujućega urara, koji je u nekoj kući „popravio" zidnu uru i dao se dobro platiti; a kad je otišao malo dalje, vikao je prema toj kući „Der Uhrmacher geht und die Uhr steht". Ukućani su pogledali na zid — ura je zaista već stala. Veleč. gg. župnici! Čuvajte se „putujućih Orgelbauera" i takvih graditelja orgulja, koji ne imadu svoga pravoga sjedišta i dobro uređene radionice (Werkstatt).

Kako se iz tih sličica vidi, ja sam orgulje đakovačke katedrale bio spoznao u tančine, pak radi toga ne mogu odoljeti, a da ne dadem potanki opis tih orgulja. — Evo dispozicije.

I. Manual.

1. Untersatz 32'	7. Hohlflöte 8'	13. Quinte $5^1/_3$'
2. Principal 16'	8. Salicional 8'	14. Nasard $2^2/_3$'
3. Bourdon 16'	9. Rohrflöte 4'	15. Mixtur $2^2/_3$'
4. Octav 8'	10. Gemshorn 4'	16. Cornett 8'
5. Viola di Gamba 8'	11. Octav 4'	17. Piccolo 1'
6. Gedeckt 8'	12. Octav 2'	18. Trompete 8'

II. Manual.

19. Salicional 16'	23. Tibia 8'	27. Principal 4'
20. Bourdon 16'	24. Aeoline 8'	28. Waldflöte 2'
21. Principal 8'	25. Dolcian 4'	29. Mixtur $2^2/_3$'
22. Bourdon 8'	26. Gedeckt 4'	30. Clarinettfagot 8'

III. Manual:

31. Stillgedackt 16'	34. Wienerflöte 8'	38. Fugara 4'
32. Geigenprincipal 8'	35. Dolce 8'	39. Flautino 2'
33. Lieblich Gedeckt 8'	36. Voix celéste 8'	40. Oboe 8'
	37. Flauto traverso 4'	

Pedal

41. Contraviolon 32'	45. Subbass 16'	49. Flötenbass 4'
42. Principalbass 16'	46. Octavbass 8'	50. Posaune 16'
43. Quintbass $10^2/_3$	47. Violon 8'	51. Trompete 8'
44. Violonbass 16'	48. Cello 8'	52. Clarine 4'

[1] 1913. dao je pok. kanonik dr. Feliks Suk zagrebačke orgulje modernizirati, te su dobile električni ventilator i električnu trakturu, a osim toga su povećane za 9 registara, pak su opet one bile modernije od đakovačkih.

Spojevi:

a) II—I Barkerov pneumat. stroj b) III—II c) I - Pedal d) II—Pedal

Kolektivi:

1. p. 2. mf. 3. Tutti. 4. Stopalo za cresc. pomoću registara. 5. Stopalo za žaluzije III. Man.

Kakove su bile te orgulje? Pogledajmo dispoziciju! — Divne. Zvuk punih orgulja bio voluminozan i potpuno je ispunjao golemi prostor katedrale (velika množina širokih 8' i pripadni broj 16' registara u manualima — šta više jedan 32' u I. man., a dovoljan broj izdašnih 16' i jedan 32' u pedalu). No taj zvuk imao je i sjaja i poradi dovoljnog broja karakterističnih reskih registara, te snažnih i djelomično karakterističnih jezičnjaka, a napokon dostatnog broja mixtura i alikvotnih redova, kojih je bilo u dovoljnoj mjeri ali bez pretjerivanja. Radi toga je zvuk punih orgulja uza sav sjaj još uvijek zadržao svoju plemenštinu i ozbiljnost.

Čuo sam, da se prigodom nabave osječkih orgulja, neki gospodin (pobornik za barokne orgulje) izrazio, da su đakovačke orgulje doduše građene u vrijeme „der Grundtönigkeit", ali je čudo, da je i u to vrijeme mogao nastati takav „Pfuschwerk". Tomu se gospodinu može odgovoriti, da je na đakovačkim orguljama organista svaki momenat mogao s registrima načiniti dispoziciju baroknih orgulja i zadovoljiti svakomu Bachovomu djelu, a osobito koralnim preludijama. Ako je htio solo — melodiju imati u pedalu, imao je i u pedalu dovoljno 8' registara, a mogao je iz I. Man. dodati pedalu ili Gambu 8' ili Salicional 8' ili kojigod 8'; ako pak je želio alikvotnih imao je 4' i u I. ili u II. isto tako i 2' i 2²/₃', a mogao je na pedal pripojiti i Clarinettfagot 8'. Spojivši I. ili II. man. na pedal, još su mu ostala druga dva manuala za sviranje ostalih dionica na jednom od tih ili na obadvima istodobno. U dispoziciji se se ne nalazi Quintatön 8' sa nazalnim zvukom, koji nije svakomu simpatičan. Za pratnju pjevanja taj je registar nesposoban bilo da se upotrebi sam bilo da se dade drugim registrima, jer je odviše karakterističan i prodire radi svoje boje. No ako ga je tko želio kao solo-registar, mogao je njegovu boju dobiti, ako je uz Gedeckt 8, ili Hohlflöte 8' dodao još Rohrflöte 4' Nasard 2²/₃', — Sto se pak inače tiče solo-registara u manualima imademo flauto u svim nuancama: puna Hohlflöte 8', izdašna Tibia 8' s karakterističnim zvukom flaute i napokon laku Wienerflöte 8'; osim toga imademo i Bourdon 8' u svakom manualu u raznim stupnjevima. Reskih registara imademo u svim stupnjevima, a razdijeljeni su po svim manualima Aeolina 8', Dolce 8' Salicional 8', Voix celéste 8', Geigenprincipal 8', Viola di Gamba 8'. Osim toga nalazi se u svakom manualu po jedan jezičnjak kao solo-registar: Trompeta 8', Clarinetta 8', Oboa 8', koji su bili svi izvrsno intonirani prema boji instrumenata, kojih ime nose. Baroknih registara: Krummhorn, Sordun, Rankett)- đakovačke orgulje nisu imale, jer onda ti registri nisu bili u modi; danas su u modi, nose imena instrumenata iz 17. stoljeća, ali je više nego sigurno, da nisu davali pravu boju tih instrumenata (na pr. baš Krummhorn je **posve** drugačije zvučio nego istoimeni registar u orguljama). Zvuk tih registara je više interesantan nego lijep, pak je pitanje, kako dugo će oni ostati u modi.

Što se tiče pratnje pjevača (bilo soliste, bilo zbora), velika množina 8' registara i reskih i oblih u svim nuancama jakosti omogućivali su načiniti pratnju tamnu ili vedru i to upravo u svim stupnjevima jakosti, te organista nije mogao doći u nepriliku, a mogao je prema želji ili svrsi dodati i sa 4' svježine u svakoj mjeri (Dolcian 4', Rohrflöte 4' Flauto traverzo 4').

„Pleno" je također mogao načiniti kako je htio, te izostaviti 16' i 8' koliko je htio, da mu zvuk „plena" ne bude prekrupan. — Dakle je organista na tim orguljama mogao sve, što bi u crkvenoj praksi mogle dati barokne orgulje. Da li bi barokne orgulje (sa razmjerno malim brojem 8' registara) mogle dati za pratnju pjevanja sve, što su mogle đakovačke, to je pitanje, na koje je apsolutno pozitivan odgovor nevjerojatan.

Dispoziciji đakovačkih orgulja dalo bi se prigovoriti u tom, što je u I. man. disponiran Untersatz 32'. U manualu su glavni 8' registri (sa pripadnim alikvotnim redovima), a 16' registar ima malko pojačati diferencijalni ton, koji nastaje djelovanjem akorda izvedenih 8' registrima, a u tu svrhu je posve dovoljan Bourdon 16', jer taj ton kao samostalan ne smije biti prejak. Kod velikih orgulja daje se još Principal 16' k tomu, ali 32' nema nikakve svrhe, jer zalazimo u dubinu do posljednjih granica čujnosti (Hörbarkeit), tako da taj registar muzikalno ne znači ništa, a materijalno znači znatan trošak. — Barokne dispozicije griješe u protivnom smislu. Tamo se ide u alikvotnim redovima predaleko u visinu, a zaboravlja se, da ti redovi moraju biti vrlo tiho intonirani, da se uzmognu slijevati s osnovnim tonovima po zakonu superpozicije **neizmjerno malenih** gibanja (vrlo malene amplitude = vrlo tihi ton). Ti tihi tonovi (opet na granici čujnosti u visini) znače dakako suvišni trošak, a muzikalno ne dolaze do izražaja.

Drugačije stoji stvar sa Contraviolon 32' u pedalu. U pedalu su glavni registri 16' sa svojim alikvotnim redovima. U tom slučaju može samo 32' pojačati diferencijalni ton, koji nastane djelovanjem dvoglasja kod 16' registara.

Još bi se moglo primjetiti, da su registri na sviraoniku bili nepregledno poredani. Vidi se, da je graditelj nastojao, da poredak bude praktičan, te je registre III. i II. manuala smjestio na lijevo; isto tako i 3 pedalna jezičnjaka na lijevo. Registri I. Manuala i pedala bili su smješteni na desnoj strani, ali u nekom čudnom i nepreglednom poretku.

Kako sam spomenuo na početku, dvaput sam ugađao jezičnjake, te mi je unutarnjost orgulja bila potpuno poznata. Materijal je bio posvuda prvorazredan (kositar svuda 75% do 80%). Na prospektu (nijemom) bile su sve svirale jednako duge 16' i bile su posrebrene, da ne oksidiraju. Drvo za svirale je bilo vanredno fino, a izradba neizrecivo pomna. I. i II. manual bili su spojeni pneumatskim Barkerovim strojem, a III. na II. mehanički. Ta mehanika je bila tako precizno i korektno izrađena, da je sviranje spojene III. i II. klaviature bilo posve lako i nitko ne bi vjerovao, da između III. i II. man. ne postoji opet jedna B. mašina.

Kad se sve to uzme u obzir, mora se priznati, da su te orgulje i po dispoziciji i po izvedbi pred stavljale pravo remek-djelo orguljarske umjetnosti. — Šteta nastala nestatkom tih orgulja jedva se dade ocijeniti. Po mojem mišljenju materijalna šteta (materijal i izradba) iznosit će oko 1,5 do 2 milijuna, a umjetnički gubitak je teško nadoknadiv, jer su i to bile orgulje, što ih je sagradila tvrtka Steinmayer & Comp. u Oettingenu, svoje vrste.

Nekoje zanimljive orgulje.

Franjo Dugan st. — Zagreb.

I.

Sisak, kapelica sv. Kvirina na sisačkom groblju ima orgulje od 4 registra, s ovom dispozicijom: Kopula 8', Flauto 4', Principal 4', Superoktav 2'. Klaviatura je skraćena, te ide ovako C, F, D, G, E, A, B, H, c, cis dalje kromatski do h_2 c_3 cis_3 d_3.

Orgulje intonirane su na mali tlak zraka, svirale izgovaraju lako i brzo, da je prava milina. Može se svirati najvećom brzinom potpuno jasno. A zvuk cijelih orgulja je pun — gotovo maestetičan u onoj maloj kapelici. — Do imena graditelja nismo mogli doprijeti, jer je sigurno gdje u nutrini orgulja. — U Marijinoj kapelici su nove orgulje od tvrtke Brandl, a pokraj kora spremljene su vazdušnice od starih malih orguljica. U tim vazdušnicama zabilježeno je ime graditelja: Joannes Franciscus Geneschek, Burger und Orgel-Macher in Zilla 1767. Nije nevjerojatno, da i one orguljice kod sv. Kvirina potiču od istoga graditelja.

II.

Pregrada. U župskoj crkvi nalaze se velike orgulje sa 3 Manuala i Pedalom, što ih je sagradio Franjo Focht 1834. u Pečuhu. Prije su se nalazile u katedrali u Zagrebu.

Dispozicija:

I. Manual.	II. Manual.	III. Manual.	Pedal.
1. Principalflöte 16'	11. Gamba 8'	21. Principal 8'	31. Subbass 32'
2. Bourdon 16'	12. Gedackt 8'	22. Gedackt 8'	32. Principalbass 16'
3. Principal 8'	13. Traversflöte 8'	23. Harmonium 8'	33. Offenbass 16'
4. Gamba 8'	14. Dolce 4'	24. Traversflöte 8'	34. Subbass 16'
5. Flauto 8'	15. Flöte 4'	25. Flauto 4'	35. Principalbass 8'
6. Salicet 8'	16. Geigenprincipal 4'	26. Waldflöte 4'	36. Octavbass 8'
7. Flauto 4'	17. Quinte $2^2/_3$	27. Spitzflöte 4'	37. Violon 8'
8. Gemshorn 4'	18. Octav 2'	28. Octav 2'	38. Quinte $10^2/_3$'
9. Octav 4'	19. Kornett ($2^2/_3$', 2')*	29. Quinte $1^1/_3$'	39. Quinte $6^2/_3$'**
10. Octav 2'	20. Mixtur (4', $2^2/_3$', 2')	30. Octav 1'	40. Posaune 16'

Osnovni registri 8' su vrlo brojni. Zanimljivo je da I. Man. nema pomoćnih registara (kvinta i terca) i mixtura. Sve mixture su u II. Man., te I. manual spojen sa II. čini ono, što se zove „Hauptwerk". (Kod Bacha „Oberwerk"). III. Man. imao bi donekle predstavljati negdašnji (Bachov) „Rückpositiv". Upada u oči da graditelj nije znao razlike Kornetta i Rauschquinte. Nadalje Quintu $5^1/_3$ označio je sa $6^2/_3$'.

Čini mi se da je u III. Man. Quinta $1^1/_3$' također krivo označena sa $1^2/_3$'. — Svirale u manualima su dobre i svi ti registri dobro zvuče, a oni 32' i 16' u Pedalu slaboga su zvuka. Posauna 16' je loša, te zvuči kao Fagott u prastarim orguljama. Vrlo je dobar Harmonium 8' u III. Man. Zvuk punih orgulja je impozantan. Vazdušnice su na pomicaljke, a traktura mehanička je vrlo tvrda, te je teško svirati na tim orguljama. Isplatilo bi se te orgulje pregraditi ili pneumatizirati.

III.

Marija Bistrica. Orgulje u tom znamenitom našem prošteništu sagradio je Mijo Hefferer u Zagrebu sedamdesetih godina prošloga stoljeća. Ovo je njihova dispozicija:

I. Manual.		II. Manual.	Pedal.
1. Principal 8'	6. Superoctav 2'	11. Viola 8'	16. Subbass 16'
2. Bourdon 16'	7. Quinte $2^2/_3$'	12. Flauto 8	17. Violonbass 16'
3. Koppel 8'	8. Cornett	13. Flauto 4'	18. Quintbass $5^1/_3$'
4. Regal 4'	9. Mixtur	14. Principal 4'	19. Flötenbass 4'
5. Flauto 4'	10. Manualkoppell	15. Flautino 2'	20. Pedalkoppell.

Materijal svirala je dobar, dispozicija sjeća na orgulje baroknoga doba, te je učinak punih orgulja sjajan. Za pratnju zbora ili soliste čovjek bi poželio koji moderni registar II. Man. je prema I. preslab. U pedalu bi dobro došao Principalbass 16' i jedan 8', koji bi se mogao postići i transmisijom. Traktura je tako tvrda, da se jedva dade svirati; osim toga se svaki čas pokvari. Te orgulje bi valjalo pregraditi, odnosno naručiti posve nove i upotrijebiti svirale starih orgulja, koje su posve dobre.

Na svaki način bi trebalo uvesti nove vazdušnice (Kegelladen). Sistem bi mogao biti ili pneumatski ili mehanički, ali bi mehanizam morao biti korektno konstruiran i krakovi poluga dobro proporcionirani, te bi sviranje bilo posve lako. Tlak zraka morao bi i za stare i za nove registre (koji bi se imali dodati) ostati isti, koji je i sada kod starih orgulja. Radi toga bi trebalo sadašnji tlak prigodom eventualne narudžbe izmjeriti. — O tlaku zraka ovisna je intonacija — blagi zvuk i lagan izgovor svirala.

---

* To je Rauschquinte. ** To je Quinta $5^1/_3$'

Benediktinska opatija u Sekavi

Povodom njene 50. godišnjice (1883.—1933.)

Prof. Đuro Zv. Čop — Zagreb

Pođeš li iz Zagreba vlakom do Celja, a odavle pak prekrasnom savinjskom dolinom, do Dravograda, našeg pograničnog mjesta, eto te u Koruškoj. Odavle te željeznica vodi lavantinskom dolinom. Kraj je doista lijep. Nanizali se tu razni samostani, najprije benediktinski u St. Paulu s velikom gimnazijom i konviktom. Nedaleko prema sjeveru je St. Andree, bivše sjedište lavantinskih biskupa; danas je tu glasoviti isusovački samostan i novicijat, u kojem su svoju kušnju obavili gotovo svi naši isusovci »starije« generacije. Doskora si u Wolfsbergu, gdje je poznati kapucinski samostan. Lavantinska pruga prestaje u Zeltwegu. Odavle si željeznicom za nekoliko minuta u prekrasnom industrijskom gradiću Knittelfeldu. Iz Knittelfelda će te autobus za kratko vrijeme odvesti do malog mjestanca u srcu zelene Štajerske, zvanog Seckau.

Već iz daljine, vozeći se autobusom, opazit ćeš ogromnu zgradu s dva zvonika, kako se sjaji na sunčanom svjetlu. Eto te doskora pred samostanskim vratima. Uđeš u prekrasan vestibil, sav ukrašen slikama beuronske škole. Pokloniš se kipu patrijarke sv. Benedikta. Taj će te mili svetac očinski osokoliti, da pozvoniš na zvonce. Zamalo se otvara prozorčić, a ti ugledaš dobroćudno lice samostanskog vratara. Kad čuje da si gost, reći će: »Deo gratias« i uvest će te u čekaonicu, koja ujedno služi za knjižaru i trgovinu umjetnina. Žuri se, da dozove »gastpatra«, koji će te povesti u za te priređenu sobu, gdje ćeš otsjesti i koji će ti biti neprestano na uslugu, ako nema više gostiju, što je, međutim, danas rijetkost. Eto te u glasovitoj opatiji otaca benediktinaca beuronske kongregacije. Za kratko vrijeme eto k tebi opet gastpatra«, da te odvede u blagovaonu, zatim da te pretstavi opatu i pokaže znamenitosti samostana.

Sekavski samostan je ogromna, skoro kvadratička zgrada na dva sprata, a zaprema oko 17.000 kvadratnih metara. Utemeljio ga za regularne kanonike Augustince godine 1140. grof Adalram von Waldeck. Pobožna legenda pripovijeda, da je sama bl. Dj. Marija osnivaču

Benediktinski samostan Seckau.

grofu Adalramu, kad je tražio zgodno mjesto, gdje da sagradi samostan, pokazala to mjesto, rekavši mu: »Hic seca«, odatle navodno naziv: Seckau. Do god. 1732. stolovali su ovdje također sekavski biskupi a onda su se preselili u štajerski Gradac. Nad čitavim mjestom ističe se svojom ljepotom i veličinom prekrasna bazilika u romanskom slogu, cca 100 m duga, sa dva masivna zvonika. Crkva ima jednu veliku srednju lađu i dvije manje pokrajne lađe. Prije dolaska benediktinaca crkva je bila drugačija. Benediktinci su sagradili nove tornjeve (stari su se srušili), novi sanktuarij sa korom, podigli su nove oltare, propovjedaonicu itd. Čitatelje će sv. Cecilije osobito zanimati orgulje. U crkvi se nalaze dvoje orgulje, svake sa dva manuala. Jedne se nalaze u koru, a druge na koru. Elektrika ih spaja tako, da svirač obično sjedi za sviraonikom orgulja u koru i tamo svira na oba instrumenta. Zamislite si te efekte. Udaljenost je naime jednih orgulja od drugih cca 70 m! Tu bi trebao da svira naš g. Dugan. On bi bio zadivljen, ali bi bez sumnje bili još više zadivljeni benediktinci kad bi slušali kako po tipkama njihovih orgulja prebire umjetnik kvalitete kao što je naš Franjo Dugan. Ja sam svirao na tim orguljama, no moram reći da mi je bilo malo neugodno. Čovjek pritisne tipke, a orgulje se ne javljaju. Izgleda kao da kasno izgovaraju, no varao bi se tko bi to mislio. One izgovaraju odmah, samo daljina je velika, pa treba neko vrijeme dok dođe glas do tebe.

*

Pred 70 godina otprilike osnovali su braća Wolter (Maurus i Placidus) samostan benediktinaca u Beuronu, do onda neznatnom mjestancu, na Dunavu. Mladi je samostan naglo procvao, dok nije »Kulturkampf« kao snažan vihor prelomio mlado stablo, koje je tek počelo da živi, da cvjeta. Da li za uvijek? Ne. Beuronci su se utekli u gostoljubivi Tirol, gdje su dobili stari samostan

Volders, u kom su privremeno sklonuli glave. Međutim Providnost ih nije zapustila. Doskora su dobili u Pragu samostan Emaus. Tu je »sub umbra alarum« montseratske Gospe red opet procvao. Nakon nekog vremena, uz pomoć dobrotvora, a osobito tadašnjeg gradačkog biskupa Zwergera i prelata braće Karlon, kupili su stari samostan Seckau. U septembru 1883. uselili su se benediktinci u sekavski samostan i evo već je 50 godina što svodovima sekavske bazilike odmnijeva neprestani »Gloria Patri et Filio...« zaodjeven u velebno muzičko ruho gregorijanskog korala. Seckau se počeo sada naglo razvijati; neko je vrijeme bio i centar beuronske kongregacije i eto u najljepšem cvatu svom dočekao je svoju 50 godišnjicu opstanka.

*

God. 1907. pisao je u »Sv. Ceciliji«[1] o sekavskoj opatiji naš odlični regens chori preč. gosp. Filip Hajduković. Još kao gimnazijalac čitao sam taj njegov članak i čudio sam se, kako može koral, taj monotoni i dosadni pjev nekoga tako oduševiti. Međutim poslije kad sam koral temeljitije upoznao, počeo sam drugojačije o njem suditi. Slušajući poslije izvedbu korala u münchenskoj katedrali i pjevanje korala (na gramofonskim pločama) kako ga pjevaju benediktinci u Solesmes-u, bio sam oduševljen koralnim pjevanjem, ali ono što sam na Duhove o. g. čuo u Sekavi, nadmašilo je sva moja očekivanja. Sada razumijem oduševljenje g. Hajdukovića, a razumijem i što ga je vuklo nekoliko godina uzastopce u Seckau, da ondje proboravi svake godine po mjesec dana, štoviše, da povede onamo i jednu ekskurziju (među inima pok. Kolandera, nekoje koraliste i bogoslove te vlč. o. K. Kolba).

U Seckau sam došao na duhovsku subotu poslije podne. Čim sam stigao, otišao sam u baziliku na svečane vespere. Crkva je bila prekrasno rasvjetljena. Naskoro se otvore desna pokrajna vrata, koja vode u križni hodnik, orgulje zabruje a svečana povorka je počela ulaziti. Najprije dječaci-pjevači (đaci opatijske gimnazije) obučeni u tunike lijepe plave boje sa bijelim roketama, zatim novaci, patri, 4 kantora u albama i pluvijalima prekrasne živo crvene boje, iza njih asistencija u ornatu iste boje,[2] te konačno opat u crnoj kaudi. Kad je povorka došla do polovice kora, patri su se razdijelili na dvije strane i zauzeli mjesta u kornim klupama, dok su kantori stali s lijeve strane, a iza njih dječaci; prvi kantor drži u ruci zlatnu palicu. Na njenom vrhu nalazi se mali kip kralja Davida kako udara u harfu. Doskora je opat intonirao »Deus in adjutorium...« i vespere su počele. Ovo što je sada slijedilo ne da se opisati, jer ne znaš što bi opisivao, da li ono prekrasno koralno pjevanje ili one srebrne dječje glasove koji su došli do punog svog sjaja u prekrasnom duhovskom himnusu »Veni Creator«, možda oba kora, koji zvuče savršeno unisono te držiš, da pjeva samo jedan, mekan glas, zar onu krasnu i tako milu harmoniju boje odijela, efekte orgulja, paramente, oltar, što li... To se opetovalo, kroz tri dana. Kao kuriozum spominjem i to da su na Duhove kod svečane pontifikalne mise uz patre pjevala koral i školska (muška i ženska) djeca i to savršeno. Kad sam pitao patra kantora kako je postigao to, rekao mi je, da je unatoč toga, što je tu velika i jaka tradicija, imao mnogo muke, dok je to svladao. Ali opazio sam i nešto drugo, što se kod nas još uopće ne opaža. Puk prati obrede sa misalima i brevijarima u ruci i pjevucka koral... Mi smo još daleko od toga.

*

Evo, ćutio sam se nekako obvezan prema sekavskoj opatiji, da napišem ovo nekoliko redaka prigodom njenog jubileja u ime zahvale, jer sam i ja prve pouke u koralu primio od našeg zaslužnog regensa chori. Podjedno joj u ime naših cecilijanaca čestitam njen jubilej uz želju da bi sekavska opatija u drugom pedesetljeću svoga opstanka presadila k nama svoje benediktince, kao što je u prvom svom pedesetljeću presadila k nama uzoran koral. Ja pak gledajući danas na stadij na kome i u kome se nalazi koral kod nas, moram priznati da je lurdska Gospa uslišala molbu našega regensa chori i da je Ona pod svoju moćnu zaštitu uzela širenje korala kod nas.[3]

Napokon spomenut ću još nešto. Kako je mladi i poletni g. Hajduković svojevremeno vodio »hodočasnike« u Seckau, tako bi se danas moglo prirediti lako onamo naučno putovanje. Osim klerika mogli bi učestvovati i drugi, koji se zanimaju za koralno pjevanje. Možda bi se takova ekskurzija dala korisno spojiti s trodnevnim tečajem o koralu, liturgičkom pokretu i sl. Put ne bi bio skup, a i veleč. oo. benediktinci bi se zadovoljili s čednom otštetom za stan i hranu. Držim, da bi bio takav naučni izlet za nas od velike koristi. Kušajmo!

---

[1] »Dojmovi iz Seckaua«, 1907. str. 89.

[2] Moram naglasiti, da su im paramenti prekrasni. Ovi za duhovske blagdane — crvene boje — su novi, izrađeni su po časnim sestrama benediktinkama u St. Gabrielu u strogo liturgijskom duhu. Ornat je potpun za čitavu asistenciju.

[3] God. 1906. poveo je g. Hajduković u Seckau gore spomenutu ekskurziju zagrebačkih bogoslova, pa je zadnji dan boravka u S. služio u kapeli Gospe lurdske sv. misu, kojoj je pribivala čitava hrvatska »ekspedicija«, na nakanu da se pod zaštitom bl. Dj. Marije presadi i raširi kod nas uzoran koralni pjev.

Bilješke k crkvenim pučkim pjesmama u Bosni i Hercegovini.

O. B. M. — Beč.

(Svršetak).

Druga je takodjer poznata u varijantama popijevka „Stabat mater“ u slobodnom prijevodu blagopok. biskupa Miletića, a za hercegovačku melodiju od fra Luke Begića (Humac).

Široki Brijeg

Pobožno

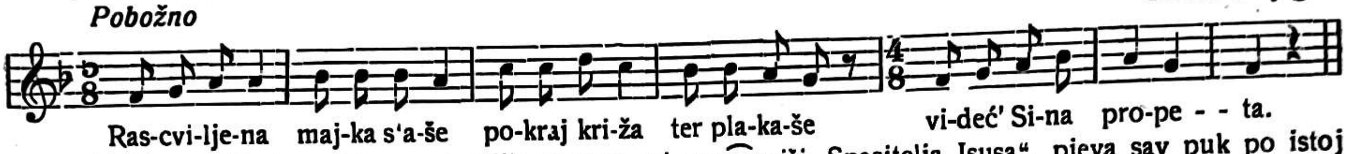

Pripjev: „Sveta majko men' usliši, u srcu mi rane upiši, Spasitelja Isusa“, pjeva sav puk po istoj melodiji.

Slijedeći napjevi: „Muka gorka“, „Oj zemljice“, „Gospe moja“ najčešće se čuju kod pastira, a rado ih pjevaju i na sijelima kod listanja duhana, prela i t. d. Za dva zadnja rabe često i profane tekstove.

Široki Brijeg

Umjereno

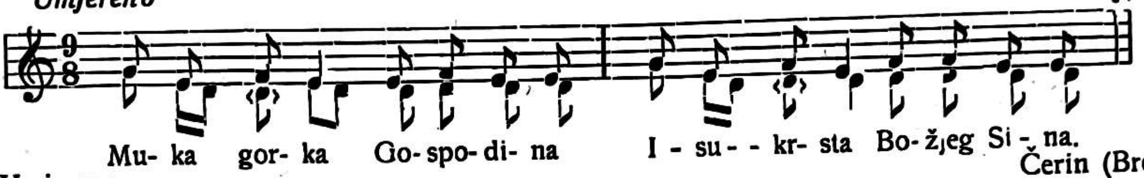

Čerin (Brotnjo)

Umjereno

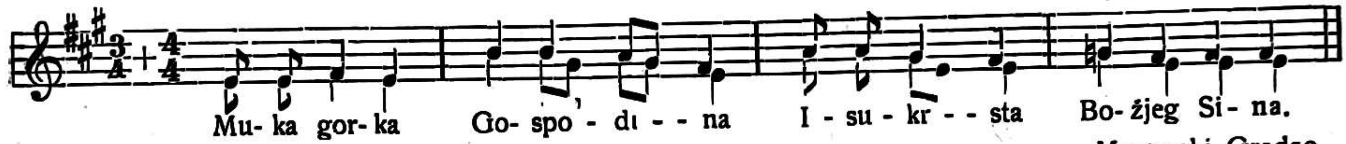

Mostarski Gradac

Življe

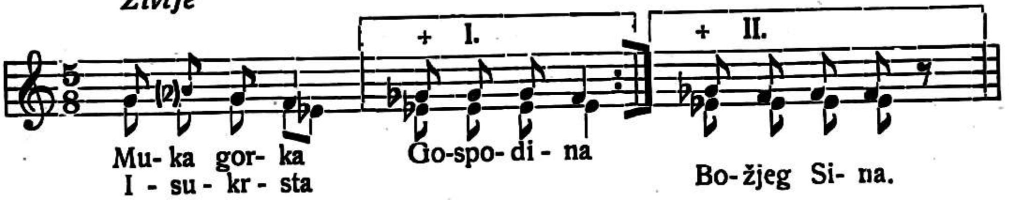

Posušje

Polagano

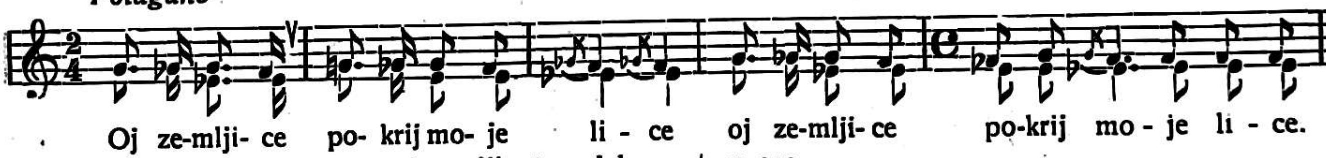

Par pjevačica počinje, „oj zemljice“, a dalje nastave sve.

Posušje

Umjereno

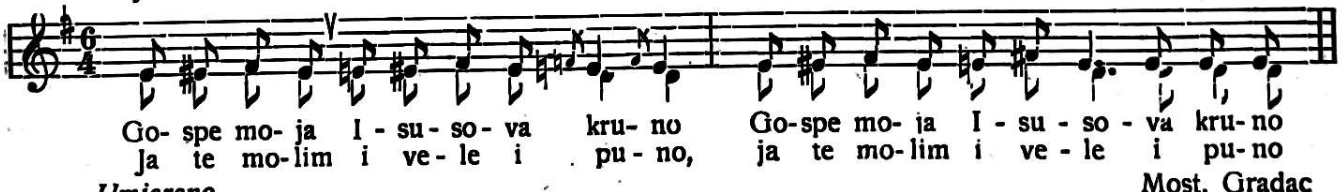

Most. Gradac

Umjereno

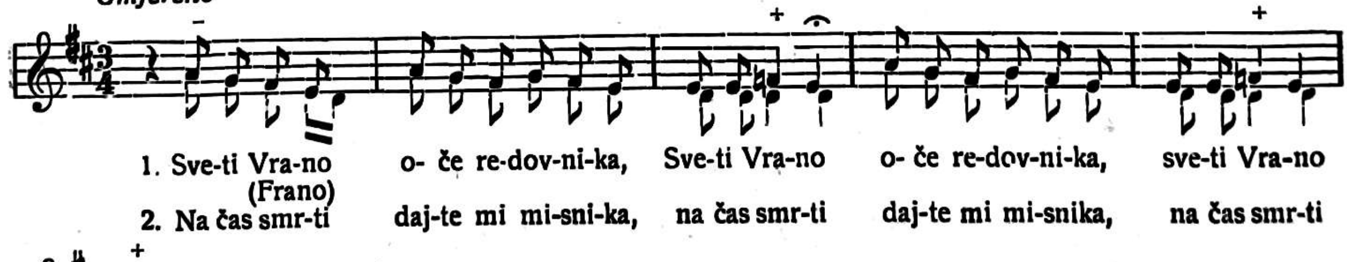

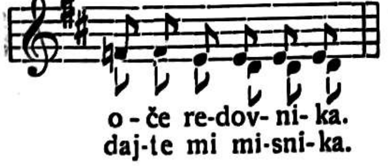

[1] Znakovi: + znači nešto višu intonaciju, a: — nešto nižu od označenog tona.

Razvučeno Međugorje (Brotnjo)

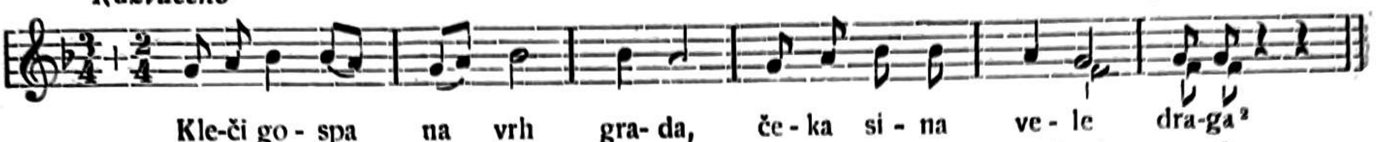

Čekala ga sedam dana
Sedam dana i noćiju
Side Gospa večerati
Sina svoga ne čekati.
Zapivaše noćni pivci,
To ne biše noćni pivci
Već to biše pivci krivci
Isusovi izdajnici . . .
Eto ti ga navedoše
Dugim putim tisni klancim
Preko gore Kalvarije
Na vrh grada Sirolije.
Tude su mu krv prolili.
I Bog posla dva anđela,
(Svetog Peru i Nikolu)
I dade im zlatne čaše
Da pokupe slavnu krvcu.
Na nebesa da je uznesu
S desnu Oca da je metnu
Sine Božji budi hvaljen
Pa sve vike vikom amen.

Di no crkva sagrađena
Ispod crkve, Leor polje
Di no Isus majku zove
O Maríjo majko moja
Al je lino (?) al je plino (?)
O Isuse sinko diko
Nit je lino, nit je plino
Već Žudija mnogo biše
Tebe sinko ufatiše
Gorku muku zadadoše:
Zlatnu krunu skidivaše
A trnovu navijase
Navise je sa svih strana
Dok ne dođe do moždana
Sa svih strana krv proteče,
Sveta usta žuću napunjase
Svete uši olov' nalivaše
Sveta prsa kopljem probijase
Čavle ispod nokat' udaraše
Sveta krvca tecijaše
Po stincicam padijaše
Stinčice se raspadaše
Tuda cviće cvatijaše
Mili Bože lipa dara
Lipa dara sa nebesa.
I Bog spremi dva anđela
Ajte Božja dva anđela
Ono cviće saberite
U kitice sakitite
Prid Boga ga donesite.
— — — — — —
Sine Božji budi faljen
Posve vike vikom. Amen.

Ide Gospa s Božjeg greba
Gorko cvileć i plačući.
Primiče se slavnom križu
Oj ti križu slavno drvo
Spusti doli kite svoje
Primi gori ruke moje
Ko s' primio moga sina
Moga sina Gospodina
Više mrtva nego živa.
Sine Božji budi faljen i t. d.
Po sve vike vikom. Amen.

Ova priprosta čisto pučka pjesma, koju recituje odnosno moli ženski svijet, nastavlja dalje o uskrsnuću, smrti Marijinoj o začeću i rođenju Isusovu u isto ovako (siromašnom) pjesničkom ruhu svoje pripovijedanje. Misli isprekidane i razbacane. Sva ova pojava, isto u osmercu, nalazi se i u Ljubuškom srezu — okolina Vitine. Melodiju tamo nijesam mogao dobiti, samo recitativ.

Dodat ćemo još nekoliko melodija, koje je zabilježio naš starina o. fra Rade Kulijer. Po njegovoj skromnosti ostale bi i dalje u zaboravi, pa ih dajemo u javnost pod njegovim imenom. On je među najpozvanijim da nam progovori o staroj crkvenoj pjesmi i njezinom životu u Herceg-Bosni gdje je do u svoju duboku starost službovao najprije kao nastavnik glazbe u gimnaziji, a kasnije organist i župnik na mnogim župama širom Bosne.

Sutješka kajda

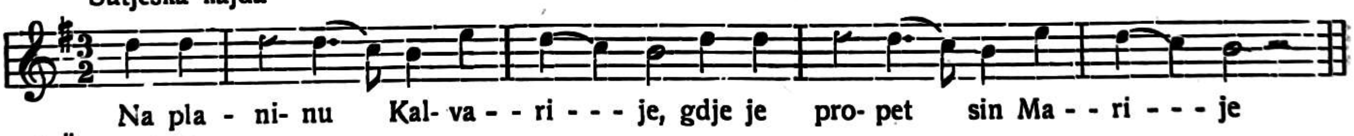

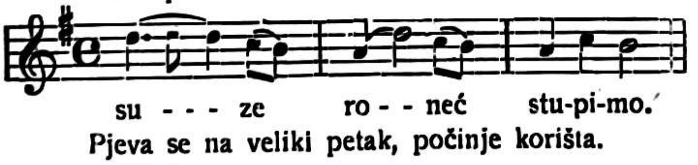

Pjeva se na veliki petak, počinje korišta.

² Napjev je zabilježen po pjevanju gimn. Marka Ostojića (Š. Brijeg). On je zabilježio i tekst, koj, nas potsjeća na skazanja, a taj tekst ćemo ovaj put u izvatku (korizmeno) iznijeti. Tri zadnje pjesmice spadaju u t. zv. „Gangu" po svom značaju. To je živuća forma hercegovačke seoske pjesme. Dvostih je, obično deseterci rijetko kada više od dva stiha, a vrlo rijetko strofični oblik, što je bila osebina starije pjesme. „Ganga" se je pojavila od nazad kojih 30 godina. Drži se da je u Hercegovinu došla iz Imotske krajine, gdje se i danas, priključivši još i Pasusje čuje u najljepšoj njezinoj pojavi. O njezinim ćemo se osobinama drugom zgodom osvrnuti. Ime „ganga" došlo je otuda, što uz pjevače 3—4, koji izvode pjesmu s potpunim tekstom ostalo društvo pjeva melodiju u istom ritmu na slogove gan, gan (u neprekidano teče). Ponekad mijenja vokale gan, gen gin i t. d., prema vokalima teksta. Svoj potpuni značaj otkriva u pučkoj lirici (erotika). Spuštanja, kako sami nazivlju drugi glas izvode samo 1—2 pjevača, jer je teško pogoditi odgovarajući ugođaj „sekunde" koja svoja niansiranja ravna prama značaju pjesme.

Sutješka kajda

Ras- cvi- lje - - - - na maj- ka sta- še
Bli- zu kri - - - - ža ter pla - ka - še mu - - ke si - - - na je - di - nog.

Po prvoj i drugoj kajdi pjeva se i zdravo tijelo Isusovo.

Kreševska

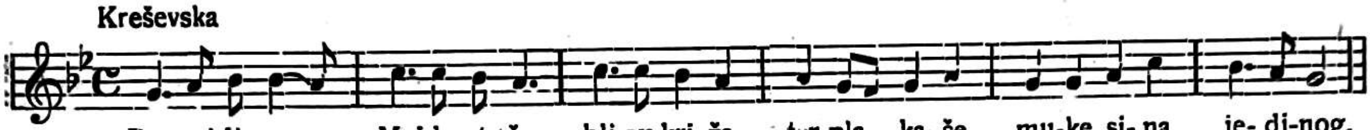

Ras cvi-lje-na Maj-ka sta-še bli-zu kri- ža ter pla - ka- še mu-ke si- na je- di-nog.

Fojnička

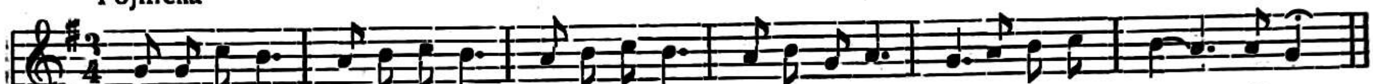

Ras-cvi-lje-na maj-ka sta-še bli-zu kri- ža ter pla-ka-še mu-ke si- na je - - - di-nog.

Bugojanska (Fojnička)

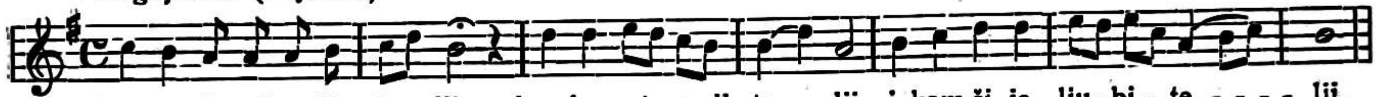

Zbo-gom dra-gi ro-di - te - lji, bra-ćo, sestre, prija-te - - lji i kom-ši- je lju- bi - te - - - - lji.

U Bugojnu i Gornjem Vakufu pjeva puk dvoglasno za sprovoda.

Pobožno Vareška

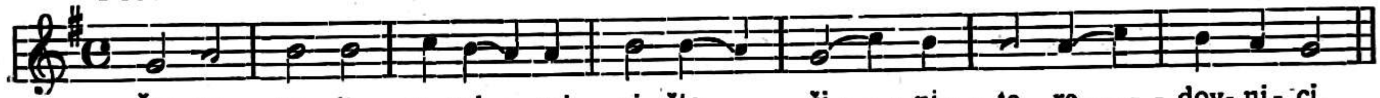

Što ste sta- li o mi- - sni - ci, što či - - - ni - - te re - - - - dov- ni - ci.

Fojnički napjev

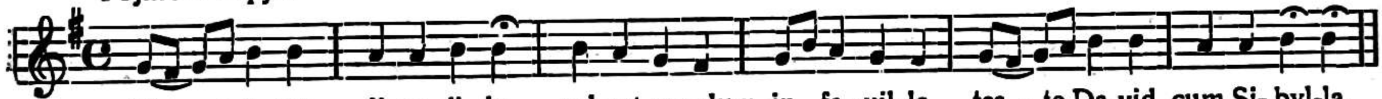

Di - es i- rae di- es il - la, sol-vet sae-clum in fa - vil-la tes - te Da-vid cum Si- byl-la.

Također i „Plač Gospin" pjeva se po ovoj melodiji.

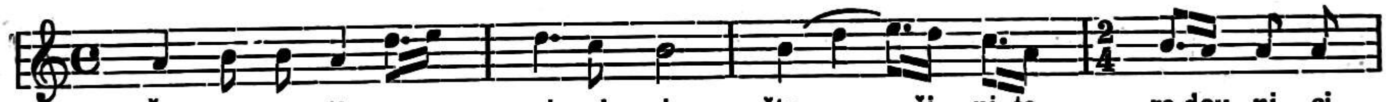

Što ste sta- li o mis- ni - ci što či - ni- te re-dov - ni - ci

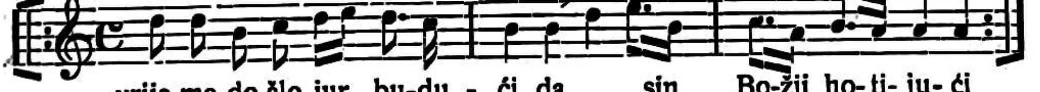

vrije-me do-šlo jur bu-du - ći da sin Bo-žji ho- ti- ju- ći
sa-mo na-še rad lju-ba - vi i t. d.

Također i Zdravo tijelo pjeva se po toj melodiji.

Livanjska

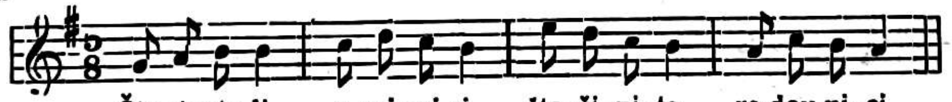

Što ste sta-li, o mi-sni-ci što či- ni- te re-dov-ni- ci.

Po istom napjevu s malom razlikom pjevaju na Čerinu (Mostar) Gospin plač.

Otezito Napjevi za Laur. litanije.

Go-spo-di-ne smi-luj se, Kri- ste smi-luj se Go-spo-di - - - - - ne smi-luj se.

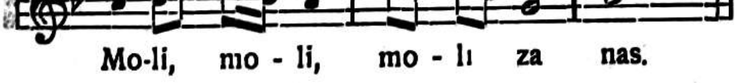

Mo-li, mo - li, mo - li za nas.

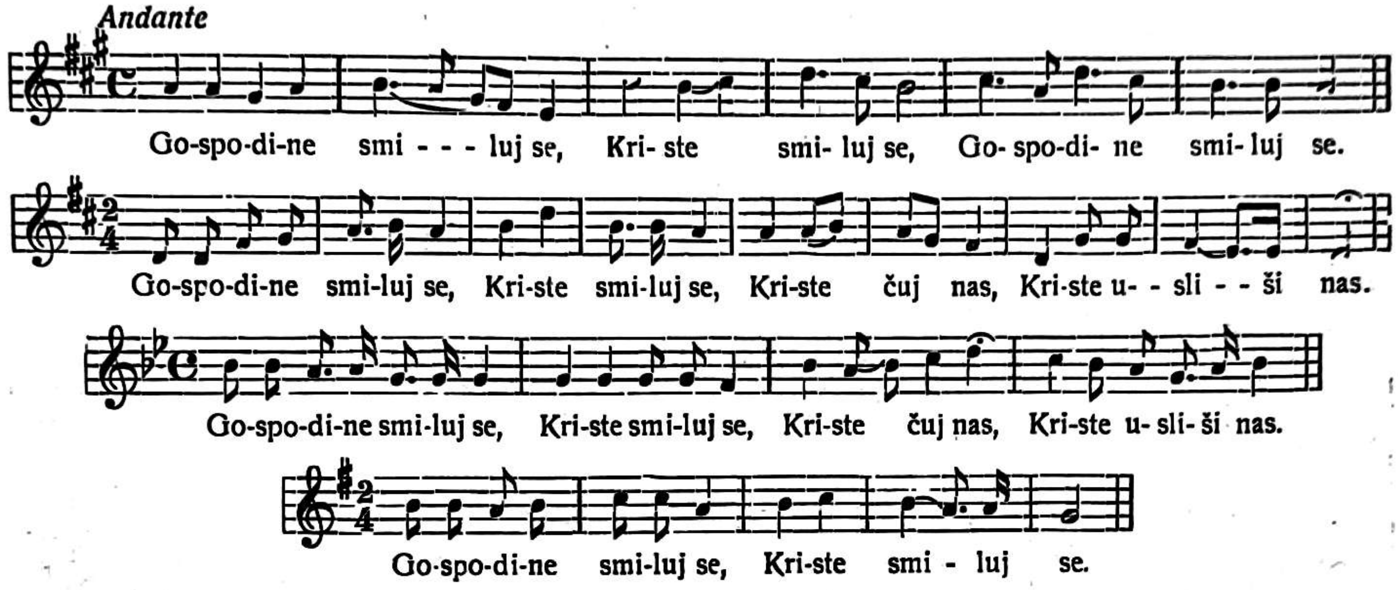

Iz hrvatske glazbene prošlosti.

Nekoliko znamenitih „regens chori" („korišta") za otomanske vlasti u Bosni.

Fra Augustin Kristić — Kreševo.

U franjevačkim kronikama bosanske provincije naći će se redovito dulji i podrobniji opis raznih svečanih crkvenih obreda, naročito na dane onomjesnih zaštitnika onoga samostana, kada je redovito dolazio puk iz okolice drugih samostana. Početkom 18. stoljeća ostala su svega tri najstarija od mnogobrojnih samostana bosanske franjev. provincije i to uglavnom u ruševinama, da ne utrne vjera i ime naroda! I u ta stara tri samostana slaveći zajednički svoje zaštitnike: Sutjeska — sv. Ivana Krstitelja, Fojnica — Sv. Duha, a Kreševo — sv. Katarinu Egipatsku, sakupljajući se franjevci u zajednici sa svojim pukom, uz zajedničku molitvu, uz mnogobrojne zavjetne sv. ispovijedi i pričesti, te uz jek crkveno-narodnih pjesama: „Zdravo Tijelo Isusovo" i „Ponizno se Teb' klanjamo" podržavali su i održali vjeru i svijest da se treba održati na zemlji „ponosnih bošnjana", koje razdvoji patarenstvo, a bijes otomanskoga fanatizma i progona, te harajuće bolesti dovedoše, da su uistinu bili — ostatak ostataka!

Kod tih samostanskih svečanosti pazilo se je i na to da po mogućnosti dodje i „regens chori" — u Bosni zvan „k o r i š t a" — od drugih dvaju samostana, pa da tako sva trojica uz ostale pjevače-fratre pjevaju i svečane „vesperae", „matutinum", „horae" sa „martyrologium", a onda svečanu pučku sv. misu. Tada se je pjevalo, „da crkva ječi!" Kod svetih pučkih misa na dan zaštitnika pjevala se je redovito latinska misa t. zv. „VI. toni sa „Credo-m" t. zv. „cigalino", što je sve bilo vrlo melodiozno i moglo se u grandioznom tempu pjevati. To zajedničko i po osobama mnogobrojno pjevanje ostalo je duboko zarezano u narodnu dušu, te on to naziva: „v e l i k o p j e v a n j e" ili „k a n t a n j e", kao što ima narod svoj naziv za obrede Velike Nedjelje: „v e l i k a č i t a n j a" ili „š t i v e n j a". Jedan od velikih vanjskih činbenika, koji su pozitivno utjecali na očuvanju vjere i hrvatskoga imena u Bosni, jest sigurno crkveno pjevanje starih „ujaka", i to treba naglasiti u našoj kulturnoj povijesti hrvatskoga naroda! Zato je pravedno, da im osvježimo uspomenu u našemu narodu preko naše „Sv. Cecilije"!

U brojevima svezaka: 3. i 5. od godine 1932. u člancima: Crkveno-pučki napjevi u Kreševu i Fojnici, naveo sam nekoliko tih „korišta" za te samostane. Ovdje navodim nekoliko imena „korišta" od općega značenja za svu provinciju, kako ih navodi „Necrologium Bosnae Argentinae" po kodeksu sutješkom izdatom po Dr. fr. Julijanu Jeleniću, Sarajevo 1917.

F r a L o v r o B u k v a, *1801. u Sutjeskoj za koga veli: „insignis chori moderator".

F r a P e t a r F i l i p o v i ć *1820. u Kreševu o komu se opet kaže: „hujus industria Organum Kresevii positum fuit". To je onaj prvi harmonij što je uopće došao u Kreševo, a ovaj u Kreševu i onaj u Fojnici iz tih godina izgleda, da su u o p ć e p r v a g l a z b a l a, koja su unešena u katoličke crkve u Bosni. O ovomu „organu" imade i jedna otomanska isprava — bujruntija[1] — iz godine 1815. (15. šabana 1235.) kada je izdana kreševskom gvardijanu Fra Franji Kraljeviću, a povod istoj jest da su zvona i „u h d e j n a m a" (t. j. orgulje) „o b i j e n a i o š t e ć e n a", te se naredjuje kreševskom „z a b i t u" (politički činovnik) da ustanovi: „j e l i c r k v a b i l a z a k l j u č a n a i l i n i j e, a a k o s e n a đ u s t v a r i d a s e i m a j u o p e t z a k l j u č a t i i p r e d a t i p o t r a ž i v a č u". Prema opisu izgleda da je taj „organum" bio neka vrst malih orgulja dok se je tako lako moglo iz njega štošta pokrasti. Bilješka na samoj „bujruntiji" pribilježena veli, da je mala korist bila od ove istrage, nego da je još troškova nanijela, a bilješka glasi: „Tvargiav Rad Organa i Zvona Scto Uze O. P. Gvardian Fr. Frano Kraglevich poslie Nego Sctetova Godina 1819., i onda Organ digosmo".

---

1 Bujruntija se čuva u arhivu kreševskoga samostana. Ime pače na bujruntiji nečitljivo!

Fra Andrija Imoćanin — Ećimović *1726. u Našicama, a kome veli: „obiit in Dno Religiosissimus in omnib. praecipue in cantu". Bilješka o njemu dodata veli, da se je 1708. isti prigodimice desio u Beču za vrijeme „velike nedjelje" te su ga tamošnja braća franjevci pozvali više od neke kuriozne šale da ispjeva jednu tužaljku, što je on na opće začudjenje „tam dulci ac sonora voce cantavit, tako te je navodno od samoga cara pozvan da slijedeća tri dana pjeva u bečkoj katedrali.

Fra Grgo Kotromanović *1864. u Gučijoj Gori (naš narod gornje Bosne veli — Vučija Gora) bijaše valjda osebujna umjetnička duša, jer nekrolog veli o njem: „egregius Chori Moderator arteve sculptoria bene gnarus".

Fra Tadija Ribičić *1822. u Kreševu veli isti nekrolog: „Chori insignis moderator".

Fra Augustin Soljanin (bolje je reći — Tuzlak, jer je to čisto narodni naziv!) *1729. u Sutjeskoj i Fra Ivo Tuzlak *1721. u Baču obojica po piscu nekrologa spominjana kao „koriste", a naročito fra Ivo za koga veli: „cantor et organista".

Fra Franjo Siljež *1735. u Velikoj u Slavoniji spominje se: „cantu et doctrina celebris".

Kadgod je bio crkveni obred „velikoga kantanja ili pjevanja" ili „velikih štivenja ili čitanja" narod je hrpimice u crkvu dolazio, da osvježi bolnu dušu svetim pjevanjem i to su bili časovi — svečanoga praznovanja!

Orguljaši i orgulje u Sv. Jani.

Emilije Laszowski — Zagreb.

Za svog boravka u Sv. Jani pregledao sam županske matice i stare županske račune (album rationum 1821.—1887.). Tu sam našao nekoliko vijesti o orguljašima i orguljama. Ako su to i neznatni prilozi, ipak ih priopćujem u „Sv. Ceciliji".

Kad su nabavljene prve orgulje, nisam mogao ustanoviti. God. 1771., kako svjedoči kanonička vizita, nije ih još bilo, a tako ni orguljaša. Iz vizite kanoničke od 29. IX. 1821. saznajemo, da je u župskoj crkvi bio kod ulaza dosta prostran zidani kor na dvim stupovima. Orgulje su bile dosta velike, no orguljaša nije bilo, niti zaklade za njegovo uzdržavanje.

U spomenutim crkvenim računima spominje se god. 1827. orguljaš, no nije navedeno kako se je zvao. On je bio na župskom dvoru na objedu na Janino i Barbarino, kad je bilo proštenje. U računima od 1828.—1837. nalazimo orguljaša (ludimagister) Franju Farkassa. On je svirao i na proštenjima kod kapele sv. Antuna u Dragonošcu.

Prigodom proštenja na Janino bio je god. 1833. na objedu kod župnika u Sv. Jani „ludimagister" iz Petrovine Spolyar, a god. 1835. orguljaš iz Plešivice Zaher. God. 1837. bio je na objedu orguljaš iz Ruda Josip Fressl, kojega nalazimo god. 1842. kao stalnog orguljaša u Sv. Jani. God. 1840., čini se, nije bio više u Plešivici Zaher, jer se mjesto njega spominje neki Miho Pussak.

God. 1845. došao je na Janino na proštenje Frater Melchior, valjda orguljaš franjevačkog samostana u Jastrebarskom.

God. 1827. popravio je orgulje svetojanske župske crkve neki Mato Blasenich te u ime zaslužbe primio 6 for. Veći je popravak obavio i orgulje uskladio g. 1868. graditelj orgulja Anton Šimenc iz Zagreba, koji je primio zato 47 for. Te su orgulje bile god. 1889. tako trošne, da ih nitko ni za 20 for. nije htio kupiti, pa su tako zabačene. Nove orgulje sa 8 registara sagradila je tvrtka Heferer iz Zagreba. Pogodjenu svotu od 900 for. sakupili su župljani dobrovoljnim prinosima. Prije nekoliko godina su i te orgulje stradale, jer su im miševi izjeli kožnate membane. Sad se drže u redu, jer ih s velikim pietetom čuva mjesni ravn. učitelj g. Janko Šicl.

Hrvatske pučke popijevke.

Dvije ivanjske popijevke iz Pokuplja.

Rudolf Taclik-Karlovac.

Boraveći nekoliko dana na ferijama kod svog prijatelja advokata dra Nikole Passeka u Belokrajini (u Podzemlju kraj Gradec-a) zanimalo me, da li su se među Belokranjcima sačuvale ivanjske ili krijesne popijevke. Počeo sam ispitivati da li bi tko što god znao o takovim i sličnim popijevkama.

U kratko, nisam uspio. Ivanjskih ili krijesnih popijevaka nisam čuo, a ostale pjesme koje su mi pjevali imadu osebine, koje su karakteristične za noviju tvorbu slovenačkih pjesama (akordička figuracija trozvuka, četverozvuka dapače i peterozvuka, stereotipni završeci na prvom melodičkom stepenu sa preddidućom prijehodnicom, silazeći skok omanjene kvinte sa četvrtog melodičkog stepena na prijehodnicu i slično).

Time ne želim ustvrditi, da ivanjskih i krijesnih popijevaka nema u Belokrajini ili da pjesama starije tvorbe uopće nije bilo, već samo toliko, da ja nisam bio taj sretnik, koji se je na njih namjerio.[1]

[1] Kad sam u osamdesetim godinama prošlog vijeka (1887.—1890.) sabirao pučke popijevke u Bijeloj Krajini, znali su u podzemeljskoj župi još mnogo ivanjskih (kresnih) popijevki. Mnogo njih priošio sam u zbirci dra Karla Strekelja: Slovenske narodne pesmi III. (obredne: tako pod br. 5008, 5021, 5037, 5044, 5064, 5094, 5095, 5096, 5097, 5098, 5099, 5100, 5101, 5102, 5103, 5104, 5105, 5106, 5107, 5128). To što g. Taclik danas nije našao više nijedne ivanjske popijevke, najbolji je dokaz tomu, kako narodno blago brzo propada. Bilo nam to poticalo, da spasimo još, što se dade spasiti. G. Tacliku smo vrlo zahvalni, da nam je poslao te ivanjske popijevke, jer se znatno razlikuju od svih dosada zabilježenih. (Op. ured.).

Međutim Belokranjci su brzo uvidili za čime ja tragam, pa su me uputili, da „nek idem prek Kolpe na hrvašku stran“.

Tako je i bilo. Iz Podzemlja uputio sam se, u prvo hrvatsko selo preko Kupe, u Pravutinu. Ovo je selo na obali Kupe i to s desne strane, a Podzemelj je također na obali Kupe s protivne lijeve strane. Oba mjesta udaljena su nekih tri kilometra.

Držao sam sigurnim, da će me u ovakovoj neposrednoj blizini pratiti ista sreća i da će moj folkloristički lov biti završen fiaskom.

Međutim sreća mi je bila sklona i moram priznati, bio sam ugodno iznenađen.

U Pravutini zapisao sam ivanjsku popijevku, koju mi je pjevala djevojčca Bara Bučan, a glasi ovako:

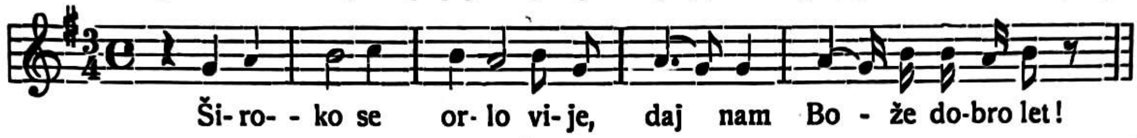

Još su širja troja vrata, daj nam Bože dobro let!
Troja vrata križevata, „
Na vratima gospa stoji, „
Gospa stoji dikle zove „
Stante gori dikle moje, „
Hladne vode donašati, „
Bistre krope pristavljati, „

Dajte, dajte neštentajte, daj nam Bože dobro let!
Mi imamo čuda hoda, „
Čuda hoda pak dalkoga, „
Fala, fala na tom daru, „
S kim nas jeste darovali „
Daroval vas dragi Jezuš „
Dragi Jezuš i Marija. „

Ista pjevačica kazala mi je, da se ta melodija pjeva i sa drugim tekstom, kojega sam radi njegove ljepote također zapisao, a glasi:

Šle devojke ruže brati, daj nam Bože dobro let!
Nasred polja širokoga, „
Sve su ruže povenule, „
Samo jena zaostala, „
Za nju ne zna nigdar nigdo, „
Samo jedan mladi junak, „
Ustal se je rano jutro, „
Rano jutrom pred sunašcem, „
Otrgal je rosnu rožu, „

Odnesal ju mladim kraljem, daj nam Bože dobro let!
Svi su kralji pozaspali, „
Još kraljica tiho budi, „
Poustajte mladi kralji, „
Junak vam je dar donesal, „
Dar donesal, rosnu rožu „
Čim ga ćemo darovati „
Daroval ga dragi Jezuš „
Dragi Jezuš i Marija. „

Osim ove popijevke naišao sam u Velikoj Paki (također u Hrvatskoj) na jednu drugu ivanjsku popijevku, koju mi je pjevala Katica Kralj-Štajcer, a glasi:

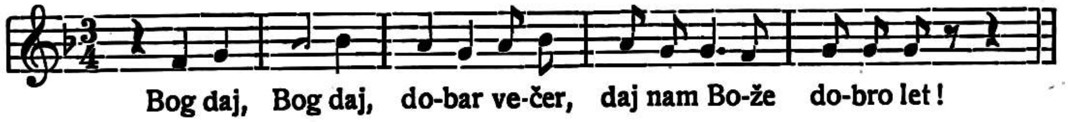

Tote[2] raste jen javorak, daj nam Bože dobro let!
I još k njemu konopljica, „
Majka im se veselila, „
Da bi si je poženila, „
Ne može jim glihe[3] nać, „
Velike su prevelike, „
Malene su premalene, „

Srednje jesu poženjene, daj nam Bože dobro let!
Tote lepo pometeno, „
Gdje djevojka dvorak mete, „
Dajte, dajte, darovajte, „
Daj vam, Bože, dobro leto, „
Fala, fala na tom darku, „
Daj vam, Bože, dobro leto. „

Pjevačica mi je kazala, da one koje idu okolo l a d a t i narod zove l a d a č i c e.

Naši dopisi.

Janjina na Pelješcu, dne 1. jula 1933.

Školski zbor priredio je dne 18. juna o. g. crkveni koncert poslije podne u pet sati u ovdješnjoj župskoj crkvi. Crkva bila je dupkom puna, toliko je zanimanje bilo za taj koncert. Pred žrtvenikom sv. Antuna bio je harmonij s pedalima, a oko njega u polukrugu 46 djece ovdješnje osnovne škole. Na programu bilo je osam pjesmica, koje su vrlo lijepo i točno izvedene. Koncert je počeo sa dvim kiticama misne pjesme: »Sa nebesa«, u Hladnikovoj pjesmi: »U slavu sv. Srca« pjevala je najprije solistica učenica Katica Jaspica, a onda je nastavio zbor. Slijedile su još skladbe dra B. Sokola, Novaka, Adamića, Dugana, Kimovca, Sattnera i Hribara. Učenici i učenice pjevali su 2. i 3. glasne pjesme sigurno i s oduševljenjem, a osobito se istakla solistica Katica Jaspica.

Dne 28. VI. o. g. priredio je pako mješoviti zbor ovdješnje građanske škole vrlo uspjeli koncert svjetovnih pjesama. Na programu su bili među ostalim i Zajc te Hatze (Majci). Osobito se svidio općinstvu: »Vijenac slovenskih pučkih popijevki«, a među njima koruška: »Gor črez izaro«. Sve pjesme bile su izvrsno naučene i vrlo lijepo izvedene. Osobito valja pohvaliti gospođe Sladović i Bjelovučić, koje su uložile mnogo truda i pripomogle, da je koncert tako uspio.

---

[2] Tote, totu = isthic gl. J. Bellosztenecz: Gazophylacium.
[3] Gliha f. = enakost; ni mu glihe = seinesgleichen gibt es nicht. gl. M. Pleteršnik: Slovar.

Neka služi taj koncert drugim školama za ugled i dokaz, da se dade mnogo postići uz dobru volju i solidan rad. Bilo bi potrebno, da se takovi koncerti priređuju višeput u godini.

Početkom školske godine osnovat će se u građanskoj školi zbor, da pjeva i u crkvi kod školske mise. Za to pokazuje se mnogo zanimanja kod pjevača i općinstva. Čast gđama nastavnicama. **P. Kosto Selak, glazbenik.**

Nova Gradiška, dne 7. jula 1933.

Crkveno pjevanje. Crkveni pjevački zbor, o kojemu smo izvijestili u 1. ovogodišnjem broju, nastavio je svojim uspješnim djelovanjem pod vodstvom č. s. Jelisave. Muški zbor je popunjen s nekoliko starijih pjevača te sada cijeli zbor zvuči mnogo bolje i punije.

Ove godine pjevane su nakon duge stanke na Veliki petak lamentacije; pjevali su solo č. s. Jelisava, vlč. g. Karlo Bubanić, kapelan, a treću lamentaciju i »Miserere« ad hoc sastavljen muški zbor starijih pjevača. I solisti i zbor dobro su izvršili svoju zadaću. Muku Isusovu pjevao je pojačani mješoviti zbor, a na Uskrs pjevao je isti zbor dijelove Matzove »Hrvatske mise« i razne uskrsne pjesme.

Isto tako nakon višegodišnje stanke vršene su svibanjske pobožnosti, na kojima je pjevao mješoviti zbor razne skladbe Foerstera, Sattnera, Novaka, Hladnika i dr., a solisti su bili č. s. Jelisava te gg. Dević i Vidmar.

Na Tijelovo pjevao je također mješoviti zbor razne skladbe, među ostalim Zajcovu »Zdravo Mariju«, Duganovu »Pojte usne« i Lučićevu »Tolkoj ubo«.

Dne 2. VII. služio je vlč. g. Stjepan Radošević, seljački sin iz susjedne Prvče prvu sv. misu. Tom zgodom otpjevao je zbor po prviput cijelu Matzovu »Hrvatsku misu« pod ravnanjem potpisanog; č. s. Jelisava pjevala je vrlo lijepo Muhvićevu »Ave Maria«, a na početku otsvirala je na orguljama krasan Lisztov »Preludij« i fugu B. A. C. H. Tom zgodom napominjemo, da naše nove orgulje dolaze do svog pravog izražaja tek sada, otkada č. s. Jelisava na umjetnički način izvađa na njima klasična djela.

Naveli smo ukratko djelovanje na polju crkvene glazbe. Prilike, pod kojima se u Novoj Gradiški radi na crkvenom pjevanju vrlo su teške, pa tim više valja cijeniti to nastojanje, a napose rad č. s. Jelisave. Potrebno je, da sami pjevači i pjevačice prionu sa još više volje, požrtvovanja i samoprijegora na rad, a dužnost je i ostalog građanstva, da im pomogne. Svakako bi bilo dobro i korisno, da se ovaj pjevački zbor, koji nema karakter samostalnog društva, pretvori u stalno crkveno pjevačko društvo.

Dragutin Gjurić ml.

Velika, dne 15. augusta 1933.

Trostruka svečanost. Dne 15. o. mj. na Veliku Gospu velička je župa slavila trostruko slavlje — slavila je svoju dičnu starost, 600-godišnjicu svojega osnutka, slavila je 1900-godišnjicu Kristove smrti i slavila je Gospin dan — Veliku Gospu.

Divan je bio taj dan u Velikoj, dan sproveden u molitvi i pjesmi! Za tu svečanost pripravio je o. Šantić D. I. i velički župnik vlč. g. Ivezić trodnevnicom veličke župljane. Sv. misu uz svečanu asistenciju pjevao je župnik iz Kaptola i dekan preč. g. Paus, a o. Šantić održao je divnu pučku propovijed; propovijed neprisiljenu, nego iskrenu i shvatljivu, koja se usadila u dušu prisutnih.

Pod misom pjevao je oktet zagrebačkih bogoslova pod ravnanjem č. g. Birta B. dvoglasnu Hallerovu »Missa tertia«. Na offertorij izveo je oktet Kolanderovu »Ave maris stella«, a na Communio Zollerov »Cor Jesu«. Drugi su dijelovi recitirani. Na orguljama pratio je tamošnji organista, učitelj g. Brdarić.

Iza mise bila je procesija — šetnja u molitvi i pjesmi Presv. oltarskom sakramentu i Majci Božjoj. Procesija je završena sa Tebe Boga, O tolika tajna, pjevanim »Anđeo Gospodnji« (po slovenskoj »Češena si Marija«) i konačno sa »Zdravo Djevo«, koje su se orile iz grla svih prisutnih vjernika.

Poslije podne na blagoslovu uz običajni »Svet, svet« i pučke litanije, oktet bogoslova otpjevao je »Divnoj dakle« od O. Tade Leka i Juratovićevu »Spasa nam majko«. S nekakvim posebnim oduševljenjem, užitkom i lakoćom pjeva se u toj osobito akustičnoj crkvi — crkvi akustičnoj i urešenoj divnim oltarima ostavljenim iza davno odseljenih oo. franjevaca iz Velike.

Ako li se govori o pjevanju u Velikoj, može se govoriti samo o crkvenom pjevanju, što ga vodi g. Barberić, učitelj-organista. Njegov zbor zvučnih soprana i punih altova već je lijepo uznapredovao. Teže je sa muškim glasovima, ali uz dobru volju i požrtvovan rad ubrzo će se velički crkveni zbor moći ubrojiti među priznate crkvene zborove.

Zagreb, dne 15. augusta 1933.

Glazbeno društvo župe sv. Antuna, Zagreb, Sv. Duh. Jedne nedjelje u januaru o. g. sastali su se u župskom uredu župe sv. Antuna gg. vlč. o. Ambroz Vlahov, franjevac-konventualac, Gersy Virgil, knjižar, Kalist Perinić, sekretar direkcije pošta i prof. Đuro Zv. Čop, sveučilišni asistent. Cilj je sastanka bio osnutak muškog pjevačkog zbora, koji bi imao pjevati kod liturgijskih obreda u crkvi ove mlade župe. Bog je blagoslovio to plemenito nastojanje i zbor je, i ako malen brojem članova, počeo radom za dva do tri tjedna pod vodstvom mladog i poletnog svog dirigenta g. Herberta Stenzl-a, stud. muz. akademije. Efekat toga rada bio je prvi nastup mladog zbora na Uskrs u crkvici sv. Duha sa misom in hon. s. Ambrosii od P. Griesbachera s ofertorijem (Terra tremuit) od istoga autora. Iza toga je zbor nastupao više puta sa istom misom, dok je poslije u zajednici sa zborom križarica pjevao Matzovu hrvatsku misu kod dviju mladih misa, koje su bile služene iza crkvice sv. Duha na otvorenom prostoru. Koncem srpnja bio je zbor pozvan u Zagorje, pa je prigodom mlade mise franjevca-konventualca o. Josipa Vlahovića izveo u Klanjcu Matzovu misu i Perosijev »Veni sancte...« u zajednici sa zborom križarica. Kod svih je tih izvedaba zbor nastupao pod vodstvom svoga dirigenta g. Stenzla, dok je pjevanje na harmoniumu pratio g. prof. Čop. U mjesecu aprilu zbor je održao svoju prvu skupštinu na kojoj je izabran slijedeći odbor: pretsjednik: g. Koloman Arkus, potpretsjednik; g. prof. Čop, tajnik g. Matija Herceg, blagajnik g. Josip Škalicky. Duhovnikom je izabran o.

Ambroz Vlahov. Zbor će 1. IX. nakon jednomjesečnih praznika, nastaviti radom.

Gj. C.

Ljutomer, dne 16. augusta 1933.

Ovdje smo u roku od osam dana izgubili dva odlična člana slovenskog pjevačkog društva: Franju Dolamića i Josipa Velnara. Svaki od njih dočekao je 76. godinu svoga vijeka. Obojica bili su još članovi nekadanjeg čitaoničkog pjevačkog zbora i od god. 1885., dokle blizu 50 godina crkveni pjevači. Obojica su bili dobri tenoristi, osobito Velnar je s lakoćom zapjevao visoki C. Velnar je bio preko 20 godina pretsjednikom slov. pjevačkog društva, koje je prije rata imalo važnu zadaću za očuvanje slovenske narodnosti. Zaslužnim pjevačima bio svjetao spomen, a sv. Cecilija neka im nagradi njihovu ljubav za pjesmu!

Fr. Z.

Janjina, dne 22. avgusta 1933.

Saopćujem Vam, da je u Orebić došao za župnika i dekana preč. gosp. Niko Milić, koji je još dok je bio u Trsteniku, podigao crkveno pjevanje, na zamjernu visinu. Došavši u Orebić, prvo mu je bilo, da osnuje veliki crkveni zbor, komu će biti zadaća, da što više promiče pravu crkvenu glazbu. Istina već je god. 1925. i 1926. osnovao u Orebiću crkveni zbor o. Kosta Selak. Zbor se je lijepo razvio te je dotjerano izvodio kompozicije poznatih autora. O tom se osvjedočio god. 1926. preuz. g. papinski nuncije, kad je bio u januaru u Orebiću. Pjevalo se tako skladno, da se preuzvišeni gospodin divio. Pa kad je kasnije u ljetu boravio poznati kompozitor Peter Griesbacher 20 dana u Orebiću i čuo izvedbu više svojih kompozicija, rekao je sav oduševljen: vrlo sam zadovoljan s kakovim zanosom i razumijevanjem izvodite moje kompozicije. Odlično! Čestitam.«

Radujem se, što će se taj zbor na poticaj vrijednog preč. g. Nike Mikića, a pod vještim ravnanjem okretnog franjevca o. Celestina Fučića opet uskrisiti, pa želim obojici mnogo uspjeha.

O. Kosta Selak.

Glazbena literatura.

Gradualae sacrosanctae Romanae Ecclesiae de tempore et de sanctis. Poznata nakladna tvrtka Desclée et Soc. u Tournaiu u Belgiji, izdala je u modernim notama čitav Gradualae Romanum, što ga je Pijo X. kao obvezatno propisao za čitavu Crkvu (vatikansko izdanje). Ritmičkim znakovima providili su sve melodije čč. oo. benediktinci iz Solesma, koji su poznati kao odlični stručnjaci u izvedbi koralnih melodija. To izdanje tiskano je na najfinijem papiru, broji oko 1220 stranica, a stoji nevezano 7.30, vezano 9.80, sjajno vezano 15.15 belgijskih franaka.

Izdanje izrađeno je točno, držeći se strogo misala. Ima ove dijelove:

1. Proprium de tempore, koje sadržaje sve introite, gradualia, ofertorije i komunije od I. nedjelje adventa do zadnje nedjelje po Duhovima i isto za razne blagdane, koji padaju n. pr. u božićnoj osmini ili na pojedine nedjelje.

2. Proprium sanctorum, gdje dolaze introiti, gradualia, ofertoriji i komunije za sve one blagdane u godini (izuzevši one pod I.), koji imaju svoju posebnu misu.

3. Commune sanctorum. To su mise onih svetaca, koji nemaju posebnu svoju misu, već po zajedničkom formularu.

4. Missae votivae (de Ssma Trinitate, de Angelis, de s. Joseph, de ss. Apostolis i t. d.).

5. Missae votivae za pojedine potrebe (pro eligendo Summo Pontifice, ad tollendum schisma i t. d.

6. Ordinarium missae. Iza Asperges me i vidi aquam slijedi 18 raznih misnih napjeva (Kyrie, Gloria, Sanctus i Agnus) i 4 Creda. Iza toga dolaze »Cantus ad libitum, više starih napjeva za Kyrie, Gloria, Sanctus i Agnus, dva Credo u frigijskom načinu t. zv. Credo V. i VI. Slijedi Missa pro defunctis, absolutio i razna responsoria prigodom zadušnica. Pridodani su i Toni communes missae, naime kako se pjevaju oracije, profecija, epistola, evangjelje, prefacije, confiteor i t. d. U dodatku je Te Deum laudamus, himan Veni Creator Spiritus te himni za Tijelovo.

7. Missae aliquibus in locis celebrandae i još nekoje mise de communi.

Cijelo djelo vrlo je pomno izrađeno, ritmičke fraze (po dvije, po tri tako zvani binari, ternari) jasne i pregledne za pjevača. Lijepo je istaknut naglasak presusa. Dobro porazdijeljene grupe od četiri note i međusobno i prema slijedećoj noti.

Ovo izdanje ima jednu osebinu, koje nijesam u sličnim izdanjima prije našao, da upotrebljuje pauzu. Jedne osmine (to se uzimlje trajanje jedne note) dosljedno kod pauze maior I i pauze maxime II. Stavlja ju sad prije pauze, sad poslije pauze. Ako je prva nota iza jedne od označenih pauza (major, maxima) ritmički nenaglašena, onda stavlja pauzu poslije major ili maxime. U protivnom slučaju stavlja ju prije major ili maxime.

Jedna je manje zgodna stvar u tom izdanju, što su melodije ostavili točno kao u originalnom koralnom izdanju sa f i c ključem netransponirane, pa tako su onda melodije plagalnih načina 2. i 4. hypodorskog i hypofrigijskog redovito previsoko pisane, dočim su autentični lidijski 5 i mixolidijski 7. redovito previsoke. To ne može smetati dobrog koralnog pjevača, osobito kad pjeva uz orgulje; ali otežuje silno posao početniku, koji poznaje samo modernu glazbu, a o koralnim načinima (modusima) nema ni pojma. Takav se nezna snaći, kad dobije ovako duboko pisanu melodiju, a rijetki su, koji bi mogli lako pjevati lidijski i myxolidijski način u originalu.

Za pjevače svjetovnjake i koji poznaju svjetovnu glazbu, najbolje je izdanje, ako je već u modernim notama, da je transponirano, pa imade svoje povisilice ili ponizilice, već prema transpoziciji. Ovo je izdanje zgodno kako rekoh za dobrog koralnog pjevača, jer je dobro ritmizirano. Osim toga se preporuča u glazbenim ško-

lama, jer olakoćuje učenja korala uz dobrog i stručnog učitelja. U uvodniku knjige je kao u svim izdanjima tumač svih ritmičkih znakova. Djelo je vrijedno preporuke, stručnjacima radi studija, a pjevačima svjetovnjacima za olahkoćenje, jer ovako i onako uče sa strukovnim učiteljem. F. H.

Odrešeniku sveta. Povodom proslave 1900-godišnjice Kristova otkupljenja, izdala je vrlo radina Pevska zveza u Ljubljani ovu zbirku kompozicija za mješoviti zbor. Imena: J a k o v G a l l u s P e t e l i n, P r e m r l, H r i b a r, K i m o v e c, Ž e l e z n i k, T o m c jamče za vrijednost izdanih kompozicija, pa je svaka daljnja riječ pohvale suvišna. No osobito bih htio istaknuti: Sedem poslednjih Jezusovih besed... od M a r t i n a T o m c a, koja bi se kompozicija mogla nazvati i jednim malim remek djelom te vrste. Na taj način pruža se mogućnost našim crkv. zborovima, da baš tu stvar izaberu kao najprikladniju za proslavu 1900-godišnjice Kristovog Otkupljenja. Te su se kompozicije imale izvoditi prigodom ljubljanske proslave, ali je kiša to zapriječila. Fr. Šram.

V. Vodopivec: Missa in honorem s. Vincentii martyris. U nakladi katoličke knjižare u Gorici (Gorizia, Friuli) izdao je marljivi i plodni skladatelj ovu misu za muški zbor. Misa pisana je homofono, ali melodički i harmonički vrlo interesantno. Ta će misa dobro poslužiti i slabijim zborovima. Fr. Šram.

V. Vodopivec: Missa in honorem ss. Cordis Jesu za mješoviti zbor uz pratnju orgulja. Ovu misu preporučam i našim crkvenim zborovima. Mogu se i početnički zborovi dati na učenje te mise, jer je pisana homofono, a ipak snažno djeluje. Interesantne su kombinacije unisono i tutti. Lijepo su razvijene melodijske linije u svim dionicama, tako da se sve slije u jednu logičku, harmoničku cjelinu. I ta se misa dobiva u katoličkoj knjižari u Gorici. Izdanje jedne i druge mise je po načinu litografije (opalografija) vrlo ukusno priredio g. R o m a n P a h o r, organista u Ranziano 107. (Provin. Gorizia). Fr. Šram.

Katholikus Kántor, revija za crkvenu glazbu, podjedno službeno glasilo saveza madžarskih katoličkih kantorskih društava i Cecilijina društva, godina 1933, broj 1—5. Godišnja pretplata 10 penga. Urednik J á n o s K a m o n d y. Uredništvo i uprava nalazi se: Budapest, VIII., Mária Terézia-ter 8.

Ovaj je časopis izašao s velikim zakašnjenjem i to svih pet brojeva na ukupnih osam strana. Razlog je tomu zakašnjenju što pretplatnici nisu udovoljili svojoj dužnosti. U buduće izlaziti će list redovito jedamput na mjesec. U uvodnom članku Fr. Kunst crta velike zasluge P e t r a G r i e s b a c h e r a. U drugom članku K. Pikéthy brani velike zasluge Petra Griesbachera protiv nepovoljne kritike nekog M. K. Oglašuju se najnovija izdanja crkvenih glazbenih djela, medju inima »Cantica Sacra« za troglasne ženske i muške zborove u dvije sveske, uredili: B. B u c h n e r ravnatelj kora u Ostrogonu, B é r e s I. profesor glazbe na teologiji i preparandiji u Ostrogonu i L u s p a y K. ravnatelj i kantor. I. 5 penga, a II. 7 penga. Ovome broju pridodan je prilog »Improvisatio« himne napisao P i k é t h y T i b o r dirigent kora stolne crkve (Op. 51.) bez oznake cijene. E. K.

Ravanello Oreste: Secunda Anthologia vocalis. Izdanje Marcello Capra-Sten, Torino. L. 10.

Ovo je zbirka troglasnih moteta za liturgijsku uporabu. Zastupana su 23 stara klasična auktora i 13 novijih. Zbirka ima 203 stranice sa 122 moteta, a razdijeljena je na šest dijelova: Proprium de tempore, Varia, Recreatio spiritualis na koncu dva moteta u čast sv. Cecilije za 5 i 6 glasova.

Ova je zbirka veoma praktična, birani su komadi za lakšu izvedbu. Nekoji su pisani u polifonom, a neki u homofonom stilu. Cijela je zbirka za jednake glasove. Vrlo je poznata po Italiji, osobito po sjemeništima. Uvjeren sam da naši osrednji zborovi bilo muški, bilo ženski, neće naći zgodnije ni ljepše zbirke u svakom pogledu od ove. S ovoga razloga toplo je preporučujem. Dr. J. Glibotić.

Rostagno d' Alessi: Anthologia sexta vocalis liturgica. Izd. M. Capra-Sten. Torino. L. 12.

U ovoj antologiji nalazi se na 241 stranici 51 motet klasične polifonije većih dimenzija i jače strukture. Zastupana je rimska škola sa Palestrinom (9 komada) i Ivanom Animuccia (3 kom); Venecijanska škola sa Iv. Cruce, Ingignerius, Porta itd.; Flamanska škola s Orlandus Lassus (8 komada), Willaert Andrijanom itd., a njemačko-slavensku školu zastupa naš Gallus te Aichinger i Hassler.

U ovoj zbirci ima vanredno snažnih i lijepih stvari. Sve je pisano za 4 jednaka glasa. Uglavnom pisana je cijela zbirka u polifonom stilu, iako se nađe i po koja homofona zgodna varijacija. Zborovi koji traže bilo za crkvu bilo za koncerte dobrih stvari iz klasične polifonije, neka nabave ovu antologiju, koja sadrži samo cvijeće izabrano iz djela majstora klasika 16. vijeka. Dr. I. Glibotić.

L' Organista liturgico, god. 1932., str. 131. Izdanje Casa musicale edizioni Carrara. Bergamo (Italia). Cijena L. 25.

Našim čitateljima već je poznat opsežni rad izdavalačke kuće C a r r a r a na polju liturgijske glazbe. Ova kuća već više godina izdaje dvije lijepo uređivane mjesečne edicije: »Scuola Cantorum« za vokalnu muziku, a »I Maestri dell' Organo« za orgulje; osim više drugih vancrkvenih izdanja.

U posljednje vrijeme izašla su dva nova mjesečnjaka: »L' Organista liturgico« i »Poliphonica«.

Dobio sam u ruke u j e d n o m s v e s k u u v e z a n c i j e l i g o d i š n j a k »L' O r g a n i s t a l i t u r g i c o« god. 1932. Ova revija uređivana je kao neke vrste škola za orgulje. Osim zanimivih i poučnih redaka, svaki komad glazb. priloga ima kratku analizu, koja će, osobito početnicima, doći veoma dobro za shvaćanje i tačnu izvedbu kompozicije.

Kompozicije su pisane dosta lagano, imajući u vidu tehnički manje vješte orguljaše. No ipak to nisu preveć lagane stvari, te zahtijevaju marljivoga studija. Ispred svakoga komada označena je registracija i brzina gibanja prema Maëtzelovu metronomu. (Ja bih svjetovao svim samoucima, kojima sigurno nedostaje ritmičkog odgoja, da s početka što više sviraju uz udaranje metronoma.)

Ova zbirka je vanredno uspjela. Dobro će doći i najvještijim orguljašima. Sadrži 74 lijepim stilom pisana komada. Zastupani su i klasici i

moderni autori. Naći ćete tu gotovo sve talijanske crkv. skladatelje, a mnogo i stranaca — među njima su i naši: Ivan Ocvirk i St. Premrl.

Ovu lijepu, praktičnu i svih preporuka vrijednu zbirku — kao i samu reviju. L' Organista liturgico — od srca preporučam.

Dr. I. Glibotić.

Prvi glazbeni bugarski rječnik sa slikama. Veliki broj narodnih pjesama te velika zbirka glazbala odaje nam veliki glazbeni dar Bugara. Među Bugarima imade koli glazbenih i pjevačkih virtuoza kao i dobrih kompozitora. Sofijska glazbena publika već kroz decenije pohađa sve ozbiljne muzikalne priredbe, a za prijestoljnicom ne zaostaje nimalo ni provincija. Naročito se je napredovalo na zbornom, instrumentalnom i solističkom polju. Panćo Vladigerov poznat ne samo po Evropi nego i po Americi, a njegove kompozicije izašle su već u Beču u nakladi Universal-Edition. Prema svemu tome razvila se je naravno i znatno glazbena literatura kod Bugara iz sviju glazbenih praktičnih i teoretskih struka.

Sada je poznati bugarski muzikograf i kritičar Ivan Kamburov izdao prvi bugarski glazbeni rječnik u nakladi tvrtke Hemus u Sofiji na 816 stranica osmine te na dobrom papiru. Taj rječnik je plod mnogogodišnjeg rada g. Kamburova. Tu se nalaze svi podaci o teoretskom i književnom razvitku bugarske glazbe i narodne pjesme a naročito je važan biografski i bibliografski dio te edicije. Slika imade u rječniku više od 700 i to portreta, slika instrumenata, itd. Pisac je upotrijebio za svoje djelo mnogo najboljih stranih leksikona a uzeo je u svoj rječnik i biografije najboljih živućih skladatelja. Pisac se je obazreo i na susjedne zemlje tako na Jugoslaviju, Rumunjsku, Tursku i Grčku u koliko su te zemlje u vezi sa bugarskom glazbenom ideologijom. U rječniku pisac naročito ističe historički razvoj glazbe u Bugarskoj počevši od prvog glazbenog pionira u Bugarskoj Janka Mustakova (1844—1880), koji je bio prvi profesor muzike u Bugarskoj, A. Badeva, koji je bio prvi glazbeni teoretičar (1860—1908), prvog opernog bugarskog kompozitora Em. Manojlova (1860—1902), Mihajlova Stojanova prvog velikog opernog tenora (1856—1914) i utemeljitelja sofijske opere, G. Atanasova prvog kompozitera od 4 opereta i šest opera te ravnatelja glazbe kraljevske garde. Godine 1916. utemeljio je on sa 60 najboljih glazbenika Sofije simfonijski orkestar, koji još danas postoji te vanredno djeluje u bugarskoj prijestoljnici. Dalje je tu prikazan kompozitor Dim. Karadjov, kojega opera »Mladi kralj« se je prva davala u inostranstvu i to prvi puta Volksoperi u Beču, te još mnogi drugi najodličniji bugarski glazbenici. Naročito je zanimljivo poglavlje o narodnoj muzici i narodnim glazbilima sa 140 ilustracija te narodnim plesovima s originalnom glazbom, poglavito razne vrste hora. Kamburov kao učenik glasovitih profesora muzike u Njemačkoj izdao je još prije toga više djela o bugarskoj glazbi te je sakupio oko 2000 narodnih pjesama, pa se pravom može usporediti s našim Kuhačem i Čehom L. Kubom.

Dr. Franjo Bučar.

Razne vijesti.

† Josip Canić. Dne 10. IX. o. g. umro je u Zagrebu nakon dugog bolovanja profesor Josip Canić, poznati skladatelj, muzički pisac i kritičar. Rođen god. 1879. u Klanjcu, bio je neko vrijeme nakon svršene gimnazije u zagrebačkom sjemeništu, a kasnije upisao se na filozofski fakultet. Kao profesor služio je u Zagrebu, Gospiću i Osijeku. Zarana počeo se zanimati i za muziku. Učio je kod Novaka, Piente, Kolandera i Zajca, a kasnije slušao je jedno vrijeme u Beču profesora Kamilu Horna. Canić napisao je do 300 kompozicija manjeg i većeg opsega za razne instrumente i zborove. God. 1905. izašla je kod A. Scholza sveska njegovih kompozicija: »Proljetni zvuci«. U nakladi Čaklovića izašla je pako zbirka: »Melodije« I. (spremio je za štampu i II. te III. svejak). Canić mnogo je pisao u razne časopise o glazbi te razne kritike iz područja glazbe. U njima je bio često vrlo temperamentan. Još od đačkih godina bio je dirigent u raznim društvima, god. 1914. i 1915. bio je pače kapelnikom kazališta u Osijeku. Canić sahranjen je dne 12. IX. o. g. na Mirogoju. Počivao u miru!

† Emilija pl. Makanec. Dne 9. IX. o. g. preminula je u Zagrebu u 84. godini života Emilija pl. Makanec, udova odvjetnika narodnog zastupnika i rodoljuba dra Milana pl. Makanca. Potekla je iz poznate obitelji Maréchal de St. Firmain. Poslije smrti svog muža god. 1883. pošla je na bečki konservatorij, gdje je kod profesora Epsteina s odličnim uspjehom položila ispit. God. 1890. namještena je kao učiteljica klavira u Hrv. glazb. zavod, gdje je uzgojila velik broj vrsnih pianista i pianistkinja, među njima i prof. Svetislava Stančića. Tu je službovala punih trideset godina, sve do god. 1920. kad je glazbena škola prešla u državnu upravu. Kao žena velike kulture i plemenitog srca ostavila je pokojnica častan spomen. Pokoj joj vječni!

† Lidvina Machulka, rođ. Voršak umrla je dne 16. VI. o. g. u Osijeku. Pokojnica bila je udova po pok. profesoru Machulki te je svojevremeno njegovu glazbenu ostavštinu poklonila našem arkivu. Počivala u miru!

Dr. Dobroslav Orel iz Bratislave, profesor muzičkih znanosti boravio je ovoga ljeta na otoku Krku dulje vremena, te je nastavio prošlogodišnji rad u franjevačkim samostanima u Košljunu i na Rabu, pregledajući i proučavajući glazb. ostavštine tih samostana. Bogati arhivi pružili su učenjaku obilje gradiva za djelo koje će skoro ugledati svijetlo, te će biti kao nastavak njegova djela: »Glazbena ostavština franj. samostana u Bratislavi«, koje je izdano pred godinu dana. Čujemo, da će se tiskati na hrv. jeziku. Ta su ga istraživanja dovela do zaključka da su franjevci juga i sjevera imali jedinstveni koralni repertoar. Osobitih podataka našao je dr. Orel u rukopisnom djelu: D. O. M. Questo libro de Credi con la messa et il Vespero di San Diego, E ad uso del Convento delle Madonna di Cassio (Košljun). Na-

pisao D. Giuseppe d' Andri di Capo, na Košljunu 1709. te Miscellanea iz drugoga rukopisnog djela: Hymni sacri Beviarii Romani, Sanctiss. Dni Noi Urbani Papae VIII. pisano 1741. Dr. Orel načinio je mnogo fotografskih snimaka iz spomenutih djela, kao i iz ostavštine G. Adelmanna, koja se čuva u istoj bilioteci. Tu se također nalaze i dva lista rane gotike iz XIII. stoljeća neume se redaju uz jednu crvenu crtu na tekst iz oficija sv. Stjepana prvog mučenika: Domus vestra deserta etc., a drugi list ima homilije sv. otaca (XI. stoljeće), koje je istom zgodom preslikao. **Fr. B. M.**

Književna molba. Oko 1750. izdao je u Amsterdamu neki Stefano N. detto Spadina, Gentiluomo Dalmatino, »Sei Sonate a Violino e Basso et in fine un Capriccio op. 3.« Kako ima mnogo vjerojatnosti, da je taj kompozitor, o kojemu se u nas dosada uopće nije znalo, bio u vezama sa čuvenim guslačem Ivanom Mane Jarnovićem, rodom Dubrovčaninom, o kojemu spremam opširnu monografiju, molim poštovane čitaoce »Sv. Cecilije«, naročito one u Dalmaciji, da mi dobrostivo izvole javiti, ako im je štogod poznato o nekoj dalmatinskoj plemićskoj porodici »Spadina« a napose o spomenutom kompozitoru. — **Dr. Artur Schneider,** Zagreb, Frankopanska 4.

Glavna skupština Oratorijskog Zbora sv. Marka. Na 29. VI. o. g. održana je redovita glavna skupštira Oratorijskog zbora. Govorili su dr. Ritig, Tršinski, Pozajić, Piškurić, Lalić i dr. Novosel. Blagajnički izvještaj podnio je Vranešković, arhivarski gdjica Mačefat, a revizorski Bručić. Iz tajničkog izvještaja, kojega je u ime odbora podnio glavnoj skupštini Piškurić razabire se, da je zbor u radnoj godini 1932/33. znatno pojačao svoju djelatnost na polju muzičke kulture, i da je u cijelosti izveo svoj muzički program za tu godinu. Nadalje je priredio jedan koncerat u Glazbenom zavodu, a jedan u katedrali. Oba koncerta imala su prema priznanju zagrebačke štampe veliki moralni uspjeh. Tim javnim nastupima oratorijski je zbor ponovno dokazao muzikalnoj publici grada Zagreba, da je zbor dobrih kvaliteta, i da ima sve preduvjete, da se razvije do savršenosti u muzičkom zborskom izražavanju.

Naročito valja istaknuti, da je muzički program za godinu 1932/33., kako crkveni tako i koncertni, bio u dobroj polovici ispunjen s muzički vrijednim kompozicijama domaćih autora, a od stranih uzeta su samo najinteresantnija djela, koja karakteriziraju odnosnu epohu (Mozart, La Victoria itd.). Iz toga se vidi, da je muzički program izradjivala pomna ruka — smišljeno i intuitivno, a da je zbor u cijelosti izveo svoj zadatak dokaz je, da ima dobru organizaciju i disciplinovano članstvo.

Osobiti interes pobudili su referati o važnosti ovogodišnjih društvenih pothvata za renome i napredak zbora.

Artističkom vodji Mladenu Pozajiću, koji je imao lavlji dio u realizovanju muzičkog programa i koji je u glavnom bio i roditelj onih ideja, težnja i nastojanja, koje su prožimale društveni rad u minuloj godini, izražena su od glavne skupštine pohvalna priznanja.

Novi upravni odbor za godinu 1933/34. ostao je isti kao i u godini 1932/33. s tom jedinom izmjenom, da je na mjesto gdjice Preglej izabrana u odbor gdjica Blaženka Topolšćak. Po tom je skupština završena.

Novi muzički program za godinu 1933/34. oštampan je u »Spomenici«, koju je zbor izdao u svibnju ove godine prilikom proslave svoga jubileja. Iz njeg se vidi, da će zbor u novoj sezoni u župskoj crkvi sv. Marka izvadjati ove autore:

Ženski kor: Florschütz: Missa lauretana; Viadana: Missa sine nomine; Mozart-Florschütz: Ave verum; Palestrina: Jesu, rex admirabilis.

Muški kor: Dobronić: Staroslavenska misa; Novak-Pozajić: Misa sv. Kirila i Metodija; Anonymus: Hvalite; Dugan: Kirie, O Betleme, Svim na zemlji; Gallus: Ecce, quomodo moritur justus; Hadrović: Muka po Mateju; Haefele-Vilhar: Kraljice neba; Ivšić: Bože ti obrać se, Pravednih duše; Koral: Hosana, Mališi hebrejski; Krestin: Danas se čuje, Kakve s'to jasnosti, Narodi nam se, O, pastiri; Odak: Hvali, duše moja, Gospoda, Ispovjedet nebesa, Ispovjem se tebje, Opravdanja Gospodnja, Svrši stopi moje; Stahuljak-Pozajić: Nadgrobnica; Vilhar: O, Betleme, Veličaj; Zellner: Četiri kantilene.

Mješoviti kor: Ivšić: Staroslavenska misa; Kolb: Misa sv. Jeronima; Mozart: Krönungs-Messe; Dugan: Kristuš se je gore stal, Litanije lauretanske, O, Isuse, kol' spoznavam, Tebe Boga hvalimo, Tri Kralja, Z nebes; Hadrović: Marijo, svibnja kraljice; Ivšić: Blagoslovljen budi Bog Otac, Blagoslovlju Gospoda, Da upvajut, Gospode, obazri se, Jako v olokavtjeh, Majci Božjoj Kamenitoj, Pastiri, Utvrdi Bože; Mantuani: Kraljice nebesa; Matz: Bistrička, Dvanajsta; Odak: Divnoj dakle, Gospodi, v pomoć tvoju prizri, Prosi ot mene, Raduj se, Marije; Pozajić: Kirie; Stahuljak: O, Isuse poljubljeni; Žganec: O, kakva to svetlost, Zdrav, kralj mladi.

Tokom sezone 1933/34. nastupa OZSM u crkvi sv. Marka službeno 62 puta.

Pošto će dva puta u mjesecu biti produkcije O. Z. prenešene po zagrebačkoj Radiostanici, to će neke nastupe zbora moći slušati i publika iz provincije. U studenom 1933. davati će se jedan veliki koncerat u Glazbenom zavodu uz sudjelovanje Zagrebačke Filharmonije.

Proslava 40. godišnjice crkv. pjev. društva »Caecilia« u Novom Sadu obavila se vrlo svečanim načinom dne 26. i 27. VIII. Dne 26. VIII. na večer bio je orguljski koncert, kod kojega su sudjelovali J. Kiss iz Sombora i dr. Fr. Dickmann iz Filipova. Prvi je izveo ove kompozicije: J. S. Bach Toccata i Fuga u D-molu te C. Franck: Choral u A molu, drugi je pak na orguljama odsvirao ove točke: J. Brahms: Predigra k božićnoj pjesmi: »Es ist ein Ros' entsprungen«; J. S. Bach: Passacaglia dvostruka fuga u C-molu, Fr. Liszt: Varijacije na prezime Bach; M. E. Bossi: Toccata; I. Ch. Rinck: Flötenkonzert i D. Antalfy: Božićna pjesma. Medju tim orguljskim skladbama javio se poznati naš bariton veleč. o. K. Kolb sa Zajčevom: »Ave Maria« te sa dvije svoje kompozicije: »Memorare« i »Adoro te devote«.

Dne 27. VIII. pod tihom sv. misom u 8 sati pjevali su pjevači koralnu misu: Cum iubilo i Credo I. Pod pontifikalnom misom u 10 sati, koju je služio preuzv. g. biskup L. Budanović izveden je ovaj program: M. Filke: »Ecce sa-

cerdos magnus« (4 gl. mj. zbor), koralni introit, J. Rheinbergerova: Misa u C-duru (op. 169.) za 4 gl. mj. zbor s velikim orkestrom. K. Leitner: Benedicam Dominum 4 gl. mj. zbor s orguljama, Ofertorij: Precatus est Moyses (falsobordoni) i koralni communio. Obje mise je dirigirao zborovodja J. Leh, a pjevalo ih je pjev. zbor »Caecilia«.

Poslije podne bile su lavretanske litânije (koral. mod. VI.)

Kod natjecajnog pjevanja na večer u dvorani hotela »Slobode« nastupili su ovi zborovi: 1) ženski zbor (24 pjevačica), dirigent Fr. Schmidt iz Kule, 2) mj. zbor iz Sombora (60 članova), dirigent dr. L. Kiss, 3) mj. zbor iz Subotice (48 članova), dirigent Ö. Fehér i 4) mj. zbor iz Vel. Bečkereka (35 članova), dirigent J. Weninger. Iza toga je bio zajednički nastup (preko 200 izvadjača) sa koralnim napjevima, klasičkom polifonijom i skladbama modernih majstora. Medju potonjima izveden je 4 glasni ofertorij za mj. zbor »Angelus Domini« od Franje Dugana.

Kako nam taj bogati program dokazuje, crkveno je pjevanje u onim stranama na lijepoj visini, a mnogo se gaji i koralno pjevanje. Zasluga je to vrlo spremnih i oduševljenih zborovodja. Novosadskom pako crkv. pjev. društvu, koje je pokazalo, da je kroz 40 godina zdušno radilo na polju crkvene glazbe, želimo da na tom ispravnom putu ustraje i postigne što bolje uspjehe.

Prigodom natjecanja crkvenih pjevačkih zborova u Novom Sadu bio je na prvom mjestu mješoviti crkv. pjev. zbor »Sv. Cecilija« iz Subotice, na drugom mjestu »Sv. Cecilija« iz Sombora, a na trećem »Sv. Cecilija« iz Velikog Bečkereka.

Predavanje »Iz osječke glazbene prošlosti«. Klub hrvatskih književnika i umjetnika u Osijeku održao je dne 2. VII. o. g. svoje redovito mjesečno literarno-umjetničko posijelo, na kojemu je osobiti interes pobudilo predavanje »Iz osječke glazbene prošlosti«, koje je održao član kluba Dragutin Hafner, nastavnik glazbe. Predavač je prikazao glazbeni život i rad osječkih muzičara počevši od 19. vijeka pa sve do svjetskog rata. Govorio je o ishitriocu popjevaka Paji Kolariću, izumitelju fisharmonike barunu Prandau-u, kompozitoru i kapelniku Dragutinu pl. Turany-u, violinskom virtuozu Franji Krežmi, muzikologu Franji Ž. Kuhaču, organisti Ivanu N. Hummelu, učiteljima i glazbenicima Antunu Truhelki, Gjuri Rožiću, organistima i kompozitorima Ivanu Žaku, Todoru Machulki, i Dragutinu Trišleru, opernoj pjevačici Josipi Petru, kapelniku Antunu Štefanu, nestoru osječkih muzičara Josipu Kamnikaru i dr., a ujedno je prikazao postanak i razvitak osječkih pjevačkih i glazbenih društava. Predavač je i ovom prilikom dokazao svoje solidno i stručno znanje na polju naše glazbene historije. Poslije ovoga uspjelog i interesantnog predavanja izvodjene su Hafnerove kompozicije: »Tužna pjesmica« i »Djevojka uz harfu«, koje je lijepim glasom i s mnogo shvaćanja otpjevala mlada pjevačica gdjica Agata Wagner, a na violini izvodio je Hafnerov sin Vladimir, učenik Gradske muzičke škole, skladbu svoga oca »Valse« i »Impromptu« od C. Gurlitta. Pjevanje i gudjenje pratio je na klaviru sam autor.

Glazbena Matica u Celju imala je završetkom prošle škol. godine 94 pitomaca i 72 pitomkinje (od tih je učilo 100 klavir, 65 violinu i 1 čelo). U simfoničkom orkestru sudjelovalo je 24 pitomaca, a omladinski pjev. zbor imao je 60 pjevača. Nastavnika bilo je šest.

Orguljašku školu u Celju završilo je ove godine 10 apsolvenata. Zaključnom ispitu prisustvovao je opat dr. Petar Jurak. U svom govoru stavio je apsolventima na srce, da u svom radu posvećuju mnogo pažnje tomu, da se medju pukom što više proširi zajedničko pučko pjevanje.

Iz Cecilijina društva.

✝ Mirko Lipovac. Dne 17. jula o. g. umro je u Gerovu, u gorskom kotaru, od svih bez razlike gorko oplakivan, vrijedni učitelj i orguljaš Mirko Lipovac u 44. godini. Težak je to gubitak za školu, društva, a osobito za crkveni pjevački zbor, koji je time ostao bez svoga zborovođe. Neumoriv u radu za crkvenu glazbu, ljubezan u saobraćaju, kreposna i čista života u svakom pogledu pobuđivao je poštovanje i ljubav kod svih bez razlike.

Zašutjele su crkvene orgulje, a tako i njegov zbor kojeg je svojim marom podigao na zamjernu visinu! Osjećaju gubitak i druga mjesna društva u kojima je glazbeno radio sa svojim zborom, a nemamo nade da ćemo doskora dobiti vrijednog nasljednika, jer su takovi žalibože rijetki!

Za pokojnikom plakalo je sve, muško i žensko, a i sada još uvijek tužimo za našim dobrim Mirkom! Bog dao duši njegovoj rajsko veselje, koje je zaista zaslužila! J. Č.

Hrvatska revija br. 8. od g. 1933. u odsjeku »Muzička izdanja« imade ocjenu (napisao dr. B. Ivakić) monografije Ivana pl. Zajca, koju je napisao dr. Antun Goglia. U ocjeni se među inim ističe, da je pisac svojim marljivim nastojanjem oko povijesti hrvatske muzike stekao neosporno velikih zasluga; te je na tom polju nastavio Kuhačev svestrani muzikološki rad sa mnogo uspjeha.

U spomenutoj monografiji uspjelo je autoru iznijeti najvažnije strane Zajčeva života i podati sliku njegovog obilnog i raznovrsnog muzičkog rada kod nas i u inozemstvu.

Iz Osijeka. U gradu Osijeku, koji je na glasu zbog glazbenog života uopće, lijepo se gaji i crkvena pjesma. Da spomenem samo muzički događaj povodom reprodukciie čuvenog oratorijskog djela »Stabat Mater« od Dvořaka, koje je nedavno izvelo Osječanima Hrvatsko pjevačko i glazbeno društvo »Kuhač«. Cecilijino društvo u Osijeku gornjem gradu marljivo se sprema na proslavu desetgodišnjice svog opstanka. Kako je ovo društvo bilo oživotvoreno, te kako se je razvijalo i kolike je uspjehe polučilo, detaljnije

ćemo opisati kasnije. Jedno može se sa zadovoljstvom konstatovati, da je ovo društvo svojim javnim priredbama, kao i redovitom nastupanju u ovdašnjoj kapucinskoj crkvi mnogo pridonijelo jačanju vjerske svijesti u Osijeku. A time može društvo bilježiti najidealniji i najzasluženiji prilog svojoj svrsi.

Nakon dugotrajnih poteškoća oko redakcije pravila, te nakon konačnog odobrenja istih sa strane vlasti, osnovano je bilo nedavno u osječkoj Tvrđavi drugo društvo sv. Cecilije, koje se je formiralo većinom iz članova dosadašnjeg tvrđavskog crkvenog zbora. Osnivanju društva pristupilo se je inicijativom preč. gospodina župnika, začasnog kanonika i dekana Roberta Bezetzkog i neumornog propagatora cecilijanskog pjevanja g. Josipa Kamnikara. Potonji, i ako potreban zasluženog odmora nakon svog zaslužnog glazbenog rada u svim područjima osječkog glazbenog života, neobičnom ljubavlju dao se je na organizaciju »Cecilijina društva«, što je naišlo na vrlo lijep odziv. Gosp. prof. Kamnikar okupio je oko sebe dovoljan broj izvršujućih članova-pjevača iz različitih društvenih redova, te se može ovo najmlađe »Cecilijino društvo već danas ponositi time, da mu je osigurana ekzistencija i najljepša budućnost. Građanstvo samo pokazalo je smisao za lijepo crkveno pjevanje time, što se je u snažnom broju odazvalo pozivu i pristupilo u društvo. Uprava odnosno odbor društva — koji se je konstituirao na svojoj I. redovitoj godišnjoj glavnoj skupštini, održana dne 6. VII. 1933. — sačinjavaju ozbiljne i ugledne osobe. Pretsjednikom društva izabran je bio osječki odvjetnik Dr. Ivan Matijević, potpretsjednikom preč. gosp. Roberto Bezetzky — začasni kanonik, dekan i župnik. Ostali članovi uprave su ovi: tajnik g. Dragan Bogdanov, blagajnik g. Ivan Buchner, glazbeni vođa prof. g. Josip Kamnikar, zamjenik glazb. vođe g. Antun Muck, arhivar g. Franjo Pelc, odbornici: gg. Jakob Žvan, Dragan Raljušić i Matija Djuzel te gđe Marija Czerny, Ema Fajth, Marijana Srnić, Olga Flesch i Josipa Trbuhović. Nadzorni odbor: gg. Stjepan Levak i Slavoljub Kremer. Društvo je odmah počelo djelovati i broji danas 36 izvršujućih članova pjevača i to: 11 soprana, 9 altova, 4 tenora i 11 basova. B. Žvan.

Cecilijino društvo u Srijem. Mitrovici. Naše se društvo već dosta dugo nije javljalo u »Sv. Ceciliji«, ali to nije možda dokaz, da to društvo miruje ili ne radi, već naprotiv ono radi i napreduje. Isprva postojao je samo ženski zbor, ali danas već imademo lijepi mješoviti zbor od 40 što pjevača, što pjevačica, koji dosta marljivo dolaze na pjevačke pokuse. Nastupamo svake nedjelje i blagdana kod svečane mise i blagoslova i sa mješovitim i sa ženskim zborom. Pjesme uzimamo iz glazb. priloga »Sv. Cecilije«, a osim toga naučili smo i druge neke prigodne pjesme. Odmah na početku ove godine pozabavili smo se pitanjem proslave 1900-godišnjice Kristovog Otkupljenja, pa smo isprva mislili prirediti jedan crkveni koncerat u zajednici sa HPD »Nadom«, ali pošto u Mitrovici imademo još dva ovakova društva, to će sva društva zajednički istupiti na spomenutom koncertu. Početkom mjeseca jula počeli smo zajedničkim pokusima, pa dolazimo sve više do opravdanog zaključka, da se zajedničkim silama mnogo više može, nego li kada su sile rascjepkane u pojedinim društvima, kojih za naše mjesto bez sumnje previše imade. No o tom pitanju pisat ću u jednom od idućih brojeva.

Cecilijino društvo priredilo je ovoga ljeta jedan izlet kolima u Frušku Goru na cijeli dan. Taj je izlet imao i zabavni i organizacijski karakter. Na svršetku ovoga dopisa mogu mirne savjesti reći, da naše društvo radi i napreduje i dao Bog da naše društvo, kao najmlađe u Mitrovici i dalje napreduje, kako bi pjevali sve na veću slavu Božju. F. Š.

Izvedba »mise u čast sv. Cecilije« od Dragutina Hafnera. »Cecilijino društvo« u Osijeku gornjem gradu izvelo je dne 30. VIII. o. g. u Kapucinskoj crkvi »Misu u čast sv. Cecilije« (s hrvatskim tekstom) za mješoviti zbor, sopransolo i orgulje od osječkog kompozitora Dragutina Hafnera. Zborom je ravnao sam autor, sopransolo pjevala je gđa Marija Brečko, a part orgulja bio je u rukama g. regensa chori Josipa Brečka. Izvedba je odlično uspjela, a o samom djelu donaša osječki »Hrvatski list« u broju od 31. VII. o. g. ovo: »Ova je misa skladana u savremenom crkvenom duhu, te je zahvalna koliko za liturgijsku službu, toliko i za same izvađače, jer je komponista umio i u lakoj strukturi postići snažne i skladne efekte, što je konačno u crkvenoj glazbi od primarne važnosti. Skladba je primljena od poznavalaca crkvene glazbe vrlo simpatično, a i publika je ostala pod ugodnim dojmom ovoga lijepog i skladnog djela.«

Radni odbor delegata hrv. kulturnih društava za postavljanje poprsja Vatroslava Lisinskoga i Ivana pl. Zajca u vestibulu narodnog kazališta u Zagrebu sakuplja prinose u tu svrhu. Taj je naum vrijedan pohvale i preporuke, pa preporučamo i našim cijenjenim čitateljima da ga po mogućnosti podupru. Novčani prinosi šalju se Gradskoj štedionici u Zagrebu pod oznakom: za poprsja Lisinskoga i Zajca.

Darovi za naše glasilo. U tu svrhu priposlali su nam: preč. g. **Andrija Busija**, dekan i župnik u Novim Čičama 60 D; po 20 D. veleč. gg. župnici **Nikola Vukčević** u Šišincu, **Josip Majsec** u Odri i **Mirko pl. Hranilović** u Krapini te **Franjo Židovec**, nastavnik građ. škole u Đurđevcu; po 10 D.: preč. g. **Ivan Kauzlarić**, dekan i župnik u Prezidu, vel. g. **Janko Grgurić**, župnik u Vidušečevcu, veleč. g. **o. Kosto Selak**, upr. župe u Janjini te slavno **Cecilijino društvo** u Osijeku. Bila svima usrdna hvala!

SV. CECILIJA« izlazi svaka dva mjeseca, a stoji na godinu 40 din., za škole i djake 25 din. Članci, dopisi i pretplata šalju se na Janka Barlè-a, ravnatelja nadbiskupske pisarne u Zagrebu, a glazbeni prilozi na ravnatelja Franju Dugana u Zagrebu (Palmotićeva ul. br. 17).

IZDAJE: »CECILIJINO DRUŠTVO« U ZAGREBU. — UREDNIK LISTA: JANKO BARLÈ, KANONIK U ZAGREBU, KAPTOL, BROJ 31. — UREDNIK GLAZBENOG PRILOGA: FRANJO DUGAN, PROF. MUZIČKE AKADEMIJE U ZAGREBU, PALMOTIĆEVA UL. 17A. — TISAK »NADBISKUPSKE TISKARE« U ZAGREBU. — ZA TISKARU ODGOVARA: STJEPAN MARINOVIĆ, KAMAUFOVA 14.

Nek je svašta...

† **Eduard Schütt.** Završetkom mjeseca jula o. g. preminuo je u Meranu jedan od najpoznatijih evropskih pianista E. Schütt. Rođen u Petrogradu god. 1856., učio je glazbu kod Hansa Richtera i Jadassohna u Leipzigu, a kasnije usavršio se u klaviru kod Leschetitzkoga u Beču. Radio je i na kompozitorskom polju. Napisao je i komičnu operu: Signor Formica, koju su doduše izvodili u bečkoj dvorskoj operi, ali se nije uzdržala.

† **Gerhard Schjelderup** uvaženi kompozitor, umro je završetkom jula u Benediktbeurenu. Rođen je god. 1858. u Christiansandu u južnoj Norveškoj. U Christianiji svršio je gimnaziju i sveučilište i pošao onda u Paris, gdje je učio glazbu kod Franchommea i Masseneta. God. 1889. nastanio se stalno u Dresdenu. Napisao je više opera i simfonija, nadalje skladbi za komornu glazbu i pjesama. Zadnjih godina živio je u Benediktbeurenu.

† **Dr. Max v. Schillings,** pretsjednik pruske akademije umjetnosti i intendant berlinske gradske opere, nedavno je umro u Berlinu. Rođen dne 19. IV. 1868. u Dürenu (Rheinland), svršio je gimnaziju u Bonnu, a podjedno učio je i muziku. Kasnije je učio u Münchenu, te bio g. 1892. muzikalni asistent u Beyreuthu. Poslije daljeg boravka u Münchenu, preuzeo je god. 1908. mjesto dirigenta u Stuttgartu. Od god. 1919.—1925. bio je intendant dvorske opere u Berlinu. Od god. 1910—1920. bio je pretsjednik sveopćeg njemačkog muzičkog društva. Schillings istaknuo se i kao vrstan kompozitor. Napisao je ove opere: Ingwelde, der Pfeifertag, Moloch, Mona Lisa. Osim toga ima od njega gudački kvintet, te mnogo pjesama i drugih kompozicija.

† **Dom Jules Jeannin.** U benediktinskoj opatiji d'Hautecombe u Savoji preminuo je poznati francuski istraživač korala Jeannin. Rodjen 6. II. 1866. u Marseilli, učio je glazbu na tamošnjem konservatoriju i stupio god. 1889. u benediktinski red. Nije se slagao u svim koralnim pitanjima naročito glede ritma sa redovnicima u Solesmesu i sa Dom Mocquereauom, no nije protiv njih pisao. Njegov literarni rad bio je vrlo opsežan. Plod njegova boravka u Siriji i Mesopotamiji (1896.—1898.) su tri sveska važnog djela: »Mélodies liturgiques syriennes et chaldéennes«. Napisao je još djela: »Etudes sur le rythme grégorien« (1926) te »Rythme grégorien« (1927). Marljivo je saradjivao i u raznim crkveno-glazbenim časopisima.

† **Mons. C. L. Le Blanc,** osnivač holandskog Grgurovskog društva, kojemu je bio preko 50 godina predsjednikom, umro je nedavno u Wijkby-Duurstede-u u visokoj starosti od 90 godina.

Na državnoj gradjanskoj školi u Osijeku postavljen je rješenjem Ministarstva prosvjete za nastavnika pjevanja i glazbe poznati i zaslužni osječki muzičar Dragutin Hafner. Od početka o. g., kada je pomenuti dužnost na tome zavodu nastupio, pa do konca školske godine izvodio je pjevački zbor učenika(ca) pod školskim misama i na javnim zavodskim priredbama pod vodstvom svoga nastavnika lijep broj crkvenih i svjetovnih skladbi i to crkvene: božićne, korizmene i uskrsne pjesme iz Novakove pjesmarice, Lucić: Bože velji, Žganec: Moj Isuse, Taclik: Ave Jesu, Kolb: O Marijo mila za jedno- dvo- i troglasni zbor, Horvat: Lijep cvijet za sopran- i alt-solo uz pratnju orgulja; svjetovne: Druzović: Lipica, Gjorgjević: Žetva, Zajc: Frankopanka, Oswald: Domovini, Gobec: Jugoslavija, za dvoglasni zbor, Špoljar: Vozila se šajka, Matz: Jednu sem ružu mel i Zagorska, Nikorović: Doline tutnje za troglasni zbor, te solopjev uz pratnju klavira, Zajc: Majci i Širola: Ej ljubičice. — Na zavodu se gaji i instrumentalna glazba te su izvedene ove kompozicije: Bortnjanski: Molitva i Nardini: Adagio cantabile za violinu solo uz pratnju orgulja, O najsvetija od M. Della za dvoglasni zbor violinista uz pratnju orgulja, a na svjetovnim priredbama: Madona od Sweeta i Krunidbena koračnica od Meyerbeera za klavir, Seljački ples od C. Gurlitta za violinu solo i klavir, Večernja molitva, Moja golubica i Smjelo naprijed od H. Wenzela za dvoglasni zbor violinista uz pratnju klavira. Zaključnu školsku priredbu posjetio je veliki broj djačkih roditelja te ostalog gradjanstva, koje se je o pjevačkim i glazbenim izvedbama učenika(ca) ovoga zavoda najpohvalnije izrazilo.

Izvještaj grad. glazbenog zavoda u Karlovcu za škol. god. 1932/33. — Već dulje vremena, sve od prevrata, nisu se izdavali takovi izvještaji, a ipak je potrebno, da se javnost upozna sa radom u zavodu. Novi ravnatelj Rudolf Taclik podao je kratak pregled historije tog zavoda, koji je jedan od najstarijih u našoj zemlji. G. Taclik marljivo prikuplja podatke o tom zavodu, pa se nadamo, da će mu uspjeti sastaviti točnu povijest te ustanove, koja je bila, a i danas je od velikog znamenovanja za glazbeni život u Karlovcu. Osim ravnatelja djeluje na zavodu još pet nastavnika. Svih učenika-ca bilo je završetkom škol. godine 95. i to u početničkom tečaju 40, u trim nižim tečajevima 44, a u trim višim tečajevima 11. Učenici učili su klavir, violinu, violoncello, duvajuće instrumente, glazbenu teoriju, solopjevanje. Ravnatelj Taclik pokrenuo je i učenički orkestar, koji imade za sada 17 članova. Iz tog početka mogao bi se s vremenom razviti dobar orkestar. Od 1.—7. IX. upisivat će se učenici za buduću školsku godinu, a dne 11. IX. 1933. bit će prijamni ispit za nove učenike.

Hrv. pjev. društvo »Trebević« u Sarajevu održalo je dne 2. VII. o. g. svoju glavnu skupštinu, na kojoj je ponovo izabran pretsjednikom dr. Jure Šutej, podpretsjednicima Neferović i Vasilj, tajnicima Kahn i Noršić, a blagajnikom Momčinović.

»Crkveni pjev. zbor« u Dubrovniku izveo je prigodom proslave svete godine u stolnoj crkvi dne 14. IX. prigodom blagoslova: Fabre: »Mili pelikane« (ženski zbor), dne 15. IX. Furlotti: »Kristu Kralju« (žen. zbor), dne 16. IX. »O dični križu« (slov. pučka), a dne 17. IX. kod pontifikalne mise Fr. Vitadini: Missa iubilaris (mj. zbor).

Slovenska pevska zveza upriličila je za pjevačka društva u Koruškoj pjevačke tečajeve i poslala svog zborovodju prof. Marka Bajuka, koji je priredio tri takove tečajeve za zborovodje u Zmotiču, Cjelovcu i Dobrli vasi. Svaki tečaj je trajao dva dana. Učesnici pokazali su mnogo zanimanja te se lijepo okoristili predavanjima g. profesora. Na završetku su osnovana i pjevačka okružja: Ziljsko, Cjelovačko i Podjunsko (Dobrla vas).

Drž. konservatorij i šola Glasbene Matice v Ljubljani. Poročilo o šolskem letu 1932./33. — Primili smo taj izvještaj o ljubljanskem konservatoriju, koji je završio osmu godinu svog opstanka. Polaznika bilo je ukupno 191. Konservatorij ima ova odijeljenja: a) nižu školu (4 razr.), b) srednju školu (6 godišta) i c) visoku školu (4 godišta), d) dirigentsku školu (2 godišta), e) opernu školu (3 godišta) i f) pedagoški tečaj (4 godišta). Pitomci niže škole polaze većim dijelom prva četiri razreda škole Glasbene Matice, koja je kao priprava za konservatorij. Učiteljski zbor ima 12 redovitih nastavnika i 15 honorarnih, osim toga djeluje na konservatoriju još 17 nastavnika Glasbene Matice. Iza iskaza učenika, slijede programi internih i javnih nastupa tečajem škol. godine. Svih tih nastupa bilo je 22. Programi pokazuju, da je ta škola na visokom stupnju. Slijedi popis svih pitomaca i pitomkinja škole Glasbene Matioce i iskaz javnih nastupa te škole. Konservatoriju i školi Glasb. Matice želimo i u buduće svaki napredak. Ravnatelj konservatorija je M a t e j H u b a d.

Dječji zbor harmonikaša iz Maribora. priredio je dne 1. i 2. IX. o. g. u Zagrebu dva koncerta. Djecu od 4—8 godina usposobio je učitelj g. Vilko Šušteršić tako pomno, da mogu javno nastupiti i da pobuđuju svojom disciplinom i tehnikom zanimanje.

Deseta godišnjica jačkarskog pjevačkog društva u Koljnofu (Gradišće) proslavljena je dne 18. VII. o. g. Gradišćanski se Hrvati opravdano tuže, da tom zgodom nije to društvo pjevalo nijedne hrvatske popijevke, dok je madžarsko pjevačko društvo iz Soprona, koje je došlo na proslavu uz jednu ugarsku, pjevalo dvije hrvatske junačke. Društvo je utemeljio bivši učitelj u Koljnofu V i k t o r W i l c s i n s z k i, a sada mu je zborovođa učitelj T o m a R o ž e n i ć, rodom Hrvat iz Maloga Borištofa.

Glazbeni festival u Salzburgu otvoren je dne 28. VII. 1933. Uz ostali glazbeni svijet našli su se tu i glasoviti dirigenti: Strauss, Klemperer, Kraus i Bruno Walter. Dr. Reinhard će opet inscenirati »Čovjeka«, (Jederman). Osim raznih opera prirediti će bečka filharmonija više simfoničkih koncerata. Festival je trajao do konca avgusta.

Firma Rieger u Jägerndorfu u Čehoslovačkoj slavi 60-godišnjicu svoga opstanka. Tim povodom izdala je ta firma spomenspis, u kojem opisuje napredak firme od njezinog osnutka 1873. do danas, te način poslovanja i rada. Ing. Josef v. Glatter-Götz je danas šef firme, u kojoj je zaposleno 10 činovnika i 160 radnika, koji su svi izučili kod same firme. Radnici su podijeljeni u grupe; svaka grupa radi samo svoj specijalni posao. Tim specijaliziranjem bivaju radnici vrlo vješti, te rade i brzo i točno. Vrlo često kod iste grupe radi i otac i njegov sin, dakle ih ima, koji su i osijedili kod svoga posla. Dvorane u kojima se radi pune su svjetla i ogromne su (po 100 m dužine). Firma ima ogromna skladišta drva, koje se na specijalni način preparira i suši. — Orgulje, što ih je firma Rieger dosad izradila odlikuju se finom i karakterističnom intonacijom, a na poseban način preciznom izradbom svih dijelova orgulja. Što se tiče izradbe sviraonika i trakture (raspored sviraonika, preciznost i p o u z d a n o s t funkcije), može se mirne duše reći, da firma Rieger danas stoji po svoj prilici na prvom mjestu. I u našoj domovini imade nekoliko Riegerovih orgulja, te i one to potvrđuju. — Napose valja istaknuti, da je ta firma u svako vrijeme nastojala, da najmodernija iznašašća na polju trakture na svoj način stavi u službu umjetnosti i organista, te se mora priznati, da je u tom pogledu postigla najveće uspjehe i stekla velike zasluge. I sada izdašno uvada a m e r i k a n s k e s l o b o d n e k o m b i n a c i j e, koje sviraonik pojednostavnjuju i čine vanredno preglednim, a registriranje olakšavaju na vanredan način.

Firma je u tih 60 godina svoga opstanka izradila do 2600 orgulja (rijetki rekord) i prima narudžbe iz cijeloga svijeta i za manje orgulje i vrlo mnogo narudžbi za velike orgulje: na pr. Bratislava (op. 2050, 69 registara), Brno (op. 2460, 50 reg.), Karlsbad (op. 2190, 53 reg.), Windenburg (op. 2340, 42 reg.), Janow u Poljskoj (op. 2260, 75 reg.), Beč (koncertne orgulje 71 reg., Konzerthaus 116 reg.), Salzburg (op. 2000, 80 reg.), Wyborg u Finskoj (op. 2400, 76 reg.), Innsbruck (op. 2500, 75 reg.). Zanimljivo je, da firma prima dosta narudžbi iz Njemačke, koja ima upravo znamenitih firmi kod kuće, što dokazuje, da je firma Rieger i u Njemačkoj mnogo cijenjena. Firmi Rieger, njezinom vlasniku i vrlim njegovim suradnicima i mi čestitamo na dosadašnjim uspjesima i želimo svaki napredak u budućnosti. **Fr. Dugan.**

Muzikalne priredbe prigodom katoličkog sastanka u Beču. Od 7.—12. IX. održavao se u Beču katolički sastanak, na kojem je imala i crkvena muzika dostojno mjesto te je znatno podigla liturgičke čine i duhovne priredbe. U raznim crkvama izvodile se razne mise, tako dne 8. IX. S c h u b e r t o v a u Es-duru, L e c h t h a l e r o v a: Gaudens gaudebo (4 gl. a cappella); G o l l e r o v a: Sursum corda, (sola, zbor i orgulje); M o z a r t o v a: Krönungsmesse, dne 9. IX.; G o l l e r o v a: »Orbis factor« (6 gl. a cappella); S p r i n g e r o v a: »Lauda Sion« (za zbor i orgulje); M e s s n e r o v a misa u B-duru za sopran solo, zbor, duvajuće instrumente i orgulje, dne 10. IX. pučka misa »Klosterneuburger Betsing-Messe s orkestrom duvajućih instrumenata, E d u a r d a P f l e g e r a, koralna misa de angelis (pjevalo je 250 klerika i dječaka); N e u h o f e r o v a misa za zbor i orgulje; L e c h t h a l e r o v a Jubiläumsmesse za zbor, duvajuće instrumente i orgulje, dne 12. IX. B r u c k n e r o v a u E-molu. Promijenljivi dijelovi pjevali se koralno, bud kompozicije raznih priznatih crkvenih kompozitora. Izvedena je i B r u c k n e r o v a svečana kantata, a na završetku u sv. Stjepanu B r u c k n e r o v: »Te Deum« pod ravnanjem kapelnika prvostolne crkve prof. F e r d. H a b e l a. Dne 10. IX. izvedena je u prvostolnoj crkvi kod crkvenog koncerta pod ravnanjem prof. Habela B e e t h o v e n o v a Missa solemnis (sudjelovali su Erika Rokyta, Emilija Rutschka, H. Gallos, J. Manowarda, pjev. udruženje: »Dreizehnlinden« i bečki simfonički orkestar). Dne 11. IX. bio je u prvostolnoj crkvi orguljski koncerat, na kojem je izvodio orguljaš Wilhelm Mück djela Bacha i Rheinbergera, a uz to je i slobodno improvizirao. Na duhovnom koncertu dne 7. IX. u Petrovoj crkvi, koja je i nama dobro poznata iz vremena euhar. kongresa izvodili su savremene austrijske majstore (Wöss, Springer, Petyrek, Messner). Dne 9. IX. izvodila je u crkvi sv. Otmara u Mödlingu tamošnja pjevačka akademija pod ravnanjem prof. Liebla Palestrininu misu papae Marcelli. Bečki filharmoničari sa članovima državne opere izveli su dne 10. IX. pod ravnanjem general. direktora Klemperera u velikoj dvorani muzičkog društva B r u c k n e r o v u IX. simfoniju (dem lieben Gott gewidmet). Bečki pako Sängerknaben izvodili su dne 8. IX. u bivšoj dvorskoj kapeli duhovne skladbe iz triju vjekova, a dne 10. IX. u dvorani Konzerthausa S u p p é o v u operetu: »Flotte Bursche«.

To je samo kratak izvadak iz vrlo zanimljivog i bogatog programa. Beč je i ovaj put pokazao, da je sačuvao odlično mjesto, koje je imao u povijesti muzike.